

Gardeners' World

NIEUWE SERIE

Op weg naar de
beste tomaten

INSPIRATIE

10 planten voor
maandenlang kleur

30 JAAR LONGMEADOW

Monty blikt terug

Maak een bijentuin

- Leg je eigen (kleine) bloemenweide aan
- Tips van de Bijenstichting

€6,99

BP8 720618 398024

Een tropische sfeer met de kentiapalm ✨ Beplant nu je zomerpotten
Meloenen uit eigen tuin - het kan écht ✨ Snoei siergrassen

Nieuw van Gardeners' World Kleine tuinen, grote ideeën

Ook in een kleine ruimte of op een balkon kun je grote tuindromen verwezenlijken. Met de 175 tips & trucs in deze speciale uitgave kom je er al snel achter dat je geen lap grond nodig hebt om vers eten te oogsten, of een bloemenzee aan te leggen.

€12,99

Bestel nu op
www.gardenersworldmagazine.nl/kleinetuin

Gardeners'
World

p. 25

Kweek meloenen in je tuin.

p. 30

Longmeadow bestaat 30 jaar!

p. 68

Laat je planten langer bloeien.

p. 91

Kies de lekkerste tomatensoorten.

De vensterbank bezwijkt onder *mijn ambities*

Jullie kennen het wel: zaaikoorts! Er kan zoveel opgekweekt worden nu, dat mijn tafel constant bedolven is onder vrolijk rammelende pakjes vol planten in spe, en de bijbehorende to-dolijstjes. De vensterbank bezwijkt onder mijn ambities, en werkelijk alles wordt ingezet om in te zaaien. Van wc-rollen en rammelende oude roottrainers, tot turfvrrije zweltabletten.

Normaal – met één volkstuin, één voor- en één achtertuin – is het nog nét te doen. Maar dit seizoen komt daar een flinke moestuin die ik maak bij: de BinnensteBuiten-moestuin. Om de week zie je op televisie hoe het mij daar vergaat. (Die andere week sta ik daar vrolijk te zwoegen zonder tv-crew, want dat moet natuurlijk ook gewoon gebeuren). Ook alle plantjes voor deze tuin kweek ik met liefde op. Dat betekent dat ik veel beter moet gaan worden in orde houden ... Labelen, labelen, labelen wordt het devies. Niet mijn sterkste kant, maar met al die tuinen broodnodig. Want wat plant ik nu ook alweer waar uit? Het betekent ook een heel volle vensterbank. Heerlijk, al die belofte!

Doen jullie dat ook, bij het opstaan meteen kijken hoe al die zaailingen erbij staan? Volg deze maand in ieder geval alvast onze tips voor de allerbeste tomaten. We hebben er een hele serie van gemaakt, die je kunt volgen tot je van een prachtoogst verzekerd bent. Ook gaan we aan het zaaien voor bestuivers. Voorvechters van een gezonde biodiversiteit als wij zijn, hebben we hier ook een serie van gemaakt. En die eindigt pas als je verzekerd bent van een tuin vol gezoem en gefladder. Hou 'm dus lekker vast, die zaaikoorts!

Anne

awieeggers@fnl.nl

“Labelen, labelen, labelen
wordt het devies.”

INHOUD *maart 2022*

SEIZOEN

- 10 Wij zijn gek op maart**
We gaan dansend het voorjaar tegemoet.
- 15 The Full Monty**
Monty vraagt zich af hoe tuinieren verandert na de pandemie.
- 16 Topkeuze**
De hyacint zorgt voor kleur in de tuin en geur in je huis.
- 18 Red de bij**
Iedere maand geeft de Bijenstichting tips om je tuin nog natuurvriendelijker te maken.
- 20 Tuingast van de maand**
Als het weer zacht genoeg is verschijnen deze maand de eerste lieveheersbeestjes.
- 22 Kweken en eten**
Rekha begint met het voorbereiden van de bedden en het zaaien van zaadjes.
- 25 Succes met meloenen**
Ontdek hoe je ook in ons killere klimaat succesvol meloenen kunt kweken.

GROENE SCHOOL

- 30 Paradijs op aarde**
Monty vertelt over 30 jaar Longmeadow.
- 36 Grondbeginselen**
Een gezonde bodem is de sleutel tot succesvol tuinieren.
- 38 Red onze bestuivers**
Lees wat je kunt doen om bestuivende insecten te helpen.
- 40 Maak je eigen bloemenweide**
Met een bloemenweide zet je bestuivers een maaltijd voor die ze goed zal doen.
- 44 Groente voor elk seizoen**
Met een zaaiplan zorg je het hele jaar door voor groente in je tuin.
- 48 Zo word je een betere tuinier**
Alan deelt zijn belangrijkste tuinierlessen.
- 54 Jouw snoeimaand**
Snoei de oude halmen van siergrassen terug.
- 57 Plantportret**
Chrysosplenium macrophyllum (goudveil)
- 59 Vraag & antwoord**
We geven antwoord op de meest gestelde tuin vragen.

INSPIRATIE

- 68 Een langere bloei**
Carol gidst je langs de langst bloeiende planten.
- 74 Betaalbare blikvangers**
Maak geweldige zomerpotten met veel effect en voor weinig geld.
- 80 Creatief met de kamerplant**
Vrolijk je huis op met een pot vol onderhoudsarme kamerplanten.
- 83 Alles over kamerplanten**
Maak je huis groener met deze gids, met dit keer de kentiapalm.

38
Red onze bestuivers

68
Tips voor een langere bloei

91
Kies de productiefste tomaten

Op de cover

- 25** Meloenen uit eigen tuin - het kan écht
- 30** Monty blikt terug op 30 jaar Longmeadow
- 38** Maak een bijentuin
- 48** Zo word je een (nog) betere tuinier
- 54** Snoei siergrassen
- 68** 10 planten voor maandenlang kleur
- 74** Beplant nu je zomerpotten
- 83** Een tropische sfeer met de kentiapalm
- 91** Op weg naar de beste tomaten

FOTO'S: GAP PHOTOS/ZARA NAPIER; JASON INGRAM

- 86 Euforie over Euphorbia**
Plantenexperts Rogier en Marieke over wolfsmelk.
- 90 Inheemse helden**
Maarts viooltje (*Viola odorata*).
- 91 Je beste zelfgekweekte tomaten ooit**
De 21 beste variëteiten voor een grote opbrengst.

AAN DE SLAG

- 99 Monty's maand**
Monty snoeit rozen en plant rucola.
- 102 Bloemen in maart**
Plant gladiolen en deel sleutelbloemen.
- 104 In de kas**
Bescherm jonge zaailingen.
- 106 Adams tuintips**
Verhuis vaste planten.
- 107 De basis**
Stek jonge scheuten.
- 108 Groente & fruit**
Stap voor stap aardbeien kweken.
- 110 Algemene tuintaken**
Snoei heideplanten en maai het gazon.

EN OOK

- 6 Het prikbord**
Tips & tricks, agenda en de laatste tuintrends.
- 96 Puzzel en win**
Vul de puzzel in en win het *Geïllustreerd botanisch woordenboek*.
- 112 Colofon**
Hier vind je al onze contactgegevens.
- 113 Groeigids voor maart**
Dit kun je allemaal zaaien en planten voor een smakelijke en gezonde oogst.

Welkom

Lees hier alles over wat er deze maand te doen valt op tuingebied, nieuws, weetjes en nog veel meer ...

Wat kruipt daar?

Wanneer het in het voorjaar langzaam begint op te warmen, worden ook beestjes wakker die zich verscholen houden in het donker. Dus kijk even goed wanneer je volgende keer een bloempot optilt en er van alles begint te krioelen. Het zijn allemaal bijzondere beestjes!

In de winter zoeken deze wonderlijke diertjes plekjes op waar ze kunnen schuilen tegen de kou, nattigheid en roofdieren. Ze bewegen zich dan vaak dagen tot soms zelfs weken niet. In het voorjaar komen ze

langzaam weer tot leven. Moet je ze tijdens je voorjaars schoonmaak verstoren, zet ze dan in een rommelhoekje weer uit, waar ze verder kunnen gaan met het opruimen van dood plantenmateriaal, slakken, luizen en meer.

Ruwe pissebed

Porcellio scaber

De ruwe of gewone pissebed vindt je overal waar er rottende, vochtige plantendelen zijn. Een van zijn favoriete plekjes is dan ook onder bloempotten. Maar ook rottend hout en bladeren staan op het menu. Hij heeft veel vijanden, zoals spinnen, amfibieën en vogels.

Gewone steenloper

Lithobius forficatus

Deze duizendpoot heeft aan zijn brede, platte lijf vijftien paar lange pootjes (een paar per segment) waarmee dit roofdier heel snel kan lopen om te jagen op slakken, regenwormen en andere insecten. Hij wordt geboren met zeven potenparen, maar per vervelling krijgt hij er een segment met poten bij.

Witpootkronkel

Tachypodoiulus niger

Wanneer de avond valt, klimt de witpootkronkel tegen muren, bomen en struiken, op zoek naar dood plantenmateriaal om te eten. Zijn naam heeft dit familielid van de miljoenpooten te danken aan zijn witte pootjes (80-120 potenparen) en het feit dat hij bijna 5 cm lange zijn zwarte lijf kan oprollen wanneer je hem stoort.

Zwarte kogel

Glomeris marginata

De zwarte kogel, ook wel oproller genoemd, komt uit de klasse van de miljoenpooten – al is dat aantal schromelijk overdreven. Deze diertjes bestaan uit twaalf segmenten met in totaal negentien (mannetjes) of zeventien (vrouwtjes) potenparen. Ze zetten rottend materiaal om naar humus.

Gewone oorwurm

Forficula auricularia

Het lijf van de geelbruine tot donkerbruine gewone oorworm wordt 10 tot 16 mm lang, exclusief de pincetjes (cerci) aan zijn achterlijf. Hij eet van alles, van jonge blaadjes en plantenwortels tot bladluizen – en soms eten ze zelfs elkaar. Wist je trouwens dat hij ook kan vliegen? Hij doet dit zelden, maar kan het wel.

Gardeners' World op tv

Je kunt beginnen met aftellen, want op 11 maart 2022 om 21:00 uur (Nederlandse tijd) begint op BBC2 het nieuwe seizoen van *Gardeners' World*! Monty en het team nemen je als vertrouwd weer mee naar de mooiste tuinen. Daarnaast is er dit jaar extra aandacht voor binnen tuinieren en tuinieren voor de natuur. Ook mag je zelf weer video's insturen. Dat doe je via bbc.co.uk/gardenersworld. Wie weet zie je dan jouw tuin straks terug op tv!

Uitgeverij KNNV stelt een exemplaar beschikbaar voor lezers van *Gardeners' World*. Vul de puzzel in op pagina 58 en maak kans op dit geïllustreerde woordenboek!

'Koninklijke' egelzorg

Brian May is naast gitarist van de groep Queen een dierenrechtenactivist die zich inzet voor het welzijn van onder meer vossen, dassen en egels.

Wat betekent tuinieren voor jou?

Tuinieren is heel belangrijk. Ik heb gelukkig veel groen om me heen, want zonder zou ik gek worden. Het houdt me in balans. Ik heb een neiging tot depressiviteit, bij mij is het glas nooit half vol. Ik trek me de problemen erg aan

en tuinieren helpt me ermee om te gaan. Het is een vorm van therapie.

Wil je je tuin voor ons beschrijven?

Ik heb een klein tuintje in Londen. Daar zijn we slechts af en toe, want mijn vrouw (actrice Anita Dobson) draagt graag hoge hakken en dat kan daar niet. In Surrey heb ik een grote tuin waar we egels en vossen opvangen die gewond of verweesd zijn, en die we daarna weer loslaten in de natuur. De tuin hebben we nog diervriendelijker gemaakt door natuurlijke planten te plaatsen en geen pesticiden te gebruiken. Ik plant trouwens geen eenjarige planten meer. Vroeger vond ik dat geweldig, maar het vele werk dat ik eraan had begon me te vervelen.

Waarom ben je gaan tuinieren?

Toen ik jong was, maaide ik het gras alleen omdat me dat was opgedragen. Maar toen ik veertig jaar geleden mijn eigen huis kreeg, vond ik het leuk om erachter te komen wat allemaal mogelijk was. Ik vind het heerlijk om met iets bezig te zijn wat leeft. Tuinieren houdt je met beide benen op de grond en ik vind het niet erg om mijn handen vuil te maken. Mijn favoriete tuinier is (wijlen) Geoffrey Smith (presentator

van *Gardeners' World* in de jaren 1980, red.). Hij kon het plezier van tuinieren zo goed naar voren brengen. Ik heb zijn programma's nog steeds op videobanden.

Hield Freddie Mercury van tuinieren?

Hij was er dol op. Hij had een prachtige tuin in de Londense wijk Kensington met een mooie vijver en klein systeem van stroompjes waar hij koikarpers kweekte. Zijn vriend met wie hij samenwoonde hield van deze vissen. Volgens mij was Freddie niet veel aan het graven. Hij had mensen die het graafwerk voor hem deden!

Wil je iets over je bijna-doodervaring vertellen?

In 2020 dacht ik dat ik ischias had gekregen na het snoeien van mijn bomen waar veel tilwerk bij kwam kijken. Maar in werkelijkheid had ik Covid-19 opgelopen tijdens een tournee door het Verre Oosten. Daarna kreeg ik een hartaanval en van de medicijnen kreeg ik een maagbloeding. Ik ben nog steeds niet helemaal de oude.

Wanneer ben je je gaan inzetten voor dierenwelzijn?

Dat heeft altijd al in me gezeten. Mij werd gevraagd of ik een deel van mijn grond beschikbaar wilde stellen voor het opvangen en weer terugzetten van dieren in de natuur. Ik vond het een geweldig idee. Elke ochtend hebben we herten en 's avonds zijn er vossen.

Hoe kunnen mensen hun tuin egel-vriendelijk maken?

Gebruik geen pesticiden of grastrimmers. Maak openingen in je omheining en zet je burens aan om hetzelfde te doen.

Boeken

Het kan buiten nog altijd koud, nat en druilerig zijn. Ga tijdens deze dagen lekker in je luie stoel bij de verwarming zitten met dit inspirerende boek voor je tuin.

Geïllustreerd botanisch woordenboek

Auteur: Corinne Décarpentrie

Prijs: € 17,95

Deze toegankelijke gids helpt je bij het determineren van planten aan de hand van hun uiterlijke kenmerken. Het overzicht van botanische termen, de duidelijke illustraties en beschrijvingen brengt de nodige basiskennis binnen handbereik. Zo maak je visueel kennis met de belangrijkste kenmerken van vaatplanten, (korst-)mossen en paddenstoelen. Corinne Décarpentrie is natuurliefhebber en grafisch ontwerper. Haar kennis van wilde planten en plantkunde combineerde ze met haar grafische achtergrond in dit boek – een boek dat ze graag had willen hebben toen ze zich in planten ging verdiepen.
www.knnvuitgeverij.nl

Agenda

De leukste tuinevents van de komende tijd.

Helleborusdagen in de Noordoostpolder

Wanneer: elke vrijdag en zaterdag in maart

Waar: De Stekkentuin, Espel

Info: www.destekentuin.nl

In maart zijn de helleborusliefhebbers elke vrijdag en zaterdag welkom om te genieten

van de vele bloeiende helleborussen in De Stekkentuin in Espel. Behalve op de vrij- en zaterdag in maart is de tuin ook op zondag 6 maart open. Tijdens deze dagen is er ook een kleine tuinkeramiek- en schilderijenexpositie van onder andere helleborussen en andere voorjaarsbloeiers op doek.

In de borders zijn vele bijzondere helleborus-soorten en -variëteiten in allerlei kleurschake-

ringen te vinden: zowel groot- als kleinbloemig, maar ook enkel-, anemoon- en dubbelbloemig. Ook zijn er in deze periode diverse mooie sneeuwkllokjes, corydallissen, bijzondere cyclamen en vele andere vroegbloeiende bolletjes te bewonderen.

De tuin is geopend van 10:00 tot 17:00 uur en de toegang is gratis.

IN JOUW TUIN

Wil jij iets vertellen
over jouw tuin? Ga naar
[gardenersworld
magazine.nl/jouw-tuin](http://gardenersworld
magazine.nl/jouw-tuin)
en stuur ons jouw
verhaal.

In de tuin van ... *Monique Snoek en Jan Radius*

uit Zoetermeer

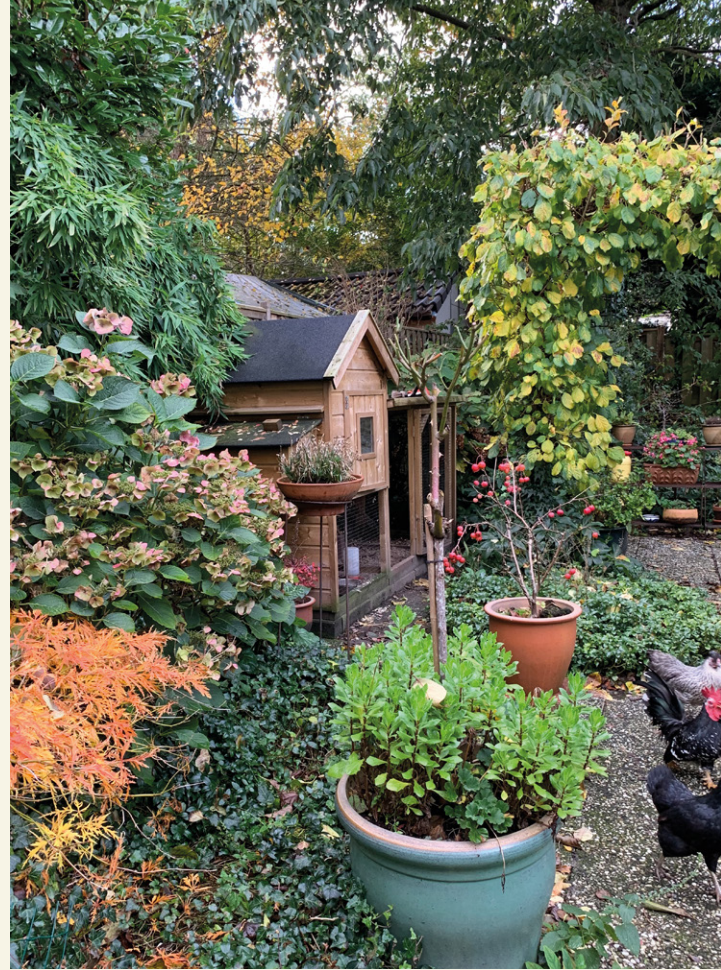
Vanaf 2001 wonen wij in dit hoekhuis uit de jaren 70. In onze tuin groeien meerdere klimrozen, zoals *Rosa 'Tradition'*, *Rosa 'Leander'* en *Rosa 'Climing Bonica'*. Achter in de tuin staat een grote boom (*Alnus spaethii* 'Spaeth') waaronder het tijdens de hete zomerdagen goed toeven is. Al twintig jaar 'delen' we de tuin met een aantal kippetjes. Behalve voor verse eitjes zorgen deze ook voor veel plezier en gezelligheid! Vanwege de loslopende kippen kunnen we geen kwetsbare planten in de volle grond zetten. De bodem is daarom helemaal beplant met stevige bodembedekkers als *Pachysandra* en *Hedera*-soorten. Verder zaaien *Helle-*

borus orientalis, *Arum maculatum* en *Arum italicum* zich massaal uit.

In de loop der jaren geven wij de inheemse flora steeds meer ruimte, waarmee we zoveel mogelijk hommels, bijen en andere insecten naar de tuin proberen te lokken. Inmiddels hebben diverse wilde planten – waaronder trosglidskruid, welriekende agrimonie, klimopbremraap, kruipend zenegroen en het muurleeuwenbekje – zich in de tuin gevestigd. Voor de vogels en egeltjes zijn er, verspreid over de hele tuin, diverse minivijvertjes en drinkschalen. Daar maken ook kikkers en padden gebruik van. Het is iedere dag weer volop genieten!

*“ Gooi de ramen open,
laat de wereld binnen.
De winter geeft zich over,
de lente kan beginnen. ”*

Stef Bos

Wij zijn gek op *maart*

Misschien lopen we op de zaken vooruit, omdat het deze maand nog behoorlijk kan spoken, maar toch begroeten we alvast het voorjaar. En dat doen we ditmaal in de vorm van dans. Het komt op papier vast minder goed tot zijn recht, maar na een lange, treurige winter zijn wij in elk geval toe aan wat zwieren en swingen. Chassée met ons mee het voorjaar tegemoet.

STER VAN DE MAAND

Narcissus 'Tête-à-tête'

Dit is een tango. De bloemen staan elegant omhoog met prachtige bovenlijnen en fonkelende voeten. Ze hebben ook dat typische hooghartige dat hoort bij een Latijns-Amerikaanse dans, waarbij ze over hun schouder kijken en elkaars blik vermijden. Alsof ze bang zijn dat ze zich niet langer kunnen inhouden wanneer ze elkaar aankijken en hun passie en emotie de vrije loop laten.

Populaire en betrouwbare dwergnarcis voor potten en bakken, maar ook massaal in een border. **Hoogte x Breedte** 20 x 5 cm

FOTO: SARAH CUITTE

MEEBEWEGENDE MADELIEFJES

Als we dit zien, moeten we direct aan tutu's denken. Een rij dansende zwanen die in perfecte harmonie alle balletposities doorlopen. Dit is weliswaar een madeliefje, maar zij lijkt in niets op de welbekende bloem die je overal tussen het gras ziet opduiken. 'Zij/hij houdt (niet) van me' wordt een veel chiquer spel als je dat met een 'Tasso White' doet.

Bellis perennis 'Tasso White'

Prachtige lentebloeier. Regelmatig koppen voor een langere bloei. Kan niet zo goed tegen late vorst. **H x B** 10 cm x 15 cm

FEESTENDE VIOOLTJES

Het is alweer even geleden dat we in een 'mosh pit' waren, en die was lang zo mooi niet als deze. Zo'n overvolle pot is een wat andere vorm van een menigte wild tegen elkaar aan beukende festivalbezoekers.

Viola 'Matrix Blue Frost'

Er zijn heel veel soorten winterviooltjes en allemaal zijn ze perfect voor een vroege voorjaarspot. **H x B** 10 cm x 10 cm

Muscari armeniacum (blauw druifje)

Plant bollen in het najaar. Zaait zichzelf uit, dus deel hem om de paar jaar. **H x B** 15 cm x 5 cm

Helleborus argutifolius 'Silver Lace'

Groenblijvende vaste plant. Knip oud blad weg zodra de bloemen verschijnen. Vermeerder uit zaad. **H x B** 60 cm x 40 cm

PRONKENDE PRIMULA'S

Bij het zien van deze combinatie denken we aan een Schotse rondedans. Kijk eens hoe ze zwieren en zwaaien! Het enige dat nog ontbreekt is een kilt. Of overdrijven we nu een beetje?

***Anemone blanda* 'Charmer'**

Plant knollen in het najaar na ze een nachtje geweekt te hebben. Perfect voor potten of 'in het groen' onder bomen en struiken.

H x B 10 cm x 20 cm

***Primula* 'Blue Lace Mary'**

Mooi getekende bloemblaadjes die je het best kunt bewonderen in een pot. Vermeerder door ze in het voorjaar te delen. **H x B** 25 cm x 20 cm

WALSENDE WONDEREN

Dit kan niets anders dan een klassieke wals zijn. Vloeiende bewegingen in prachtige rokken en zwevende pandjesjassen. En omdat het al weer lang geleden is dat we op dansles zaten, laten we deze tulp (en de andere die nu nog in de grond zitten) voor ons dansen. En voor en zij en sluit bij ...

Tulipa saxatilis 'Lilac Wonder'

Beeldige kleine tulpensoort die goed winterhard is en elk jaar terugkomt. Plant de bollen eind najaar.

H x B 25 cm x 10 cm

KLINKT ALS EEN KLOKJE

Door zijn uitbundige bloei met goudgele klokjes straalt deze struik een en al voorjaar en zonnenschijn uit. Maar je moet hem wel de ruimte geven en niet proberen in te perken of in een lelijke vorm te snoeien. Hij is die oom die ongemakkelijk danst en luchtgitaar speelt op een feestje.

Forsythia x intermedia 'Lynwood' (Chinees klokje)

Gemakkelijk te vermeerderen door halfrijpe stekken te nemen in de zomer. Snoei met mate na de bloei.

H x B 2,5 m x 2,5 m

The Full Monty

Monty vraagt zich af hoe tuinieren verandert na de pandemie. Zal de hernieuwde aandacht voor de natuur weer verdwijnen?

FOTO: MARSHA ARNOLD

Vroeg of laat zorgt de tijd die nodig is om een tijdschrift als dit te maken ervoor dat iedereen die ervoor schrijft op een gegeven moment voor schut staat. Door moderne technieken schrijf ik dit nu halverwege januari en niet, zoals vroeger, in december. En toch, in deze onzekere tijden van lockdowns en steeds wisselende regels (om nog maar te zwijgen van zwalkende politici die proberen het juiste te doen, maar zich ook niet impopulair willen maken) is het onverstandig om te voorspellen wat er volgende week gaat gebeuren, laat staan over twee maanden. Toch probeer ik het.

Veel tuintrends van de afgelopen tien jaar kwamen voort uit een algeheel gevoel van onzekerheid en rusteloosheid die de wereld politiek en economisch in zijn greep hield. Tuinen werden daardoor veiliger, kalmer, meer natuurbewust (hoera!) en een algeheel toevluchtsoord in een onzekere en soms verontrustende Boze Buitenwereld.

“De tuin is een toevluchtsoord geworden.”

Je zou verwachten dat de pandemie deze trends alleen maar zou versterken, maar niets is minder waar. Zodra wij ons weer vrij mogen bewegen en redelijk veilig kunnen samenkomen, vermoed ik dat wij dat gaan doen zoals onze grootouders (oké, voor alle jongeren: jullie overgrootouders) dat honderd jaar geleden deden, na de Spaanse Griep van 1918-19. Na de Eerste Wereldoorlog en de aansluitende pandemie gingen alle remmen los en gooide men de opgekropte angst en bezorgdheid van zich af. De westerse wereld zette het op een feesten. Tenminste, zij die het geld en de mogelijkheid daartoe hadden.

Ik zeg niet dat de gemiddelde achtertuin nu direct een heerlijke poel van verderf à la het Berlijn van de jaren 1920 zal worden, maar ik gok erop dat we de somberheid van de afgelopen tijd gaan bestrijden met plezier, vrolijkheid en licht.

We kijken meer dan ooit uit naar bloemenshows waarbij de voorbeeldtuinen minder op duurzaamheid gaan inzetten en meer op kleur en licht. De tuin als een feestpodium voor zwoele zomeravonden.

Ook in onze eigen tuinen gaan felle kleuren de overhand krijgen. De tuin wordt een plaats waar we lol hebben en genieten van elkaars gezelschap temidden van tierlantijnen en opsmuk. Het worden geen pleisterplaatsen vol natuurlijke elementen.

En dat zie ik helaas met lede ogen aan. Ik gruwel bij de gedachte dat de welkome, nieuwe aandacht die de natuur had gekregen bij het tuinieren weer zal gaan verdwijnen. Ik vind het juist heel fijn dat zo veel mensen hun plezier en liefde voor de tuin – en dus ook voor de natuur – hebben hervonden. We moeten dit kind kunnen houden terwijl we het vieze badwater van de afgelopen periode weggooien.

Goed voor de natuur zorgen wordt vaak beschouwd als iets dat aan strikte regels is gebonden. Hergebruik, biologische afbreekbaarheid, plastic en turf vermijden, delfstoffen winnen zonder de natuur te verstoren, vegetarisme, veganisme ... Het zijn allemaal natuurlijk lovenswaardige idealen, maar ze kunnen ook ervaren worden als boetedoening voor alle schade die het moderne leven met zich meebrengt. Het zijn de juiste dingen, maar ze kunnen ook zeurderig overkomen. We houden er nu eenmaal niet van om de les te worden gelezen.

Toch zouden respect en liefde voor de natuur niet saai of zwaar op de hand moeten zijn. Er is een middenweg. Zodra het weer kan, moet het natuurlijk kunnen om eropuit te trekken en plezier te maken in onze kleurrijke tuinen met zoveel mogelijk mensen. De verstandige tuinier zal echter met respect genieten van alles wat de natuur te bieden heeft. We mogen allemaal stoom afblazen, maar de natuur mag daar nooit de prijs voor betalen.

Monty

'Fondant'

Roze blaadjes komen uit crèmekleurige knoppen. Deze tweekleur blijft totdat ze volledig open zijn. **H x B** 30 cm x 15 cm

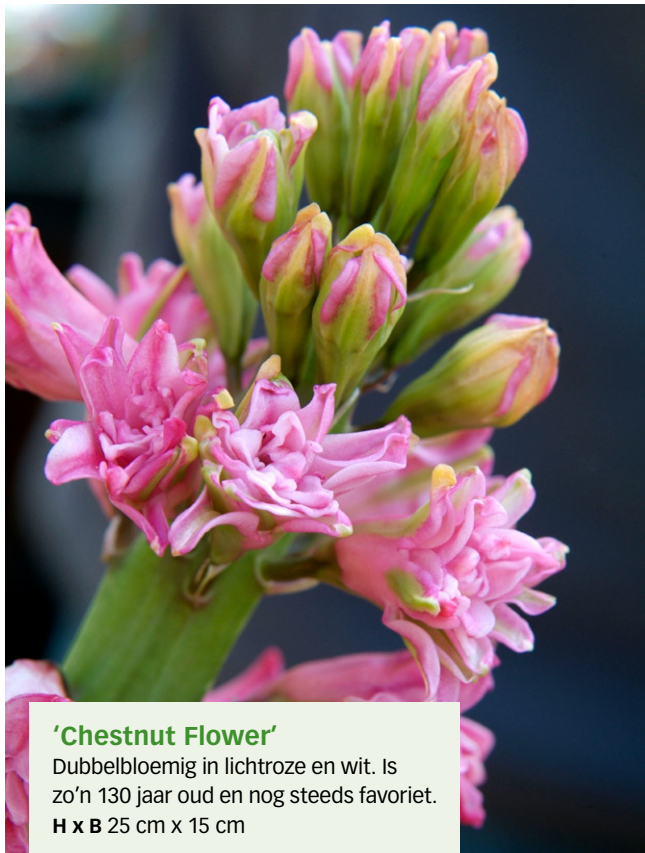
'Woodstock'

Wijnrode, enkelvoudige bloemen. Sommige zijn ietwat tweekleurig. **H x B** 30 cm x 15 cm

'Delft Blue'

Een gouwe ouwe in violetblauw met lila randen en Delfts blauw aan de basis. **H x B** 25 cm x 15 cm

'Chestnut Flower'

Dubbelbloemig in lichtroze en wit. Is zo'n 130 jaar oud en nog steeds favoriet. **H x B** 25 cm x 15 cm

Hyacinthus orientalis

	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Bloei												
Planten												

'Carnegie'

Enkelvoudige, witte bloemen met een toefje crème in de knop bij het uitkomen. H x B 30 cm x 15 cm

Topkeuze**Hyacinten**

De hyacint zorgt voor lentekleur in de tuin, maar vult ook je huis met zijn heerlijke geur.

Vroeger dachten we dat hyacinten er alleen maar in het blauw waren – dat was nu eenmaal de populairste kleur. Maar inmiddels weten we beter. En het mooie is: je kunt er fijn mee 'sjoemelen'. Voor instant kleur in de winter koop je gewoon een paar voorgetrokken hyacinten bij de lokale bloemist. In het najaar plant je bollen om in een pot bij de voordeur te zetten.

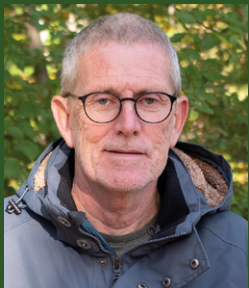
Hyacinten verspreiden een heerlijke geur, zijn winterhard en kunnen een hoogte bereiken van 25 tot 30 centimeter. Je beste keuze voor een voorgetrokken hyacint is 'Delft Blue'.

De hyacint is uitstekend gezelschap voor kleine vergeet-me-nietjes. Die zijn veel te mini om solitair in een border te zetten, maar samen met roze of witte hyacinten vormen ze een prachtige en kleurrijke wolk.

■ Als je de bollen buiten plant, zet ze dan op een beschutte plek. Dan blijven hun heerlijke geuren lekker hangen.

■ Draag handschoenen wanneer je met droge hyacintbollen werkt, want ze kunnen huidirritatie veroorzaken. Geef voorgetrokken bollen na de bloei wat plantenvoeding en plant ze daarna uit in de tuin.

De Bijenstichting zet zich in voor bijen en beschermt ze tegen uitsterven. Via cursussen, workshops en open dagen leer je alles over bijen. Je kunt ook altijd een kijkje komen nemen in de demonstratietuin in Vorden, waar met veel vrijwilligers gewerkt wordt aan de bloemborders. Iedere maand geeft **Jaap Molenaar**, de directeur van het Bijen Educatiecentrum, ons in *Gardeners' World* de perfecte tips om onze tuinen nog natuur- en bijvriendelijker te maken. www.bijenstichting.nl

BIJEN- ABONNEMENT

Steun de Bijenstichting met het speciale bijenabonnement op *Gardeners' World*. Blader snel naar pagina 66 voor meer informatie.

Red de bij!

Les van de Bijenstichting

In het voorjaar is het tijd om weer lekker aan de slag te gaan om je tuin of balkon wat meer kleur te geven. Heb jij het plan opgevat om je tuin bijvriendelijker te maken, maar weet je eigenlijk niet zo goed hoe je dat kunt doen? Haak dan aan bij de Challenge van de Bijenstichting.

Hoe maak je je eigen tuin bijvriendelijker? De Bijenstichting start een ware Challenge op 1 maart. We gaan door tot 30 april. Het resultaat? Een bijvriendelijkere tuin in acht weken tijd.

Door mee te doen met de Challenge kun je gebruikmaken van online cursussen en opdrachten. Je kunt dagelijks vragen stellen in de online community van de Bijenstichting en in contact komen met andere

deelnemers. In de maanden maart en april geeft de stichting een webinar waarin ook ruimte is vrijgemaakt voor het stellen van live vragen. Bovendien kun je exclusief meedoen aan een eindwedstrijd. Wie heeft de leukste, origineelste bijvriendelijke tuin ontwikkeld? Omdat je een balkon/dakterras niet kunt vergelijken met een kleine tuin zijn er maar liefst vier categorieën waarbinnen je kunt meedoen. En er zijn natuurlijk leuke prijzen te winnen. Tenslotte ontvang je een persoonlijke kortingscode waarmee je in de webshop met maar liefst **15% korting** bijvriendelijke bloemenzaden, planten, knollen en bollen kunt bestellen.

Meer informatie is te vinden op de website www.gardenersworldmagazine.nl/bijenchallenge.

Cadeau voor abonnees

Let op: abonnees ontvangen maandag 21 februari een kortingscode via de mail voor deze challenge, dus wacht nog even met inschrijven.

Tuintips

Voor hommels en vroeg vliegende solitaire bijen zoals de rosse metselbij is het belangrijk om vroegbloeiende vaste planten in de tuin te hebben. Longkruid is bij uitstek een geschikte plant voor schaduwrijke plekken en is ook een bodembedekker. Je hebt zowel groenbladige als gevlekte soorten en metselbijen zijn er dol op. Longkruid combineert goed met solitaire planten als *Helleborus* en Pioen (*Paeonia*). Ze volgen elkaar op in bloei en vragen ongeveer vergelijkbare groeiomstandigheden. Ook als randplant voor zomerbloeiende borders is longkruid geschikt. Het blad vormt dan een mooie overgang tussen de border en de omgeving en weert op die wat moeilijkere plekken het onkruid. De plant kan ook meer zon verdragen zolang de bodem maar voldoende vochtig is.

Denk ook eens aan diverse soorten wilg. Dat is goed voedsel voor honingbijen en diverse solitaire (zand)bijen. Enkele goede voorbeelden zijn boswilg, grauwe wilg en schietwilg. Wilgen kun je goed snoeien om er bijvoorbeeld knotbomen van te maken. Het is wel belangrijk om nooit alle wilgen tegelijk te snoeien, maar de struiken of bomen te verdelen in drie delen en elk jaar voor de helft te snoeien. Wilg bloeit namelijk op één- en tweejarig hout. Als je alles ineens snoeit, ontnem je in het voorjaar era de bijen het voedsel!

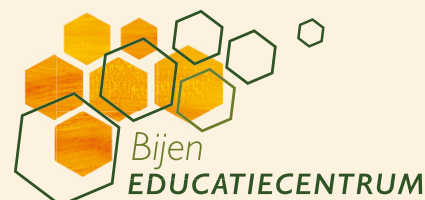
De aardhommel

In het voorjaar kun je de aardhommel laag over de grond zien vliegen op zoek naar een geschikte nestplek. Zij heeft een grote voorkeur voor verlaten muizenholletjes. Als de muis het hol nog niet verlaten heeft, schroomt de aardhommel een knokpartijtje niet. Ze blijkt het nog te kunnen winnen ook van de muis, die vele malen groter is!

In het nest maakt de aardhommel voorraadpotjes van was gemengd met stuifmeel. Op zonnige uurtjes kun je koninginnen zien vliegen met de achterpoten volgeladen met stuifmeel. In hun honingmaag vervoeren zij de nectar. Stuifmeel en nectar worden in de voorraadpotjes gestopt. Dat is het voedsel voor de larven. Ze maken ook broedbekkers waarin de eitjes worden gelegd. De koningin heeft het in deze periode extreem druk. Zij moet de eitjes goed warm houden en af en toe even snel het nest verlaten om extra voedsel te halen. Het gevaar dreigt continu dat alles verloren gaat, als zij tijdens die momenten wordt opgegeten of misschien wel uitgeput raakt door gebrek aan voedselplanten in de buurt.

Haar hele leven is ze hard aan het werken om nageslacht voort te kunnen brengen. De aardhommel vind je overal in het land maar vooral in stedelijk gebied waar veel bloemen staan. Haal je tegels er dus uit en plant er bloemen in! Maak de wilde bijen, en deze hommelskoninginnen blij.

Tuingast
van de maand

Tweestippelig lieveheersbeestje

Adalia bipunctata

Wist je dat? Het tweestippelig lieveheersbeestje kent zowel de normale verschijningsvorm (rood met een zwarte stip op elke vleugel) als de melanische vorm (zwart met twee of vier rode vierkantjes op elke vleugel). Deze laatste komt meer voor in het binnenland, waar het warmer is. Er is ook nog een derde vorm (gemengd rood en zwart met meerdere stippen), maar die komt niet veel voor. Wanneer het dier in gevaar is, scheidt het een gele, bittere stof af die reflexbloed wordt genoemd.

Voedsel Zowel de volwassenen als de larven eten bladluizen. Volwassen lieveheersbeestjes herkennen de stresshormonen die planten vrijgeven wanneer die worden aangevallen door bladluizen.

Levenscyclus Als het weer zacht genoeg is verschijnen deze maand de eerste lieveheersbeestjes. In het late voorjaar vindt de paring plaats en clusters van gele, rechtopstaande eitjes worden afgezet op planten met een beginnende bladluisinfectie. Hier komen de larven uit, die zich voeden met de bladluizen. De larven vervellen drie keer voordat ze verpoppen. De volwassen beestjes komen aan het eind van de zomer tevoorschijn en voeden zich tot in het najaar met bladluizen. Daarna gaan ze in gebouwen, schuren of huizen in winterslaap.

Habitat Divers, waaronder bosgebieden, heggen, moestuinen, parken en tuinen.

Bedreigd? In 2004 werd het Aziatische lieveheersbeestje in Europa geïntroduceerd, als natuurlijke vijand van de bladluis. Maar helaas had dit diertje het ook gemunt op het tweestippelig lieveheersbeestje en zijn larven, waardoor de populatie hard achteruit ging. In België wordt de *Adalia bipunctata* daarom beschermd. In Nederland is dat tot nog toe niet het geval.

Aziatisch
lieveheersbeestje
(*Harmonia axyridis*),
normale vorm

Tweestippelig
lieveheersbeestje (*Adalia
bipunctata*), melanische
(zwarte) vorm

Aziatisch
lieveheersbeestje
(*Harmonia axyridis*),
melanische (zwarte) vorm

Het tweestippelig
lieveheersbeestje is erg
vraatzuchtig en eet de
bladluizen van veel
plantensoorten.

“ Lieveheersbeestjes herkennen
de stresshormonen die planten
vrijgeven wanneer die worden
aangevallen door bladluizen. ”

In haar moestuin kweekt **Rekha Mistry**, naast de traditionele groente en fruit, allerlei exotische variëteiten. Je kunt haar volgen op Instagram: [@rekha.garden.kitchen](https://www.instagram.com/rekha.garden.kitchen).

Nu oogsten

Gelukkig kan ik nog steeds **boerenkool** en **prei** oogsten, maar dat zal niet lang meer duren. Ook ben ik bijna door mijn bewaarde **aardappelen** en **uien** heen. Maar binnenkort kan ik de eerste babyleafs plukken van de **Oriental-salademix** die ik vorige maand binnen heb gezaaid en die nu in de koude kas staan. De frisse, felle kleuren van kiemgroenten zoals **alfalfa**, **radijs** en **suikermaïs** geven mij en mijn smaakpapillen een echt voorjaarsgevoel.

De babyleaf-sla in potjes kan binnenkort geoogst worden.

Vers uit de tuin

Het kweekseizoen is aangebroken en **Rekha** begint met het voorbereiden van de bedden en het zaaien van zaadjes.

De lente hangt, bijna voelbaar, in de lucht! Wat heb ik verlangd naar een warm zonnetje op mijn huid! Ik ben dan ook blij dat we de winter vaarwel kunnen zeggen en het voorjaar mogen verwelkomen. Het is ook fijn dat mijn mede-moestuiniers, net als ik, uit hun winterslaap ontwaken en naar hun perceeltjes terugkeren.

Maar bij bestudering van mijn lapje grond zie ik ook onwelkome gasten. Onkruid vindt het warmere weer net zo fijn als ik en schiet omhoog uit de stukken die ik tijdens de winter ongemoeid heb gelaten. Niet uit luiheid, trouwens, want grote delen stonden toen onder water.

Er is dus geen tijd om achterover te leunen en van de zon te genieten. Ik schiet in mijn laarzen, stroop mijn mouwen op en met de tuinvork in één hand en een mand in de andere, ga ik het onkruid te lijf. Ik bereid de groentebedden voor door lichtjes te spitten en te mulchen met mijn zelfgemaakte compost. Daarna begin ik in de kas met zaaien.

Wat een heerlijk gevoel is het om weer te mogen beginnen!

“Onkruid vindt het warmere weer net zo fijn als ik.”

De prei kan in de grond blijven tot je hem wilt gebruiken. Haal hem eruit met een tuinvork.

Smaak van de maand

Als ik heel eerlijk ben vraag ik meer van de prei dan andersom. Hij behoeft geen bescherming in de koude wintermaanden en is rond deze tijd onderdeel van menig maaltijd. Helemaal nu overige groenten klaar zijn en de 'hongerkloof' in zicht komt, voordat de zomerogst begint. Wat prei wel nodig heeft, is een lang groeiseizoen. Om komend najaar en winter te kunnen oogsten, begin ik deze en volgende maand al met zaaien.

Prei-minestrone met witte bonen en peterseliepesto

Bereidingstijd: ca. 35 min.

Ingrediënten voor 4 personen

3 el olijfolie
2 grote of 4 dunne preien gewassen en in ringen
1 tl venkelzaadjes
400 ml groentebouillon
400 ml tomatensap
300 g witte reuzenbonen pot of blik
zout en peper
stevig bruin brood voor erbij

Voor de pesto

1 bosje platte peterselie gewassen en geplukt
1 teentje knoflook gepeld
50 g pijnboompitten geroosterd
zout
100 ml olijfolie

1 Maal **voor de pesto** de peterselie, de knoflook, de pijnboompitten, wat zout en 50 ml olijfolie in een blender fijn. Roer er de overgebleven 50 ml olijfolie doorheen.

2 Verhit 3 el olijfolie in een ruime pan en fruit er de preiringen en de venkelzaadjes ca. 4 minuten in. Blus af met de groentebouillon en het tomatensap. Kook ca. 10 minuten op laag vuur tot de prei zacht is maar niet uit elkaar valt. Spoel de bonen af met koud water en voeg ze toe aan de soep. Verwarm nog 4 minuten op laag vuur. Breng de soep op smaak met zout en peper.

3 Serveer de soep in diepe borden en geef er de pesto en het brood bij. De pesto is lekker in de soep of op het brood.

Per portie: ca. 513 kcal
9 g eiwit | 43 g vet | 20 g koolhydraten

Moestuinklusjes

Het wachten is voorbij. Ik heb de accu weer opgeladen en ga vol aan de slag met de **voorbereidingen**. In de bedden waar ik de komende weken ga zaaien en planten schep ik groenmest door de aarde. De komende dagen snoei ik de struiken met **herfstframbozen** terug tot aan de basis. De takken gebruik ik als steun voor mijn doperwten. Bij het mulchen van de bedden met compost **keer en meng** ik de inhoud van wat nog in het compostvat zit. In de kas krijgen de **pottentafel en ramen** een sopbeurt met warm water en zeep. Dan begin ik aan een van mijn favoriete klusjes: **zaaien**. Ook koop ik pootaardappelen, die ik voorkiem voordat ik ze plant.

Rekha zaait slechts een paar slazaadjes in kleine bakjes, die ze makkelijk kwijt kan op een vensterbank.

3 om nu te telen

Radijs 'Scarlet Globe'

Populaire en makkelijke radijs die het ook in arme grond goed doet. Al na zes weken kun je de kleine rode bolletjes oogsten.

Zaaien Direct in de volle grond. Radijsjes zijn ook mooie potgroenten die zowel buiten als binnen op een zonnige vensterbank goed groeien. Geef ze regelmatig water, met name als je ze in potten kweekt, en zorg dat je ze goed beschermt tegen vraatzuchtige slakken.

Koriander 'Leisure'

Ik ben gek op dit krachtig geurende kruid. Hij schiet slechts langzaam door en produceert massa's grote blaadjes.

Zaaien Koriander groeit goed in rijke grond die vooraf gemulcht is. Hark de aarde aan en strooi de zaadjes uit. Bedek lichtjes met aangeharkte aarde. Geef ruim water en dek af met vliesdoek tot de zaadjes ontkiemen. Oogst zodra de plant zes tot acht steeltjes heeft.

Aardappel 'International Kidney'

Deze romige, ovale aardappel heet ook wel 'Jersey Royal' en is ook zeer geschikt voor salades.

Telen Kiem aardappelen voor door ze binnenshuis met de ogen naar boven op een koele, lichte plaats te zetten. Als de uitlopers 3 cm zijn, plant je ze in geulen waar veel goed verteelde compost in zit. Aard de aardappelen regelmatig aan.

FOTO'S: PAUL DEBOIS; GETTY/OLGA GUCHEK

VOLGENDE MAAND Rekha is volop bezig in tuin en kas en citroengras is de smaak van de maand.

Succes met meloenen

Ontdek hoe je ook in ons killere klimaat succesvol meloenen kunt kweken.

Meloen 'Sienne' kan buiten en in de kas worden gekweekt.

Maak deze zomer ruimte voor de ultieme tuiniersdroom: heerlijk zoete, vers geplukte meloenen, die super rijp zijn en druipen van het sap.

Alleen zelf gekweekte meloenen zijn op hun zoetst, omdat ze stoppen met rijpen zodra ze zijn geplukt. Daarom smaken de exemplaren uit de supermarkt lang zo lekker niet. In je eigen tuin kun je ze gewoon zo lang als je durft aan de plant laten en pas plukken als ze op hun allerlekkerst zijn. En geloof ons: er gaat niets boven de smaak van zelf gekweekte meloenen.

Bovendien zijn er soorten verkrijgbaar die speciaal gekweekt zijn om koudere weersomstandigheden te weerstaan. Dit betekent dat moderne variëteiten succesvol rijpen, ook als je ze buiten kweekt.

Het is dus belangrijk dat je hierop let wanneer je van plan bent om meloenen buiten te gaan kweken. De beste soorten voor buitenteelt zijn vroegrijpende cantaloupes. Als je een kas hebt, dan kun je ook kiezen om honingmeloenen, netmeloenen en zelfs watermeloenen te gaan kweken. Een makkelijke manier is om meloenen te

kopen als plugplantjes, want dan heb je al een voorsprong. Opkweken vanuit zaad in een verwarmde kweekbak is zeker ook een mogelijkheid.

Alle variëteiten kun je prima kweken in een kas, maar als dat geen optie is, kies dan een soort die geschikt is voor buitenteelt en zet hem op de warmste, zonnigste plek die je hebt. Dek de planten af met folie of glas om elk zonnestraaltje vast te houden. Kweken op een composthoop kan ook prima. Hoe je het ook aanpakt: maak je op voor de lekkerste meloenen ooit!

TEELTMETHODE 1

buiten

Door de almaar warmer wordende zomers en de speciaal voor koudere omstandigheden gekweekte soorten, heeft het buiten telen van meloenen steeds meer kans van slagen.

Je hebt een verwarmde kweekbak en een goed voorbereid stukje grond nodig. Schep er voldoende organisch materiaal door en dek het gedurende twee weken af met donkere folie. Steunen zijn niet per se nodig, maar ze verminderen de kans op rot en schade omdat ze de bladeren vrij houden van modder en slakken.

Knip de vruchten 3 cm van de steel af als je ze oogst.

Stap voor stap Meloenen buiten kweken

Geen kas? Zo kweek je in de buitenlucht meloenen op uit zaad of als plugplantjes.

1

Zaai drie zaadjes in een pot van 10 cm in april en zet die in een verwarmde kweekbak (20°C). Zet de zaailingen (of plugplantjes) na ontkieming op een warme, lichte plek.

2

Zet voor het planten een paar steunen neer. Maak horizontale stokken van 2 m vast aan 'poten' van 30 cm. Maak dwarsstokken elke meter vast om een frame te maken.

3

Zodra het begin zomer wat warmer wordt, hard je de planten tien dagen af door ze alleen overdag buiten te zetten. Plant ze daarna uit en geef ze royaal water.

Bedek het frame met een stolp of folie. Dit houdt het licht en de warmte op de planten. Als de bloei begint, maak je de zijanten open om bestuivers binnen te laten.

4

Leid twee zijscheuten in tegengestelde richting. Laat per zijscheut één meloen groeien. Nijp de toppen als er twee blaadjes boven de vrucht zitten. Geef water en wekelijks tomatenvoeding.

5

Wanneer de vrucht een zoete geur afgeeft en je hem aan de steelzijde kunt indrukken, dan is de meloen rijp. Knip de steel 3 cm van de vrucht bij het oogsten.

6

TEELTMETHODE 2

binnen

Door meloenen in een kas te kweken vergroot je je mogelijkheden. Zeer vroege buitenteelsoorten vinden het zo fijn onder een dakje, dat je vrijwel altijd een goede oogst krijgt. Bovendien kun je proberen om zoet geurende Israëlische ogenmeloenen en galiameloenen te kweken. Of probeer

de vierhonderd jaar oude 'Petit Gris de Rennes' en zelfs watermeloenen.

In een kas moet je wel extra alert zijn op plagen, zoals spintmijt. Ook moet je zorgen dat de planten goed aanslaan. Als dat in orde is, dan betalen ze je honderdvoudig terug met heerlijk zoete, sappige vruchten.

Kweken in de kas in 6 stappen

1

Maak de planten aan stevige steunen vast en kies drie paar scheuten die je horizontaal leidt.

2

Knip de groeitoppen van de scheuten, twee blaadjes boven de vrucht, af.

3

Knip de bovenste top af zodra hij het dak van kas raakt. De plant kan zich dan richten op het rijpen van de vruchten.

4

Laat bestuivers binnen. Je kunt meloenen ook met de hand bestuiven: neem een mannelijke bloem, verwijder de bloemblaadjes en houd hem tegen de vrouwelijke bloem.

5

Besproei het looppad in de kas op hete dagen. Dit houdt de luchtvochtigheid hoog en geeft spintmijt geen kans. Als je gevlekte bladeren en spinsel ziet, zet je de roofmijt *Phytoseiulus persimilis* in.

6

Als de vruchten zo groot zijn als een honkbal, maak je ze met een net vast aan de steun zodat ze niet kunnen vallen.

Tips voor een goede oogst

✓ Laat gieters gevuld met water 's nachts in de kas staan, zodat het water alvast kan opwarmen voor gebruik.

✓ Laat niet meer dan zes vruchten aan een binnenplant groeien en vier aan een buitenplant (twee als je onder stolpen kweekt). Verwijder de overige.

✓ Als de vruchten bijna rijp zijn, stop je met voeden en verminder je het water geven. Dit levert zoetere vruchten op.

✓ Wacht zo lang mogelijk met oogsten. Teken van rijpheid zijn: gele schil, sterk aroma en barsten bij de vruchtsteel.

Groene school

Leer elke maand iets nieuws in de tuin. Van basistechnieken als met onkruid omgaan en snoeien tot het vergroten van je moestuinoogst, in deze rubriek komt het allemaal aan bod.

In deze rubriek

- 30** Paradijs op aarde
- 36** Grondbeginselen
- 38** Red onze bestuivers
- 40** Maak je eigen bloemenweide
- 44** Groente voor elk seizoen
- 48** Zo word je een betere tuinier
- 54** Dit kun je deze maand snoeien
- 57** Plantportret: *Chrysosplenium macrophyllum* (goudveil)
- 59** Vraag & antwoord

p. 30

p. 40

p. 44

p. 48

VOOR

Jewel Garden

"De Jewel Garden is het hart van Longmeadow en stamt uit 1997. Ik wilde daar eigenlijk een cirkelvormig gazon, maar dat lukte maar niet. Dus in 1996/97 groef ik het af en begon te planten."

Paradijs op aarde

Monty vertelt het verhaal van Longmeadow – een verhaal van hard werken, inspiratie en een vlaag van verstandsverbijstering.

FOTO'S: JASON INGRAM (GROTE FOTO); MONTY DON

De Cottage Garden heeft zich ontwikkeld van grasveld tot een plek waar buxus en taxus structuur bieden aan een overvloed van geurende rozen en pronkerwten.

Longmeadow viert zijn dertigste verjaardag. In de herfst van 1991 kochten we dit huis en deze tuin, maar de verbouwing nam heel 1992 in beslag, dus ben ik pas in april 1993 begonnen met de beplanting.

Het hele voorgaande jaar was ik bezig geweest met het ontwerpen van de tuin en het leeghalen van het land, dat niet meer was dan een veld vol polletjes gras. Het werd begraasd door een slechtgumeurd paard, dat in de huidige tuinschuur op stal stond. Er stond een hazelaar in wat nu de Spring Garden is en een enkele meidoorn waar we nu het kreupelbosje hebben. In het voorjaar van 1993 wist ik wat ik wilde doen, doordat ik heel veel tijd had gehad om na te denken en te plannen, eindeloos te tekenen, te meten en op het veld ontwerpen af te bakenen met touw en stokken. De tuin zoals die nu is, is in de loop van de tijd ontstaan en er is heel wat veranderd in de afgelopen drie decennia. Maar de indeling en het basisontwerp zijn in wezen nog hetzelfde

“Het grootste probleem bij het aanleggen van deze uitgebreide tuin was niet een gebrek aan ambitie, enthousiasme, zelfvertrouwen of energie – we hadden geen rooie cent.”

als de ontwerpen die ik dertig jaar geleden op mijn tekenbord maakte.

Het grootste probleem bij het aanleggen van deze uitgebreide tuin was niet een gebrek aan ambitie, enthousiasme, zelfvertrouwen of energie. Ik was een fitte dertiger die bereid was twaalf uur per dag te werken aan iets waar mijn hart lag, en Sarah was al net zo betrokken als ikzelf. We werkten allebei elk vrij moment buiten aan onze tuin. Dit is altijd *onze* tuin geweest en nooit alleen de mijne. Nee, het belangrijkste obstakel was een vrijwel totaal gebrek aan geld. We hadden geen rooie cent en als freelancer konden we het aantal dagen dat

we in 1993 werk hadden op de vingers van twee handen tellen.

Maar onmatigheid en onverantwoordelijkheid snelden ons te hulp. In april 1993 ging ik naar de uitverkoop van een kwekerij in Hereford. Het was hondenweer en tegen lunchtijd vertrokken de meeste mensen naar de pub. Ik had met Sarah afgesproken dat we 200 pond (en geen penny meer) konden uitgeven aan deze fantastische kans om echt goede bomen, vormsnoeiheesters en haagplanten te kopen. Dat was een hoop geld voor ons, maar we waren het erover eens dat dat de tuin zou transformeren. Die middag, met nog 50 pond over, ging ik de plenzende regen

Longmeadow door de jaren heen

Monty vertelt de verhalen achter de 'voor-en-na'-foto's uit zijn persoonlijke fotoalbums.

weer in en deed ik achteloos een bod op wat partijen hier en daar – wat *Tilia cordata*'s, wat haagbeuken, mooie buxussen – en ging toen naar de kassa om af te rekenen. Een man met een stompje potlood krabbelde wat op een stukje papier, klakte met zijn tong en zei toen: "Eens even kijken ... ja, dat is dan 1253 pond mijnheer Don." Als ik had toegegeven dat ik mijn budget met meer dan duizend pond had overschreden, was dat gênant geweest, maar had ik – met het schaamrood op de kaken – kunnen vertrekken met voor 200 pond aan planten. Maar als ik een check uitschreef voor het volle bedrag, zou die zonder enige twijfel geweigerd worden. Dit zou me op zijn minst lokaal de reputatie opleveren van een opportunist aan wie je nooit iets moest lenen. Desondanks hoorde ik mezelf zeggen: "Aan wie moet ik het bedrag overmaken?"

Lang verhaal kort: het lukte me het bedrag over te maken (dat duurde in die tijd nog twee volle werkdagen) door geld te lenen bij

FOTO'S: MARSHA ARNOLD (GROTE FOTO); JASON INGRAM; MONTY DON

COTTAGE GARDEN

"Tegenwoordig ligt hier de Cottage Garden. De eerste foto is genomen in de zomer van 1992 nadat ik de oneffen grond had leeggehaald en de tweede in 2008, toen dit nog onze grote moestuin was."

ORCHARD BEDS

"De bloembedden in de boomgaard voor en na. De eerste foto laat zien hoe de boomgaard er de eerste 25 jaar dat we hier woonden, uitzag. Maar de bloembedden gaan nu hun zesde jaar in en zijn helemaal geïntegreerd in de tuin."

Overzicht van de tuin

“Zicht op de tuin van bovenaf. De eerste foto is genomen vanuit een raam op de eerste verdieping in de zomer van 1992 en de tweede vanuit een hijskraan die gebruikt werd in maart 2011, op een opnamedag in de tuin.”

mijn familie en een extreem inschikkelijke bankdirecteur (die had je vroeger nog). Later die week werden meer dan duizend bomen, heesters en haagplanten afgeleverd bij Longmeadow. Deze vormen het geraamte van wat je nu ziet. Alle leilinden, haagbeuken, Spaanse aken en meidoornhagen, bomen van het kreupelbosje, vormsnoeitaxussen en de hagen aan de voorkant (waar we niet filmen) arriveerden op die dag, drie decennia geleden.

Veranderdrang

Jarenlang tuinierden we vooral in de moestuin (waar nu de Cottage Garden is) en de Jewel Garden (die toen een derde groter was en zich uitstreckte tot in de huidige Grass Borders). De Spring Garden en de Damp Garden speelden vooral in bepaalde seizoenen een rol. Alles achter het kreupelbosje was boomgaard, behalve een gemaaid stuk gras waar een cricketnet stond (vandaar de naam Cricket Pitch).

Longmeadow bestaat nu uit 27 of 28 afzonderlijke stukken of tuinen. Sommige zijn klein en gaan vrijwel naadloos over

in andere delen (vandaar de niet-exacte telling), maar de meeste zijn afgebakende stukken of ‘tuinkamers’. Dit is veel meer dan ik oorspronkelijk had gepland. Die uitbreiding is voornamelijk te danken aan het tv-programma, want televisie heeft een onverzadigbare honger naar nieuwe

kamers of delen in een tuin, is dat elk deel een samenhangend geheel moet zijn dat niet uit de pas loopt met de rest van de tuin. Het totaal moet altijd meer zijn dan de som der delen.

De eerste verandering was dat de vier grote borders in het achterste deel van de Jewel

“Longmeadow bestaat uit 27 of 28 afzonderlijke stukken of tuinen. Sommige zijn klein en gaan vrijwel naadloos over in andere delen, maar de meeste zijn afgebakende stukken.”

projecten en spectaculaire transformaties. Ik heb de Paradise Garden, de Mound, de Grass Borders, de Cottage Garden, de Soft Fruit Garden, de Orchard Beds, een tweede moestuin, twee vijvers en een tuin voor het wildleven speciaal voor *Gardeners' World* aangelegd. Maar ik heb genoten van deze veranderingen en zou nooit iets doen wat Sarah en ik niet willen – de tuin is immers nog altijd heel erg de privétuin van ons gezin. De sleutel tot het hebben van veel verschillende

Garden werden gevormd tot bedden met vooral siergrassen. Ze zijn geplant op een avond in juni 2011. Ik had een presentatie gegeven op Gardener's World Live en ging na thuiskomst door met planten tot het echt te donker werd. Vanaf het begin waren die bedden een succes. Het blijft een van mijn favoriete delen van de tuin en wordt naar mijn mening steeds mooier.

De Mound is twintig jaar geleden gemaakt van alle uitgegraven grond die zich had

Monty tussen de dertig jaar geleden aangeschafte bomen en heggen die de omlijsting van Longmeadow vormen.

VOOR

Winter 1993/94

NA

Augustus 2018

Cottage Garden

"Doorkijkje naar de tuin vanuit de Cottage Garden. Op de eerste foto werd de tuin nog gedomineerd door de schermen van duizenden gevlochten hazelaartakken die ik maakte om de groeiende hagen te beschermen. De tweede foto is in 2018 vanaf precies dezelfde plek genomen door *Gardeners' World Magazine*."

opgehoopt in de loop van de werkzaamheden. Tot ongeveer acht jaar geleden was het alleen maar gemaaid gras – een verfrissend leeg, schoon stuk tussen alle intensieve beplanting eromheen. Maar ook dat kreeg een make-over en hoewel het een paar jaar duurde voordat alles was zoals het moest zijn, is de Mound inmiddels een geslaagd bloemenkasteel, met zijn eigen kleurenschema van bleekgele en -blauwe tinten, in een slotgracht van wilde bloemen.

De Writing Garden, ooit deel van de boomgaard, werd een afgescheiden gebied naarmate de meidoornhagen eromheen volwassen werden. Deze tuin is specifiek gecreëerd om de lichte sfeer van luchtig fluitenkruid te vangen en is als zodanig een 'witte' tuin – al draait de beplanting niet zozeer om witte bloemen als wel om de grote verscheidenheid aan groen blad, want een 'witte' tuin is in feite een groene tuin met vleugjes wit.

Zo'n vijf jaar geleden zijn we begonnen met de Orchard Beds, om ruimte te maken voor meer heesters en de appelbomen als onderdeel van de borders te gebruiken – en

ik vind ze prachtig. Dit deel is echt drastisch veranderd: ooit was het een gebied met composthopen, vakken voor bladcompost, vuurplaatsen, lang gras en zelfs varkens en schapen – en nu liggen er grote, spectaculaire borders onder volwassen appelbomen waar zich ramblerrozen omheen slingeren. Alle andere toevoegingen – de Wildlife Garden, de Paradise Garden, de extra moestuin en onze gerecyclede kas – waren leuk en inspirerend om te maken en te verzorgen. Maar niet alle veranderingen waren goed.

De tuin heeft een catastrofale verandering ondergaan doordat de buxusschimmel onze buxushagen en vormsnoeiheesters, die de eerste twintig jaar van onze tuin zulke blikvangers waren, verwoestte. We waren dol op de buxusbollen en het deed pijn ze kwijt te raken, maar dat verlies leidde tot aanleg van de kruidentuin. Nu zijn we zo ver dat we bijna alle resterende buxushagen weghalen – iets wat ooit onvoorstelbaar was. Vroeger dacht ik namelijk dat de buxushagen onmisbaar waren voor de Grass Borders, maar de tijd heeft geleerd dat dat niet zo is.

Blijven evolueren

Ik vermoed dat ik met de leeftijd radicaler ben geworden en meer ben gaan experimenteren. Als we niet wekelijks op Longmeadow zouden filmen (niet echt handig voor rommelige langetermijnprojecten) zou ik waarschijnlijk zelfs nog wel grotere veranderingen doorvoeren. De Jewel Garden en de Cottage Garden helemaal opnieuw beplanten bijvoorbeeld. Wie weet? Misschien komt het binnenkort wel zover. Ik houd je op de hoogte! De waarheid is dat tuinen voortdurend zullen blijven veranderen, of je het leuk vindt of niet. We veranderen met ze mee of blijven achter.

Meer Longmeadow

Lees meer over dertig jaar Longmeadow en Monty's biologische benadering van tuinieren in **Tuinieren met Monty Don**. Kijk op de pagina's hierna voor een fragment en meer informatie over het boek.

Grondbeginselen

Een gezonde bodem is de sleutel tot succesvol tuinieren, zegt Monty in dit fragment uit zijn herziene, praktische boek over tuinieren.

Bijna mijn hele leven was ik ervan overtuigd dat het 'verbeteren' van de bodem de heilige graal van tuinieren was. Beuk je bodem in vorm en je tuin zal er ook op vooruitgaan. Ik geloofde ook dat de bodem niet alleen praktische, maar ook morele eigenschappen had en dat je er de kwaliteit van de tuinier aan kon afmeten. Goede, rijke aarde typeerde het werk van een goede, hardwerkende tuinier. Maar de afgelopen jaren ben ik hier anders over gaan denken. Het is niet de hele waarheid en onderzoek in de afgelopen 25 jaar heeft ons twee dingen doen beseffen.

Het eerste is dat aarde een veel complexer materiaal is dan we hadden gedacht. De relatie

ervan met planten hangt af van een keten van interacties die met elkaar verweven zijn. Het tweede is dat we hier vrijwel niets van afweten. Er wordt wel gezegd dat we meer weten over de buitenste regionen van het heelal dan van de aarde 15 cm onder onze voeten. Een derde van alle organismen op deze planeet leeft in de bodem en toch hebben we tot nu toe nog maar zo'n 1 procent ervan zelfs maar geïdentificeerd. Maar elke tuinier kan profiteren van een beetje inzicht in wat tot dusver is ontdekt, door te kijken naar de grond waaruit onze tuinen groeien.

De standaardwijsheid was dat er vier basisbodemtypen zijn: klei, kalk, zand en veen. De gemiddelde tuin bestond meestal uit twee van

deze typen, maar één kenmerk zou dominant zijn en bepalen welke planten het er globaal genomen goed zouden doen. Dit is nog steeds in grote lijnen waar, maar alleen als het gaat om de pH-waarde en niet zozeer om de bodem zelf. Het was een vaststaand gegeven dat alle vier de bodemtypen immens zouden verbeteren van (dubbeldiep) spitten en het toevoegen van grote hoeveelheden mest, bij voorkeur in een geul terwijl je spit.

In werkelijkheid, zo wordt nu aangenomen – en let wel, dit is een opkomende wetenschap en bijna dagelijks worden er nieuwe ontdekkingen gedaan – zijn er over de hele wereld meer dan 50.000 verschillende bodemtypen. Elk is

Tuincompost – de beste bodemverbeteraar die je kunt gebruiken – is klaar als ze zacht en kruimelig is en lekker ruikt.

De waarde van compost

Gewone tuincompost, die je eenvoudig kunt maken van groenafval uit je moes- of achtertuin, is het beste wat je je tuin kunt geven. Je kunt compost zien als een zuurdesemstarter. Als je 2,5 cm mulch toevoegt, 'voed' je de bodem als zodanig niet, maar laad je hem weer op. Met compost die grotendeels bestaat uit planten uit je eigen grond geef je een stevige dosis bacteriën en schimmels terug aan de bodem en stimuleer je de dynamiek die al aanwezig is. Het leven zit al in de bodem. Het weet wat het moet doen.

een apart ecosysteem met zijn eigen kenmerken. Elk herbergt talloze organismen en biota die allemaal op elkaar inwerken als onderdeel van het leven in de bodem en de planten die erin groeien.

Verbijsterd? Dat kan ik me voorstellen. Sterker nog, als je dat niet bent, heb je nog niet begrepen hoe complex dit alles is. Opeens is het niet meer genoeg om een beetje volgens het boekje te spitten en verse mest toe te voegen.

De essentie

De structuur van de bodem is bijna net zo belangrijk als de inhoud ervan. Als de 'poriën' van de bodem in orde zijn, is alles optimaal: wortelontwikkeling, drainage, waterretentie, en de groei en wisselwerking van bacteriën en wortelstokken. Jij als tuinier kunt dit net zo min voor elkaar krijgen als dat je ervoor kunt zorgen dat je hersenen een smaak verwerken. Maar je kunt wel helpen de juiste omstandigheden te creëren. Organisch materiaal en misschien wat extra grit toevoegen, bodemverdichting die het gevolg is van belopen en bewerken vermijden, en planten (zelfs onkruid) gebruiken om de bodem te openen met hun wortels en extra biomassa te geven: het zijn allemaal manieren om de bodemstructuur te verbeteren. Als de structuur goed is, zal de vruchtbaarheid van de bodem dat ook zijn, omdat je planten voedingsstoffen en vocht dan optimaal kunnen opnemen.

Het is belangrijk te bedenken dat er niet slechts één perfecte bodemsoort is, en dat het bereiken van die perfectie afhangt van de omstandigheden. Net zoals er geen slecht weer, alleen slechte kleding bestaat, bestaat er geen slechte bodem – er staan alleen de verkeerde planten in.

Als een plant gezond en gelukkig is, is dat niet te danken aan jouw liefdevolle zorg of buitengewone vaardigheden, vrees ik, maar aan het feit dat hij de juiste bodem heeft gevonden om

“Als een plant gezond en gelukkig is, komt dat niet door jou, maar doordat hij in de juiste bodem staat om in te wortelen.”

in te wortelen. Zorg voor de bodem en je zorgt stevast ook voor de plant.

Kortom, na een halve eeuw te hebben geloofd dat spitten de basis was van goed tuinieren, ben ik van mening veranderd. Om het beste uit je bodem te halen – welk bodemtype

je ook hebt – moet je zorgen voor een gezonde wormenpopulatie. Maak compost en breng die in een dunne laag aan om het leven dat in de grond al druk aan het werk is een oppepper te geven. Stop met spitten. Vergeet alle theorieën over wat een 'perfecte' bodem is, maar zorg dat die van jou zo goed is als hij maar kan zijn.

Kies je planten verstandig, zodat ze passen bij je grond die je hebt, niet zoals je zou willen dat hij is. Een gezonde plant zal wat de bodem biedt optimaal benutten en daartoe zowel zijn groeisnelheid als zijn uiteindelijke omvang beperken. Planten werken altijd samen met de grond waarin ze staan. Het is niet meer dan logisch om dat als tuiniers ook te doen.

Het belangrijkste onderdeel van elke tuin is de bodem. Het zijn niet de planten maar de bodem die je voeding, water en verzorging moet geven en als de bodem goed is, is de tuin dat ook.

■ TUINIEN MET MONTY DON

Dit is een fragment uit **The Complete Gardener**. In april verschijnt de Nederlandse versie onder de titel **Tuinieren met Monty Don**. In de volgende uitgave van *Gardeners' World* lees je meer over deze praktische 'tuinierbijbel', boordevol duurzame en organische kweekmethoden, uitgebreide beschrijvingen van sierplanten en eetbare planten en de ontwikkeling van Longmeadow.

ZET BESTUIVERS OP ÉÉN

Red onze bestuivers

Bestuivende insecten worden ernstig bedreigd en hebben onze hulp nodig.

Wanneer heb je voor het laatst een vlinder gezien? En dan hebben we het niet over een koolwitje dat eitjes op je kolen legt. We bedoelen een citroenvlinder, kleine vos, dagpauwoog of gehakkelde aurelia. Heb je er meer dan één gezien? Ben je een geluksvogel en zie je aan het eind van de zomer nog steeds massa's vlinders op de vlinderstruik? Hoe lang geleden is het dat wespen onuitgenodigd bij je kwamen picknicken? Wanneer had je voor het laatst een hommelnest in je tuin? Zou je de rups van de beervlinder herkennen als je er eentje tegenkwam? En heb je wel eens een fraaie schijnboktor gezien?

Fraaie schijnboktorren zijn mooi iriserend groen en niet groter dan het hart van een aardbeienbloem. Het mannetje heeft prachtige gezwollen pootjes, alsof hij een pofbroek draagt. Ze eten pollen van enkelvoudige, open bloemen en leggen eitjes in bloemstengels.

De rups van de beervlinder is ook een bestuiver. Tenminste, de volwassen versie ervan, de grote beer. Vroeger kwam hij overal voor, maar inmiddels is hij opgenomen in de rode lijst in de categorie 'gevoelig'.

Stilletjes verdwenen

Dit zijn allemaal bestuivers. Allemaal zijn ze mooi, de meeste ook geliefd (van wespen houden is voor veel mensen moeilijk, ik weet het, maar probeer het eens) en allemaal spelen ze een vitale rol in de bestuiving van onze bloemen en gewassen. En toch zitten ze in de problemen. We schrijven al heel lang over de achteruitgang van bestuivers. Over het hoe, het waarom en wat we eraan kunnen doen. Steeds maar weer. Maar nog altijd nemen hun aantallen schrikbarend af. Onze kostbare insecten verdwijnen stilletjes, terwijl de meesten van ons het te druk hebben om het te merken. Is het echt zó erg? Ja, zo erg is het. Sinds de

Industriële Revolutie zijn veel hommelsoorten uitgestorven. Andere zijn ernstig bedreigd en enorm zeldzaam. Het is al even slecht gesteld met vlinders. Veel soorten zijn de afgelopen veertig jaar afgenomen in aantal of verspreiding of in allebei. Het aantal motten is sinds de jaren 1960 enorm gedaald. Naar zweefvliegen is recentelijk niet veel onderzoek gedaan in Nederland, maar een Belgisch rapport uit 2021 wijst erop dat bijna de helft van de Vlaamse soorten zweefvliegen in meer of mindere mate daar bedreigd of zelfs verdwenen is.

Maakt het uit als soorten uitsterven, als we dat niet echt merken? Maakt het überhaupt uit als er een soort uitsterft? Wij vinden van wel. Daarom besteden we de komende zeven maanden uitgebreid aandacht aan bestuivende insecten, met bijdragen van vooraanstaande wetenschappers en bijdeskundigen. Zij leggen aan de hand van de meest actuele informatie uit hoe tuiniers kunnen helpen om de afname van bestuivers tegen te gaan, tuin voor tuin.

Over een paar jaar willen we enthousiast kunnen schrijven over de bestuivers die we met z'n allen gered hebben. We willen dat jullie allemaal de fraaie schijnboktor kennen en waarderen, dat jullie vlinderstruiken bedolven worden onder de vlinders en dat hommels nesten maken in jullie schuur.

Het is niet moeilijk deze kostbare insecten te helpen. We hoeven alleen maar te zorgen dat er in onze tuin voedsel en een thuis voor ze is, door toegankelijke bloemen en waardplanten in de tuin te zetten en rommelige hoekjes te maken waar ze kunnen schuilen. Door minder vaak het gras te maaien, geen pesticiden te gebruiken en achterin de tuin een open composthoop te maken. Door planten uit te wisselen en jonge gezinsleden te leren waarom dit belangrijk is. Lees wat je kunt doen en doe dan de plechtige belofte dat je bestuivers zult helpen – wat ga jij doen om ze te redden?

“ We moeten zorgen dat er in onze tuin voedsel en een thuis voor insecten is. ”

**DIER-VRIENDELIJK
TUINIEREN
IS GOED
VOOR JE**

Tuinieren is gezond. We zijn actiever als we buiten zijn en ook aandachtiger, en door het zonlicht maakt ons lichaam vitamine D aan. Het is wetenschappelijk bewezen dat onze gezondheid erop vooruitgaat als we ons in een groene omgeving bevinden, genieten van bloemen en kijken hoe insecten van bloem naar bloem gaan.

Tuinieren is prima lichaamsbeweging – je gebruikt veel van de grote spiergroepen en verbrandt calorieën, wat goed is voor je hart en bloeddruk. Als we tuinieren verbetert onze stemming, dalen stresshormonen en nemen chemische stoffen waardoor we ons beter voelen toe. Dit is dus hét moment om de tuin in te gaan of de planten op de vensterbank te verzorgen. Dat is niet alleen goed voor bestuivers, maar ook voor je welzijn.

DR. AMIR KHAN

FOTO: JASON INGRAM

“ Onze gezondheid gaat erop vooruit als we ons in een groene omgeving bevinden en kijken hoe insecten van bloem naar bloem gaan. ”

“De diversiteit aan bloemen is cruciaal, want verschillende grootten en vormen zijn geschikt voor andere bestuivers.”

Maak je eigen bloemenweide

Met een bloemenweide, al is het maar een kleintje, zet je bestuivers een maaltijd voor die ze goed zal doen, legt weide-expert en plantkundige **dr. Trevor Dines** uit.

Bloemenweiden zijn verbluffend mooi. Niets wat we creëren heeft zo'n fleurige impact of zo veel voordelen voor de natuur. Maar wat is een bloemenweide eigenlijk?

Voor een boerenzoon als ik zal het antwoord altijd zijn: een stuk grasland met een adembenemende overvloed aan inheemse wilde bloemen. Het krachtige palet van de wilde bloemen, verzacht door de gedempte kleuren van de grassen, is puur genieten.

Tegenwoordig wordt de term 'bloemenweide' in de tuinbouw echter breder opgevat. Daaronder vallen ook 'designweiden': dicht op elkaar geplante eenjarige bloemenmengsels uit de hele wereld. Dat zijn in feite weiden zonder het gras en zonder het 'wilde'.

Het is de massaliteit van bloemen in een weide die van belang is. Sinds de jaren 1930 is meer dan 97 procent van de Britse wilde-bloemenweiden vernietigd – dat is drie miljoen hectare. (Ook in Nederland is

nog maar zes procent van de ruimte over die wilde planten in 1900 hadden – red.>) Als je bedenkt dat één hectare weiland in hoogzomer bijna 5 miljoen afzonderlijke bloemen kan bevatten, die genoeg nectar produceren om per dag 165.000 bijen te voeden, begrijp je misschien waarom onze wilde bestuivers het zo moeilijk hebben.

Flowerpower

Ook de diversiteit van bloemen is cruciaal, want verschillende grootten en vormen zijn geschikt voor andere bestuivers: bijen met een lange of korte tong, vlinders en motten met een roltong, zweefvliegen met buisvormige snuitjes en kevers met kaken om te bijten. Hoe diverser de bloemen en hoe langer het bloeiseizoen, hoe meer voedsel voor al deze insecten.

Bestuivers halen twee belangrijke voedingsmiddelen uit bloemen. Nectar, dat bijna puur suiker is, wordt gebruikt als

brandstof voor de dagelijkse activiteiten. Honingbijen slaan het bovendien op in de vorm van honing om de winter te overleven. Stuifmeel daarentegen is een bron van eiwit en met name belangrijk voor insecten die jongen grootbrengen.

Bloemen produceren allemaal verschillende hoeveelheden nectar en stuifmeel. Sommige, zoals paardenbloemen en gewone margrietten, produceren van allebei

heel veel. Andere bloemen, zoals rode klaver en slangenkruid, produceren veel nectar maar weinig stuifmeel, terwijl klaprozen juist bomvol stuifmeel zitten maar nauwelijks nectar produceren.

Je begrijpt het: hoe diverser, hoe beter! Gezien het alarmerende verlies aan bloemenweiden mag het duidelijk zijn dat wij als tuiniers, hoe klein onze bijdrage individueel ook is, een groot verschil kunnen maken en onze bestuivers een reddingsboei kunnen toewerpen.

VEEL EN
DIVERS IS
HET DEVIES

“Om echt een verschil te maken, hebben we jouw hulp nodig”

Doe ook mee en help bestuivers

Om bestuivers écht te kunnen helpen, is het belangrijk dat iedereen zijn of haar steentje bijdraagt. Want al die beetjes samen maken een groot verschil. Help je ook mee?

Bestuivende insecten hebben het moeilijk, omdat hun leefgebieden steeds kleiner en eenzijdiger worden. Daarom moedigen wij iedereen aan onze bestuivers extra te helpen! Om echt een verschil te kunnen maken, is het belangrijk dat er zo veel mogelijk mensen meedoen.

Wij van *Gardeners' World* zijn alvast helemaal om. Wij hebben allemaal de plechtige belofte gedaan om de bestuivers in onze tuinen zo goed mogelijk te helpen. Wat wij precies beloofd hebben? Dat lees je in de vier punten hiernaast.

Wij hopen dat jij – liefst samen met je familie, vrienden, burens, collega's en kennissen – ook deze belofte wilt doen. Want door met z'n allen de handen ineen te slaan en allemaal onze bijdrage te leveren, gonst het vanaf deze zomer overal van het leven.

Natuurlijk helpen we je daarbij graag op weg. Daarom lees je deze lente en zomer in elke editie van *Gardeners' World* wat je zelf kunt doen om het de bestuivers in je tuin naar de zin te maken. Laat je dus inspireren en help mee!

VOLGENDE MAANDEN

April Waarom we bestuivers nodig hebben, wat ze nodig hebben, plus een gids om ze te herkennen.

Mei Hoe bestuivervriendelijk is jouw tuin? Doe de test!

Juni Ontdek welke bloemkleuren en -vormen welke bestuivers aantrekken.

Juli Alles over bijen – en waarom ze onze hulp echt nodig hebben.

Augustus Waarom gaat het zo slecht met vlinders? En het nachtleven van motten in je tuin.

September Wilde bloemen om dit najaar makkelijk op te kweken uit zaad.

Zo draag je je steentje bij

1 Zorg voor gevarieerde bijvriendelijke planten
Van begin voorjaar tot ver in het najaar kunnen bijen en andere bestuivende insecten je hulp goed gebruiken. Zorg er dus voor dat er het hele seizoen voldoende nectar en stuifmeel te vinden zijn in je tuin.

2 Maak leefgebieden voor vlinders, motten en rupsen
Wil je graag meer vlinders zien rondfladderen, zorg er dan voor dat je tuin ook rupsvriendelijk is. Hulst en klimop zijn geweldige keuzes, en ook een paar netels zijn nuttig. Veel vlinders en motten leggen hierop namelijk hun eitjes.

3 Gebruik geen gif in je tuin
Het gebruik van pesticiden en onkruidverdelgers is een groot probleem voor bestuivende insecten en dieren hogerop in de voedselketen. Verban al deze middeltjes dus resoluut uit je tuin.

4 Inspireer anderen!
Vertel je burens, familie en vrienden dat je bezig bent met het verbeteren van je tuin voor bestuivers en waarom dat belangrijk is. Hoe meer mensen er meedoen, hoe beter!

Zo leg je zelf een bloemenweide aan

Deze vier makkelijk te maken bloemenweiden werken op elk formaat – van een gat in de border tot hele voortuinen. Probeer jouw favoriet en creëer een paradijs voor bestuivers!

Maak een mini-weide in een pot

Deze bloemenweide in miniatuurformaat werkt goed als je weinig ruimte hebt. Veel kleinere soorten weidebloemen doen het prima in potten, en met een klein groepje van bijvoorbeeld gulden sleutelbloem, betonie, rode klaver, grasklokje en beemd-ooevaarsbek maak je een mooi geheel. Je kunt ook een mix van eenjarige akkerbloemen, zoals klaprozen, korenbloemen en gele ganzenbloem, in grote potten zaaien. In de zomer zullen ze uitbundig bloeien.

■ **Wanneer beginnen?** In het voorjaar

EEN
MAKKELIJKE
START

Zaai elk jaar

Een 'designweide' van eenjarige bloemen, moet elk voorjaar opnieuw op kale grond worden ingezaaid met een speciale zaadmix. De eenjarigen zijn makkelijk te zaaien, groeien snel en vormen een kleurig geheel. Vaak hebben ze wat minder verschillende bloemsoorten voor bestuivers, bloeien ze wat later in het seizoen en bieden ze niet veel voedsel aan insecten. Maar ze vormen wel een heel indrukwekkende strook bloemen en zien er al in een paar maanden schitterend uit.

■ **Wanneer beginnen?** In het voorjaar

SNEL EN
MAKKELIJK
RESULTAAT

10 planten voor bestuivers

Vaste weideplanten

1 Gewone rolklaver (*Lotus corniculatus*)

nectar ★★
stuifmeel ★

Deze plant staat niet alleen op het menu van veel bijen, maar van meer insecten dan welke andere plant ook: meer dan 1400 soorten eten ervan.

2 Zwart knooppkruid (*Centaurea nigra*)

nectar ★★★★★
stuifmeel ★★★

Een van de meest nectarrijke wilde bloemen, die eind van de zomer opkomt en bijen, vlinders en vliegen voor hun winterslaap een feestmaal biedt.

3 Beemdkroon (*Knautia arvensis*)

nectar ★★★★★
stuifmeel ★★

Deze bloemen, die op spel-den-kussens lijken, zitten bomvol nectar en zijn onweerstaanbaar voor bestuivers, vooral bijen en zweefvliegen, maar ook vlinders en motten.

4 Muskus-kaasjeskruid (*Malva moschata*)

nectar ★★★★★
stuifmeel ★★★

De platte, grote en open bloemen van muskuskaasjeskruid trekken grotere bestuivers, vooral hommels, en ook veel zweefvliegen.

5 Gewone margriet (*Leucanthemum vulgare*)

nectar ★★★★★
stuifmeel ★★★★★

Deze grote, open bloemen, die ongewoon rijk zijn aan nectar en stuifmeel, trekken uiteenlopende bijen, vlinders, motten, zweefvliegen en kevers.

Stop met maaaien

Je gazon niet maaaien is een makkelijke manier om een bloemenwei te maken. De campagne 'Maai Mei Niet' (overgewaaid van 'No Mow May' uit Groot-Brittannië) stimuleert je om een maand lang niet te maaaien en de bloemen te laten bloeien. Uit onderzoek blijkt dat gazons die eens per maand gemaaid worden de meeste bloemen en nectar hebben, en dat als je lang gras niet maait er meer soorten tot bloei komen. Probeer dat dus allebei eens!

■ **Wanneer beginnen?** Mei

LAAT DE
NATUUR HET
WERK DOEN

Neem de tijd

Bloemenweiden met vaste wilde planten hoef je maar één keer in te zaaien om er vele jaren plezier van te hebben. Het inzaaien kun je het beste doen in het najaar met een zaadmix van vaste, biologische weidebloemen. Maai en verwijder vervolgens het gras in de late zomer, en nog een paar keer tot Kerstmis. Het mooie van de bloemenweide is dat hij elk jaar voller wordt en veel verschillende bestuivers en andere insecten gedurende een lang seizoen van voedsel voorziet.

■ **Wanneer beginnen?** In het najaar

VOOR
EEN LANGE
BLOEI

Eenjarige weideplanten

6 Rode klaver (*Trifolium pratense*)

nectar ★★★★★
stuifmeel ★

Elk roze buisvormig bloemetje produceert een overvloed aan nectar, waar bijen met een lange, uitrolbare tong, (zoals akkerhommels) op afkomen.

7 Slangenkruid (*Echium vulgare*)

nectar ★★★★★

stuifmeel ★

Deze plant, met zijn lange stengels en blauwe bloemen, is een van de beste nectarbronnen en kan ongelooflijk veel hommels, bijen, vlinders en vliegen aantrekken.

8 Korenbloem (*Centaurea cyanus*)

nectar ★★★★★

stuifmeel ★★

Korenbloemen zijn rijk aan nectar en stuifmeel en trekken veel bijensoorten aan, vooral hommels en solitaire bijen, maar ook vlinders en zweefvliegen.

9 Gele ganzenbloem (*Glebionis segetum*)

nectar ★★★★★

stuifmeel ★★★★★

Grote, open bloemen met overvloedige hoeveelheden nectar en stuifmeel. Ze worden bestoven door bijen, motten, vlinders, vliegen en kevers.

10 Klaproos (*Papaver rhoeas*)

nectar ★

stuifmeel ★★★★★

De grote, open bloemen van de klaproos zitten tjokvol stuifmeel en zijn zeer aantrekkelijk voor allerlei solitaire bijen en hommels, zowel met een korte als een lange tong.

Opkweken uit zaad

Met de zaaigids van **Sally Nex** behaal je keer op keer geweldige resultaten.

Maart is een goede tijd om te zaaien: zaai in potjes en dek ze af tot de bodem opwarmt.

Zaaien is het leukste wat je kunt doen met je regelaarzen aan. Eerst is er die periode vol gespannen verwachting, gevolgd door dat gevoel van 'yes!' als het eerste groene puntje boven de potgrond uitsteekt. Elk kiemplantje dat verschijnt, is goed voor een glimlach die de rest van de dag niet meer verdwijnt: zaadjes zijn kleine wonderen van verwachting, elke uitloper is een nieuw begin en een bevestiging dat het dit jaar beter zal gaan.

Het is ook de makkelijkste en goedkoopste manier om je groentetuin te vullen. Koop een pakje zaad voor een paar euro en je hebt niet alleen de oogsten van dit jaar in je hand, maar vaak ook die van volgend jaar. Deze maand, nu de jaarlijkse zaaikoorts opblaait, deel ik alle trucjes en technieken die ik in de loop van de jaren heb ontwikkeld om zaailingen goed te laten groeien. Zo begin je het voorjaar op de best mogelijke manier.

Bij veel tuiniers begint het in deze tijd van het jaar te kriebelen. We slaan de kalender om naar maart, krijgen een groene waas voor de ogen en beginnen als een bezetene zaaibakken te vullen, puur omdat het zo leuk is om iets op te kweken.

Maar wacht, niet te snel: hoe verleidelijk het ook is om meteen te gaan zaaien, neem eerst de tijd om een plan te maken. Zo voorkom je dat je moestuin dan weer te vol en dan weer te leeg staat en zorg je ervoor dat er het hele jaar veel te oogsten valt.

Een zaaiplan, waarin voor elke maand staat welke zaden je moet zaaien en hoeveel, is je blauwdruk voor het moestuinjaar. Zo zorg je ervoor dat je nooit ongewenste zaailingen hoeft weg te gooien omdat je te veel gezaaid hebt en dat je groentebedden jaarrond vol staan.

Waarschijnlijk heb je al wel wat zaden. Veel zaden blijven tot wel drie jaar goed, maar na de uiterste zaaidatum op het zakje ontkiemen ze niet altijd goed. Gooi die zaadjes dus weg en koop nieuwe. Zet vooral in op beproefde variëteiten. Ik probeer vaak ook iets nieuws, bijvoorbeeld sponskomkommers (lufa), zodat ik mijn eigen afwassponzen kan kweken en geen kunststofspunzen hoeft te gebruiken.

Tijd om te zaaien

Goed, je hebt dus een plan en de zaden om het plan uit te voeren. Aan de slag!

In de vollegrond zaaien is hoe Moeder Natuur het doet, maar de omstandigheden moeten wel goed zijn. Laat je niet voor de gek houden door de maartse zon: leg je hand op de aarde en als die koel aanvoelt, is het te vroeg om buiten te zaaien. In mijn ervaring betekent zaaien in de vollegrond vóór april gewoonlijk dat je constant vecht tegen slakken en korte koudegolven. Je kunt dus beter wachten op beter weer.

Als je grond eenmaal 8-10 °C is (dit kun je controleren met een bodemthermometer) is het veilig om winterharde groente, zoals pastinaak, wortel, rode biet en prei, rechtstreeks te zaaien. Hark het oppervlak van je groentebed tot het fijn en korrelig is – of speel vals en breng een mulchlaag van potgrond aan en zaai daarin. Zaai zaad spaarzaam in een ondiepe zaaivoor en volg de instructies op het zakje.

Je kunt nu echter wel binnenshuis beginnen met zaaien in potten en bakken. Het is meer werk, maar zaden ontkiemen snel in de warmte en je kunt ze makkelijker beschermen tegen ongedierte, wat betekent dat meer zaailingen zullen overleven.

*“Zaadjes zijn
kleine wonderen
van verwachting,
elke uitloper is een
nieuw begin.”*

Controleer, voordat je gaat zaaien, met de rug van je hand of de bodem warm aanvoelt.

Plant zaailingen uit zodra je wortels onderaan het potje of de wc-rol ziet.

Ik zaai zelden in plastic. Potjes van papier of karton blijven heel als je ze niet te veel hanteert. Ik zet die van mij meestal dicht op elkaar in een bak. Zo voorkom ik dat ik afzonderlijke potjes te vaak oppak en kan ik ze makkelijker dagelijks water geven.

Zaai klein zaad, zoals sla, in houten zaaiakken met gezeefde bladaarde of turfrijke zaai- en stekgrond. Maak de grond goed nat voordat je zaait, strooi het zaad erop (niet te dicht op elkaar) en bedek het met een dun laagje gezeefde grond.

Als je maar een paar planten wilt en de zaden groot genoeg zijn om ze apart te zaaien in plaats van ze te strooien, kun je de zaden in een terracotta pot van 10 cm steken. Ik gebruik turfrijke zaai- en stekgrond voor kleine zaden zoals spruitjes en turfrijke universele potgrond voor grotere zaden zoals courgettes. Maar ze doen het allebei ook goed in universele potgrond. In een pot van 10 cm zaai ik 10-12 spruitjeszaden, 8 tomatenzaden en maar 5 courgettezaden. Denk er bij courgettes en pompoenen aan dat je de zaden rechtop zaait. Bonen en erwten kun je heel goed per stuk in een wc-rol met turfrijke universele potgrond zaaien. Hun wortels willen de diepte in, en ze kunnen als het zover is met wc-rol en al uitgeplant worden.

Zaden ontkiemen het snelst in een verwarmde kweekbak, maar de meeste zaden doen het ook prima in een pot op een zonnige vensterbank. Een (koude) kas is nu doorgaans warm genoeg om alles te laten ontkiemen, behalve vorstgevoelige zaden zoals tomaten.

Houd opkomende kiemplanten vochtig maar niet nat. Benevel ze aanvankelijk met een plantenspuit, daarna met een gieter met fijne broes. Tegen de tijd dat het warmer wordt, zijn het stevige jonge planten, klaar om de wijde wereld in te gaan.

Erwten en bonen kunnen prima in wc-rollen worden gezaaid.

Haal zaailingen voorzichtig uit de pot als ze groot genoeg zijn om te verpotten.

Scheid groepjes zaailingen en plant ze in afzonderlijke potten.

Zo doe je het Je zaailingen verpotten

Als kiemplanten eenmaal boven de aarde uitsteken, groeien ze ongelooflijk snel. In een dichtbezaaide bak kan dat rampzalig zijn: als je zaailingen te groot laat worden, wordt het te vol, kwijnen ze weg, worden ze pierig, raken ze in elkaar verstrikt en herstellen ze vaak niet meer.

Scheid de zaailingen meteen en verhuis ze naar hun eigen potjes zodra ze lang genoeg zijn om makkelijk vast te pakken. Dat is meestal als het tweede paar blaadjes is verschenen, al zijn grotere zaailingen, zoals pompoenen, vaak al eerder groot genoeg.

Geef je zaailingen eerst water, vul potjes van 5 cm van krantenpapier met turfrijke universele potgrond en maak een gat in het midden van de grond. Maak dan een groepje zaailingen los met een vork en trek ze voorzichtig uit elkaar. Houd ze alleen bij de blaadjes vast, zodat je hun broze stengels niet beschadigt. Laat in elke pot één zaailing zakken, met de onderste blaadjes net boven het oppervlak van de potgrond. Druk de grond aan en geef water.

Controleer jonge planten om de paar weken tot het weer warm genoeg is om ze buiten uit te planten. Als er wortels door het krantenpapier groeien (of, bij potjes van terracotta of plastic, uit drainagegaten steken), verhuis ze dan naar een nieuwe pot die 1 of 2 maten groter is. Laat het krantenpapier zitten, dat verteert vanzelf. Plant de pot op dezelfde diepte, druk verse potgrond aan rond de wortelkluut en geef water.

Laat elke zaailing in een nieuwe pot zakken, met de onderste blaadjes net boven de potgrond.

VOLGENDE MAAND Sally kweekt groente in bakken.

*“ Onthoud het
allerbelangrijkste:
planten willen groeien.
Het is aan ons ze niet
in de weg te staan. ”*

Zo word je een beter tuinier

Alan Titchmarsh deelt zijn belangrijkste tuinierlessen en helpt jou de vruchten te plukken van zijn ervaring.

Er wordt beweerd dat ik op mijn vijftiende van school af ging om tuinier te worden omdat ik niet heel snugger was. Oké, ik was misschien een laatbloeiër, maar de reden waarom ik van school af ging om te gaan tuinieren, was dat zorgen voor een stukje aarde in mijn ogen het leukste en belangrijkste was wat je maar kon doen. In de tussenliggende halve eeuw ben ik nooit opgehouden met leren – of het nu was als leerling bij een kwekerij, als stagiair en medewerker bij Kew Gardens, als maker van tuinen, of als schrijver en programmamaker over deze alles overvleugelende passie.

In dit artikel deel ik de belangrijkste lessen die ik heb geleerd over wat wel en niet werkt in de tuin. **Onthoud het allerbelangrijkste: planten willen groeien.** Het is aan ons ze niet in de weg te staan. Tuindersvaardigheden leren is één ding, maar als je kunt zien dat een plant zich niet prettig voelt op de plek waar jij hem hebt neergezet, verplaats hem dan en vervang hem door een plant die wel bestand is tegen dat kalkrijke / drassige / schaduwrijke / zonovergoten stukje aarde. Het zal jou en de plant veel gelukkiger maken. Met andere woorden, **tuinier in overeenstemming met je omstandigheden** in plaats van ertegenin te gaan. Dat is nogal wiesde als je erover nadenkt, maar tuinieren is dan ook grotendeels gebaseerd op gezond verstand.

Je bodem is het belangrijkste onderdeel van je tuin. Wees er aardig voor, respecteer hem, verrijk hem vaak en je planten zullen groeien. Negeer hem en ze zullen mopperen. De bodem is als een kind: hij gedijt bij regelmatig eten en drinken.

Chemicaliën eruit, compost erin

Ik tuinier nu al meer dan veertig jaar biologisch, en **biologisch tuinieren snijdt hout**. Het zal niet lang meer duren voordat alle chemicaliën voor de tuin verboden zijn. Als ze ook maar even de kans krijgen, helpen de natuurlijke vijanden ongedierte en ziekten te bestrijden. Biologische meststoffen stimuleren bodembacteriën en dragen zo bij aan de algehele gezondheid van jouw stukje aarde. Alles in je tuin – zoals je planten en tuinbeestjes – zal ervan opknappen, maar verwacht niet meteen resultaat. Het zal een paar seizoenen kosten voor de balans gevonden is, en dan zul je je afvragen waarom je ooit chemische middelen hebt gebruikt. **Zet verschillende planten door elkaar**, vermijd concentraties van één soort op één plaats en je zult veel minder last hebben van plagen.

En alsjeblieft, **maak een composthoop** (met stevige zijkanen). Maak er een gewoonte van biologisch afval te composteren en het elk voorjaar terug te geven aan je bodem. Je kunt het door de bodem spitten of als mulch gebruiken. Dat laatste heeft als voordeel dat het ook nog eens vocht vasthoudt en onkruid onderdrukt. Het is ook een goed idee om een **verhakselaar te kopen of huren** om dunne

Neem een compostbak met stevige zijkanen en met een opening aan de onderkant kun je er makkelijker bij.

FOTO: S. SARAH CUTLER

Wees je bewust van de waarde van mulchen. Het houdt vocht vast en onderdrukt onkruid.

Maai je gazon wekelijks voor een dikker grastapijt met minder kale plekken.

“Laat wat onkruid deel worden van je gazon en wees geen control freak.”

takken te versnipperen, zodat ze snel verteren als je ze aan de mix toevoegt.

En onkruid? Wied de aarde grondig voor je iets plant, verrijk de bodem en **zet de planten dan dicht op elkaar** zodat ze het gat opvullen en onkruid geen ruimte heeft om zich te vermeerderen. Zelfs heermoes en haagwinde zijn niet opgewassen tegen regelmatig schoffelen of wegnippen. Wanneer heb je die ooit in je gazon zien groeien? De maaier doet het werk voor je. O ja, en **maai eenmaal per week** tussen april en september, niet eenmaal per twee weken (tenzij het gras als gevolg van droogte nauwelijks groeit). Zo creëer je een dik en gelijkmatig groen grastapijt, met veel minder kale plekken dan wanneer je om de twee of drie weken maait. Bemest je gazon in april en nogmaals in juli met bloed-, vis- en beendermeel voor een stralend groene kleur. **Chemicaliën zijn niet nodig voor je gazon.** Mos kun je in het voorjaar wegharken (wat je sowieso ook moet doen als je een mosverdelger zou gebruiken). Onkruid dat rozetten vormt, zoals weegbree, madeliefjes en paardenbloemen, kun je weghalen met een wiedvork. Laat ander onkruid deel worden van het groene tapijt en wees niet zo'n control freak!

Verspil geen water aan het gazon bij droog weer – je blijft aan de gang en dat kostbare water kun je beter bewaren voor potten, fruit en groenten die je regelmatig en gelijkmatig water moet geven voor een goede bloei en oogst. Een bruin gazon in de zomer is een kenmerk van een verantwoordelijke tuinier, en het gras zal zich na de eerste regenbui meteen herstellen.

Weersta de verleiding om tig hebberdingetjes te kopen. Als het nieuwtje eraf is, gebruik je ze echt niet meer. In je schuur hoef je alleen maar essentieel gereedschap te bewaren, tenzij je jezelf beschouwt als een soort James Bond van het tuinieren, die allerlei gadgets tot zijn beschikking heeft. Wat is het nuttigste gereedschap? Een spade en een riek, ja, maar als je niet de bouw hebt van een worstelaar kun je beter een plantschop en een borderspitvork gebruiken. Die zijn kleiner. Duwschoffel, uischoffel, troffel, handvork, plantboor, tuindraad, scherp mes, scherpe snoeischaar, heggenschaar, tuinmandje (van riet of houtstroken), kruiwagen, grasmaaier (op accu als je milieuvriendelijk en stil wilt maaien). Je kunt nog meer aan de lijst toevoegen, maar dit zijn de werktuigen die je het vaakst zult pakken. Probeer ze schoon te houden, dat werkt prettiger. Oud werktuig ligt heerlijk in de hand. Deze gereedschappen zijn als het ware 'ingewerkt' door eerder gebruik. Maar nieuwe tools zijn zeker niet minder waardevol. Comfort, balans en duurzaamheid zijn de belangrijkste eigenschappen, dus bespaar niet op kwaliteit en vakmanschap.

Neem vooral een kas. Dat is een geweldige plek om je eigen planten op te kweken en bij nat weer is het een toevlucht en een oase van rust. **Neem de grootste kas die nog in je tuin past.** Hij zal altijd vol staan. Dat geldt ook voor een schuur.

Planten, plannen en poelen

Bij het ontwerpen van je tuin gaat het er in de eerste plaats om dat jij hem mooi vindt. **Ga in een nieuwe tuin na hoe de baan van de zon loopt** en kijk allereerst waar je 's ochtends en 's avonds het beste kunt zitten, in de zon of de schaduw. **Bedenk dat ruimte belangrijker is dan rommel.** Ruimte benadrukt wat eromheen ligt. Wees niet bang voor kleur, maar zorg in elk geval voor wat hoekjes in je tuin die kalm zijn in plaats van druk. Een terras moet groot genoeg zijn om je stoel van de tafel weg te kunnen schuiven zonder over de rand te vallen.

Plant bomen als eerste, maar bedenk dat ze niet hoger mogen zijn dan jij als je ze plant. Ze slaan dan makkelijker aan en het is ook beter voor je portemonnee. Hogere bomen hebben meteen impact, maar ze zijn duurder en doen er langer over voor ze gesetteld zijn.

Beplant de rest van de tuin in volgorde van omvang: heesters en rozen eerst, dan vaste planten, dan eenjarigen en bollen. Ververs je bedden en borders elke vijf jaar.

Chemicaliën zijn niet nodig, mos kun je wegharken uit het gazon.

Bedenk waar je een plant wilt zetten voordat je hem koopt. Of probeer tenminste het in die volgorde te doen.

Neem de grootst mogelijke kas die in je tuin past. Hij zal altijd vol staan.

Vijvers zijn geweldig voor het wildeleven en er valt van alles te zien, maar maak ze groot genoeg. Kleine vijvers warmen op en worden groen, ook als je er heel veel zuurstofplanten in zet. Hellende oevers geven vogels en zoogdieren toegang tot water zonder dat je bang hoeft te zijn dat ze verdrinken.

'Plan vooruit'. Ik aarzel altijd om dat te zeggen, maar als tuinier moet je bedenken wat je moet doen met het volgende seizoen in gedachten. We planten bollen in de herfst om in de lente bloemen te hebben, we zaaien perkplanten in de lente voor kleur in de zomer, we bestellen rozen in de zomer om ze in de herfst te planten.

Het werkt averechts als je je daarover te veel zorgen maakt, maar als we wel vooruitplannen, kunnen we ons vol hoop en optimisme verheugen op het komende seizoen. Voor regeringen is de lange termijn vijf jaar, maar voor tuiniers is de lange termijn een leven lang en daarna.

Maar als ik iets geleerd heb in dit schitterende beroep, is het **hoe eindeloos vrijgevig de natuur is** op dat stukje grond bij onze achterdeur. Door zaaien en planten, vogels voeren en duurzaam gewassen kweken dragen we ons steentje bij aan de toekomst van alle levende wezens op onze planeet.

Niet vergeten

Bij het planten ...

- Bedenk waar je een plant wilt zetten voordat je hem koopt (probeer het in elk geval in die volgorde te doen!)
- Plant groepjes bloemen met dezelfde kleur i.p.v. met een mix van kleuren. Dat geeft het grootste effect.
- Controleer de uiteindelijke breedte van een boom voor je hem koopt. Die is belangrijker dan de hoogte.
- Plant narcissen in groepjes. Zet voor het beste effect 10 of 12 bollen 4 cm uit elkaar, i.p.v. veel bollen ver uit elkaar.
- Koop bij lokale kwekerijen, niet alleen om die te steunen, maar ook omdat lokaal gekweekte planten het meestal goed doen in jouw tuin.

Bij het snoeien ...

- Snoei elk jaar wat oude takken weg uit heesters.
- Snoei Japanse esdoorns niet (behalve om dood hout te verwijderen).

In de tuin ...

- Plaats regentonnen bij al je regenpijpen. Het extra water zal in de zomer goed van pas komen.
- Zet minder maar grotere potten op je terras. Dat heeft meer effect dan veel kleine potten en ze zullen bovendien minder snel uitdrogen.
- Was vogelhuisjes eens per twee weken om verspreiding van vogelziekten te voorkomen.
- Wees je bewust van het belang van goed mulchen.

Een groepje tulpen van dezelfde kleur maakt meer indruk dan een bonte mix.

VOLGENDE MAAND Zo tuinier je voor de natuur.

JOUW SNOEI- MAAND

Nu de nieuwe scheuten tevoorschijn komen, is het tijd om de oude halmen van siergrassen terug te snoeien, aldus **Frances Tophill**.

In maart begint het voorjaar zich echt te ontfouwen. Narcissen staan in volle bloei en jonge scheuten steken omhoog door de opwarmende grond. Slakken komen uit hun winterslaap, dus het is van het grootste belang je jonge uitlopers daartegen te beschermen, alles een goede mulchlaag te geven en zaad binnenshuis te zaaien.

Maar dit is ook een periode van kijken en wachten. Je kunt in deze maand flink op gang komen met je lente-klussen, maar sommige karweitjes zullen moeten wachten, bijvoorbeeld omdat de grond nog te nat is en niet belopen kan worden. En de nachten zijn nog te koud om vorst-gevoelige planten uit te planten.

Veel vogels hebben hun nesten gebouwd en doordat er steeds meer insecten en bloemen zijn, hebben ze voedsel in overvloed. De siergrassen en vaste planten die je voor de dieren als wintervoer had laten staan, kun je nu dus weghalen. Het is ook het perfecte moment om heesters een verjongingssnoei te geven, dus dit is je laatste kans om zwarte bessen, kruisbessen en rozen in vorm te snoeien.

Grassen die de beestjes in de winter van voedsel en beschutting hebben voorzien, snoei je nu terug.

FOTO'S: TORIE CHUGG; SARAH CUTTLE; JASON INGRAM

Andere planten om nu te snoeien

In maart neemt de kans op vorst af, dus je kunt groenblijvers snoeien en klimmers als laatbloeiende clematis en kamperfoelie fatsoeneren. Veel snoeiwerk in maart is optioneel. Je kunt bijvoorbeeld de groeiwijze van een plant veranderen, grotere bladeren stimuleren of een plant compacter maken.

FORSYTHIA Snoei de takken na de bloei terug tot op sterke, nieuwe zijscheuten met bladeren. Je kunt ook een of twee oude takken helemaal verwijderen.

EUCALYPTUS Snoei nu om het sierlijke jonge loof te stimuleren. Net als pruiken- en fluweelbomen produceert hij na de snoei minder maar grotere bladeren.

ARTEMISIA Licht vorstgevoelige planten zoals deze en honingbloem (*Melianthus*) kun je nu het wat warmer wordt zonder probleem snoeien.

HEBE Snoei de struikveronica om hem netjes en compact te houden. Knip meteen ook oude bloemhoofden van vorig jaar weg.

Snoei dood materiaal nu terug

De lente is het moment om oud blad en stengels van vorig jaar van bladverliezende grassen weg te halen en zo je borders voor te bereiden op nieuwe groei in de warmere maanden. Als je eenmaal weet waar je moet snijden, kun je ze in groepjes wegsnoeien.

Niet nu snoeien

Stel het snoeien van *Kerria japonica* uit tot na de bloei.

X BOERENJASMIJN en alle andere voorjaarsbloeiende struiken die nog niet hebben gebloeid, zoals Amerikaanse sering, escallonia, ranonkelstruik (zie hieronder), sering, schijnhulst en ribes. Snoei deze na de bloei, eind voorjaar of in de zomer, zodat je de bloemknoppen niet verwijdert.

X KERRIA JAPONICA produceert bloemen op takken van vorig jaar en scheuten vanuit de basis. Snoei na de bloei een derde van de takken tot op de grond terug.

X HEESTERS, HAGEN OF BOMEN waarin vogels nestelen. Het is verboden dat welbewust te doen – snoeien verstoort het broeden en kan de eieren van nestelende vogels kapotmaken.

Bladverliezende siergrassen knippen

Tegenwoordig zijn grassen in veel tuinen vaste bewoners. Elke soort heeft zijn eigen behoeften. De *Poaceae*-familie, waartoe bamboe, beemdgras, siergrassen en suikermais behoren, is met haar 12.000 soorten uitgebreid en zeer gevarieerd. Vele zijn eenjarig en zaaien zichzelf elk jaar uit. Andere, zoals bamboe,

zegge, zwenkgras, zwart gras en pampasgras, blijven groen en moeten alleen worden gesnoeid om hun groei te beteugelen. Het loof van bladverliezende grassen, dat heel nuttig is geweest voor overwinterende beestjes, moet nu worden verwijderd om te voorkomen dat het een rommeltje wordt.

Knip oude halmen af om ruimte te maken voor nieuwe scheuten die nu opkomen.

Stap voor stap

1 Snoei de groei van vorig jaar terug, maar niet lager dan de nieuwe scheuten. Draag zo nodig handschoenen, want siergrassen kunnen scherp zijn. Haal eerst je hand door de pol om kikkertjes, insecten of kleine zoogdieren te verjagen.

2 Verwijder het snoeisel. Dat is een heel goed alternatief voor houtsnippers op een pad, maar je kunt het ook op de composthoop gooien. Bedenk wel dat dit taaie blad tot bruin afval wordt gerekend, niet tot groen afval.

3 Het gesnoeide gras ziet eruit als een keurig bosje. Geen zorgen als je dit er wat kaal vindt uitzien: gras groeit snel. Voor je het weet staat het alweer hoog en kun je niet meer zien waar je gesnoeid hebt.

Tip

Een snoeischaar is onmisbaar, maar om grote stukken bladverliezende siergrassen terug te snoeien, kun je ook een (grote) heggenschaar of grastrimmer gebruiken. Natuurlijk moet je de juiste beschermende kleding dragen en ervoor zorgen dat je de wortelhals en nieuwe groei niet beschadigt. Snoei planten altijd met schoon, scherp gereedschap – zo voorkom je dat ziekten worden overgedragen. Om zo veilig mogelijk te kunnen snoeien, is het cruciaal dat je je gereedschap goed onderhoudt.

Snoei uitgebloeide stengels voorzichtig terug, zodat je geen nieuwe groei afsnijdt.

Ook zo snoeien

Vaste planten met enkelvoudige, dunne blaadjes lijken in deze tijd van het jaar op bladverliezende siergrassen. Sommige ervan zien er beter uit als je ze op dezelfde manier snoeit, zoals variëteiten van:

■ **daglelie (*Hemerocalis*)**

■ **iris**

■ **bieslelie (*Sisyrinchium*)**

Andere kruidachtige vaste planten snoei je nu ook terug. Groenblijvende grassen fatsoeneer je door simpelweg met je (gehandschoende) hand door de plant te gaan en bruine halmen te verwijderen.

Siergrassen

	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Bloei												
Snoei												

VOLGENDE MAAND Snoei voorjaarsbloeiende struiken.

Marcelle van Houtum

Marcelle kreeg haar passie voor groen en tuinieren met de paplepel ingegoten. Ze is namelijk onderdeel van familiebedrijf Kwekerij van Houtum en Bio-Kultura, prachtig gelegen op de Utrechtse Heuvelrug. Dit jaar vertelt deze echte kenner wat haar favoriete planten zijn, hoe hiervoor te zorgen en hoe ze te vermeerderen.

Plantportret

Chrysosplenium macrophyllum

Goudveil

Hoogte: 25 cm

Kleur: wit-lichtroze

Bloeitijd: februari - april

Standplaats:

halfschaduw/schaduw

Welcome bloei

Je hebt van die planten die je extra dankbaar bent wanneer ze gaan bloeien. Deze *Chrysosplenium* is er voor mij zo een. Net wanneer ik denk: wordt het nou eens lente? begint de plant te bloeien. Dat is meestal zo eind januari, begin februari. Heel welkom dus! De bloemen van deze goudveil maken de plant bijzonder. Ze hebben veel details, waaronder ook mooie meeldraden, en zijn alles behalve doorsnee.

Zelf vermeerderen

De goudveil maakt ranken aan en breidt zich uit in de breedte. Die ranken vormen op het einde weer een nieuwe plant die gaat wortelen – net zoals bij aardbeien. De rank waar de nieuwe plant nog aan vast zit, is eigenlijk een navelstreng die je doorknipt. De nieuwe jonge plant haal je met wortel en al uit de grond en plant je in een pot. Na zo'n zes weken kan de plant weer elders in de grond geplant worden.

Plek in de tuin

De *Chrysosplenium macrophyllum* houdt van een wat meer vochtige grond en doet het dan ook het beste op een (half) beschaduwde plek. Deze plant heeft een bodembedekkend karakter en dat is dan weer fijn voor de drogere periodes in het jaar, zodat de grond dan langer vochtig blijft. Het feit dat het blad van goudveil bovendien het hele jaar zichtbaar is, maakt dit voor mij een favoriet.

Puzzel & win

Vul de puzzel in en maak kans op het
Geïllustreerd botanisch woordenboek

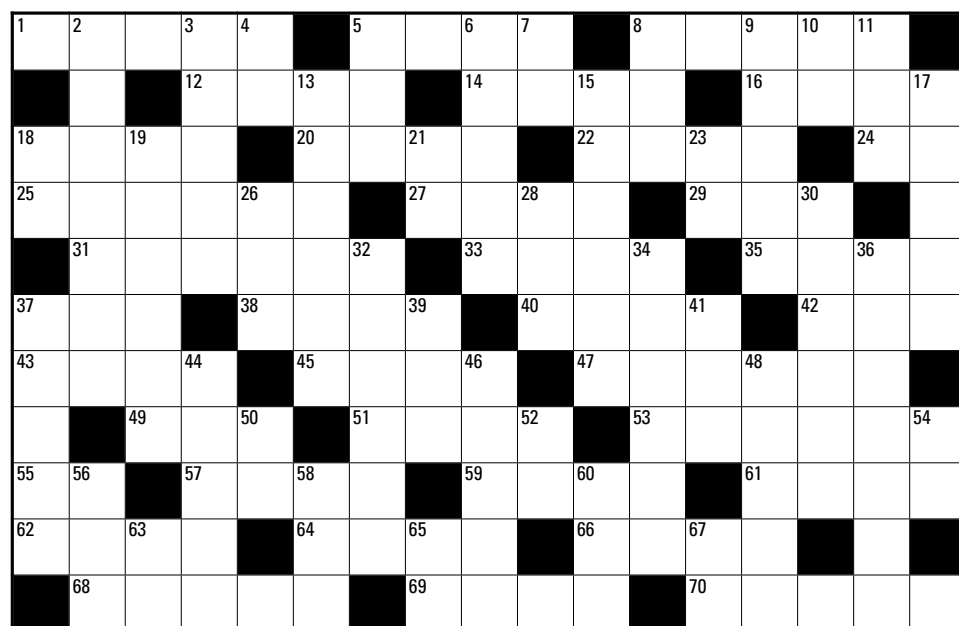
KRUISWOORDPUZZEL

HORIZONTAAL

1 wettelijk gemerkt 5 loon 8 stuk 12 plaats in Overijssel 14 tentoonstelling 16 wielrijdersorganisatie 18 bustehouder 20 Engelse lengtemaat 22 friszuur 24 Veiligheidsraad (afk.) 25 lichtkleurig bier 27 lang vrouwenkleed 29 bevel 31 getreiter 33 kluisje 35 uitroep ter aansporing 37 Europeaan 38 titel 40 snaarinstrument 42 handwarmer 43 rivier in Spanje 45 ongaarne 47 constructeur 49 aflevering (afk.) 51 pret 53 ruimtelijk klinkend 55 laagwater 57 naad 59 drinkgeld 61 in eigen persoon 62 kerkelijke rechtbank 64 individu 66 overwinning 68 gebergte in Afrika 69 vereniging 70 onenigheid.

VERTICAAL

2 ontastbare stof 3 snuiter 4 afwisseling van eb en vloed 5 Genesis (afk.) 6 springend gedans 7 vroegere partner 8 Japanse kleurkarper 9 Italiaanse deegwaar 10 niet deelbaar door twee 11 ter waarde van (afk.) 13 bijwoord 15 van tevoren pasklaar gemaakt 17 gehoorzaam 18 bakboord (afk.) 19 uitroep 21 Costa Rica (op auto's) 23 naschrift (afk.) 26 verlaagde toon 28 uitroep van afkeer 30 plaats in Flevoland 32 waggelend 34 vorm van ververing 36 rots aan de Rijn 37 strijdmacht 39 plaats op de Veluwe 41 gegraven diepte 44 vuilnis 46 gebergte in Duitsland 48 schepseel 50 lichamelijke opvoeding 52 nobelium 54 voegwoord 56 grote wurgslang 58 grafisch kunstwerk 60 onroerendezaakbelasting (afk.) 63 motorraces in Assen 65 personal computer 67 oosters bordspel.

Breng de letters uit de genummerde vakjes over naar de gelijkgenummerde vakjes van de oplossingbalk.

28	37	54	58	42	2	23	66	14	39

Geïllustreerd botanisch woordenboek

Corinne Décarpentrie

Het *Geïllustreerd botanisch woordenboek* is ideaal voor iedereen die meer wil weten over alles wat groeit en bloeit. Je leert de belangrijkste botanische termen en begrippen kennen. Aan de hand van de heldere illustraties leer je de kenmerken ook te benoemen. Foto's van bomen en planten helpen vervolgens om deze eigenschappen ook in het veld te herkennen.

Het overzicht van botanische termen, de duidelijke illustraties en beschrijvingen brengt de nodige basiskennis binnen handbereik. Zo maak je visueel kennis met de belangrijkste kenmerken van vaatplanten, (korst-) mossen en paddenstoelen. Dit boek laat je anders naar planten kijken. Als je weet waar je op moet letten, valt je meer op. Er gaat een plantenwereld voor je open!

Vul het antwoord vóór 22 maart 2022 in op www.gardenersworldmagazine.nl/puzzel

Vraag & Antwoord

In iedere tuin loop je wel eens tegen een vraag op – van vragen over plagen, ziekten en de beste planttijd tot het kweken van nieuwe soorten. Wij geven antwoord.

Wat is wortelopslag?

Soms ontstaan er loten aan de wortel van een plant waaruit jonge takken groeien. In dat geval spreken we van wortelopslag. Voor een plant is de aanmaak van een identieke kopie van zichzelf heel handig voor de voortplanting, maar voor ons is het vooral een last. Deze adventief- of bijwortels bevinden zich vaak dichtbij de hoofdplant, maar het gebeurt ook verder weg, zoals in gazons, op paden en in borders.

Sommige planten, met name die met oppervlakkige wortels, produceren sneller wortelopslag. Dit zijn onder andere laurier, kers, hazelaar, sering, pruim, populier, liguster, robinia en fluweelboom. Geënte planten, zoals rozen, hebben ook een neiging tot wortelopslag. Die zijn makkelijk te herkennen omdat ze andere bladeren hebben dan de hoofdplant. Bij sommige bodemcondities (stenige onderlaag, hoog waterpeil) is er vaker sprake van wortelopslag, omdat de wortels naar de oppervlakte komen. Wanneer je bij het tuinieren schade toebrengt aan de wortels kan ook dat leiden tot wortelopslag.

Om wortelopslag tegen te gaan, schraap je de aarde weg en trek je de bijwortels eruit. Heb je last van wortelopslag omdat de wortels te dicht tegen de oppervlakte zitten, dan hoog je de aarde ietwat op nadat je de bijwortels hebt verwijderd.

Q Hoe kom ik van de bijwortels van mijn laurier af?

A Gevormsnoei de laurier is vatbaar voor bijwortels. Wees er dus snel bij en verwijder ze zolang ze nog klein zijn. Doe dat handmatig en gebruik alleen een snoeischaar als het echt niet anders kan.

TIP

Als je graag meer exemplaren van een plant wilt hebben (bijv. fruitstruiken), graaf je de bijwortels voorzichtig op en herplant je ze op de gewenste plek.

V Welke planten zijn echt onmisbaar voor meer natuur in de tuin?

A Voor later in het voorjaar en in de zomer is het niet moeilijk om geschikte planten te vinden, omdat er dan een enorme keuze is aan voedselrijke planten voor dieren die op zoek zijn naar voedsel. Maar juist in de winter en aan in het begin van de lente heerst voedselschaarste. Wil je vroege bestuivende insecten aantrekken, ga dan voor de winterakoniet (*Eranthis hyemalis*) die met zijn gele bloemen de tuin in januari en februari opvrolijkt.

Maar zoek het niet alleen laag bij de grond, want bomen en struiken zijn ook belangrijk. Een kleine lijsterbes levert bijvoorbeeld bessen voor de vogels en trekt ook

insecten aan (waar de vogels ook weer van kunnen eten). De *Sorbus* 'Joseph Rock' produceert bijvoorbeeld in het voorjaar zachtgele vruchten die licht oranje afrijpen. Het is een prima boom voor een kleine tuin. De kleine sneeuwbol of Gelderse roos *Viburnum opulus* 'Compactum' is een dicht groeiende struik die ongeveer anderhalve meter hoog wordt. Hij krijgt felrode besjes en heeft een mooie herfstkleur.

Inheemse planten zijn natuurlijk het allerbeste voor onze inheemse dieren. Helaas worden bomen zoals eiken, wilgen en berken al snel veel te groot voor een kleine tuin. Wil je ze toch planten voor hun

In het vroege voorjaar bieden viooltjes nectar voor bijen en vlinders.

natuurwaarde, knot ze dan elke winter om ze klein te houden. Gebruik het houtige snoeiafval vervolgens om er een overwinteringsplek voor insecten van te maken.

Struiken zoals braam, sleedoorn, meidoorn en vlierbes kun je ook elk jaar hard terug-snoeien om ze klein te houden. Maar door ze te laten groeien, zodat ze bloemen en vruchten krijgen, help je nog meer kleine diertjes en vogels.

Vergeet ook de groenblijvende planten niet. De bloemen en bessen van hulst en klimop zijn fantastisch voor veel dieren. Ga lager bij de grond voor aronskelk en viooltjes in de schaduw, en kweek centaurie, paarse en witte dovenetel op zonnige plekken. Vermijd tot slot planten met dubbele bloemen, want daar kunnen de bijen niet bij.

V Kan ik mijn zelfgemaakte compost gebruiken als zaaigrond voor mijn groenten?

A Super dat je zelf compost maakt! Bij compost van je eigen composthoop hoeft je je meestal geen zorgen te maken over ziekteverwekkers. Maar omdat kleine composthoppen of -vaten niet de hoge temperaturen bereiken van composthoppen op industriële schaal, zullen ze waarschijnlijk niet alle schimmelsporen doden. Voor grotere planten is dat geen probleem, want veel schimmels helpen juist bij het verteren van materiaal – dat is ook waarom ze in je compost zitten.

Maar juist omdat zaailingen zo weinig kunnen hebben, is het raadzaam om geen zaden te zaaien of verspenen in zelfgemaakte compost. Hiervoor kun je echt beter schone zaaigrond gebruiken uit de winkel.

Speciale zaaigrond is het beste voor kwetsbare zaden en zaailingen.

V Kan ik gember in mijn keuken opkweken?

A Ja, dat kan! Gember is feitelijk een wortelstok. Vul een pot met potgrond en duw de gemberwortel er voor ongeveer de helft in. Zet hem op een zonnige plek en hij zal gaan groeien. Gember is tropische planten, dus de temperatuur moet altijd boven de 12-15 °C blijven. Geef de planten bovendien zo veel mogelijk zonlicht.

De bessen van *Sorbus* 'Joseph Rock' leveren al vroeg in het seizoen voedsel voor vogels.

V Welke struiken kan ik planten in een border langs een laag muurtje op het zuiden?

A Zilverwinde (*Convolvulus cneorum*) krijgt schitterend zilverkleurig blad en enkelvoudige witte bloemen. Struikveronica *Hebe armstrongii* verfraait je border met zijn bronskleurige

blad en zijn familielid *Hebe ochracea* 'James Stirling' is geliefd om zijn goudkleurige takken. *Forsythia viridissima* 'Bronxensis' zorgt tot slot in het voorjaar voor gele bloemen.

Hebe armstrongii krijgt begin zomer witte bloemen.

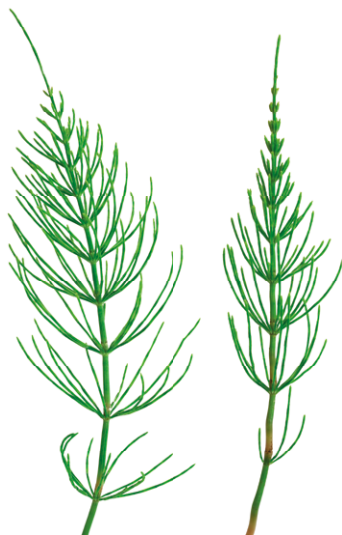

V Hoe krijg ik paardenstaart uit mijn tuin zonder onkruidverdelgers?

A Paardenstaart (*Equisetum*) is onmogelijk te verwijderen van slechts een klein stuk grond. Het probleem is namelijk dat wat je in je tuin ziet onderdeel is van een enorm netwerk dat vaak meerdere hectaren beslaat. Dus hoe goed je ook je best doet om elk stukje uit jouw tuin te verwijderen, het zal altijd terugkomen – en snel!

Alleen door de hele plant te isoleren, kom je van de paardenstaart af. De meest effectieve methode is om het hele stuk in te zaaien met gras en dit drie jaar lang wekelijks heel kort te maaien. Zo put je de wortels uit, tot ze verdwijnen. Als je vervolgens een goede barrière maakt, zodat wortels van buitenaf niet meer terug kunnen kruipen, heb je kans van slagen.

Maar deze planten wortelen erg diep. Je kunt dus maar het beste accepteren dat ze er zijn. Geef je gewassen ter compensatie van de concurrentie meer water en voeding en verwijder alle scheuten van de paardenstaart meteen zodra je ze tegenkomt.

Het ziet er mooi uit, maar paardenstaart groeit snel en is invasief.

Slaapmutsjes zijn ideaal om zandgrond van kleur te voorzien.

V Welke planten zorgen voor kleur op zanderige grond in de zon?

A Kies planten die van oorsprong gedijen op warme en droge plaatsen, zoals struikmargrietten (*Argyranthemum frutescens*). Die zijn verkrijgbaar in allerlei tinten roze, paars, geel en wit. De nieuwere *Gazania*, die zachte winters overleeft, knalt fel oranje de tuin in. En slaapmutsjes (*Eschscholzia californica*) blijven lang bloeien én zaaien zichzelf uit. Zo heb je volgend seizoen meteen nieuwe planten.

V Ik heb een moderne woning met een terras op het zuid-oosten. Wat kan ik daar het beste planten?

A Gezien de zonnige ligging heb je veel keuze. Maar begin bij de potten: kies gewoon de grootste potten en bakken die passen (en die je kunt betalen). Grote potten waaien niet zo snel om en je hoeft ze minder vaak water te geven.

Wil je van je eigen terras eten, kweek dan groenten zoals bieten, courgettes, sperziebonen, saladegroenten en tomaten. Ook kun je een leuke collectie kruiden planten. Met bijvoorbeeld

een hangende rozemarijn in een hangmand gebruik je ook de verticale ruimte.

Heb je liever sierplanten, kies dan moderne planten die bij de stijl van je woning passen. Denk aan palmen en vetplanten, met veel blauw en zilver van planten zoals de winterharde dwergpalm *Chamaerops humilis* var. *cerifera*. Of ga voor potten gevuld met de vetplant *Echeveria elegans* en de altijd betrouwbare en stijlvolle *Agave parryi*.

Voedsel kweken op je terras kan er ook aantrekkelijk uitzien.

V Wanneer kan ik mijn fruitbomen in de verhoogde bedden planten?

A Als je planten in potten zijn opgekweekt, kun je ze in principe het hele jaar door uitplanten, als de grond maar niet bevroren of drassig is. Geef de bomen een dag voor het planten een goede slok water en doe dat ook direct na het uitplanten om de grond rond de wortels in te laten klinken. Geef gedurende het hele eerste groeiseizoen voldoende water om de bomen een goede start te geven. Verhoogde bedden drogen redelijk snel uit, dus wees consequent met het water geven tijdens het groeiseizoen.

Ook helpt het om voor het planten ruimschoots organisch materiaal, zoals compost of goed verteerd stalmest, door de grond te werken. Breng vervolgens na het planten een dikke laag mulch van compost aan om het vocht beter vast te houden. Zorg er wel voor dat het niet tegen de stammen van je bomen komt te liggen.

Zijn je bomen hoger dan 1,5 meter, voorzie ze dan ook van een boompootje om te voorkomen dat de wind de wortels loswrikt.

Met een boompootje bij nieuw geplante bomen voorkom je windschade.

V Waarom wordt onze 35 jaar oude heg opeens bruin?

A Een veelvoorkomende oorzaak van plotseling bruin wordende heggen is een probleem met de wortels. Schimmels vallen houtige planten vaak aan via het wortelstelsel en dat veroorzaakt symptomen zoals bruin worden. Honingzwammen of wortelrot veroorzaakt door fytoftora (twee van de grootste boosdoeners) breiden zich snel uit naar de hele heg.

Dergelijke schimmels vallen vaak aan wanneer de planten gestrest zijn. Kijk dus goed naar

de omgeving: is daar iets in veranderd? Wellicht is de grond verzadigd geraakt door overstromende dakgoten of regentonnen. Of er is iets in de grond terechtgekomen wat daar niet in had moeten zitten.

Hoe dan ook, je kunt proberen je oude heg nog te redden door hem ruim te voeden met een organische mulch en mestkorrels om hem zo gezond mogelijk te houden. Dat is de beste manier om je heg te beschermen tegen verdere schimmelaanvallen.

Mulch de grond onder je heg om hem zo gezond mogelijk te houden.

Struikkamperfoelie *Lonicera nitida* lijkt wel wat op buxus.

V Welke lage heg is geschikt als omheining voor mijn nieuwe kruidentuintje?

A Vanwege de buxusmot en buxusschimmel is de buxus niet meer zo geliefd. Maar er zijn andere goede opties, zoals de lage taxussoort *Taxus baccata* 'Repandens'. Die reageert goed op hard snoeien. De struikkamperfoelie *Lonicera nitida* lijkt dankzij zijn kleine blaadjes wel wat op buxus.

Beide soorten heggen moeten wel regelmatig gesnoeid worden. Ze groeien dan niet alleen dichter, maar je beperkt hun hoogte er ook mee. Voed deze planten elk jaar met wat mestkorrels en geef ze – zeker in het eerste jaar – regelmatig water, zodat ze beter aanslaan en snel zullen groeien.

Pas er wel voor op dat er niet te veel water en mest van de heg in je kruidentuintje terechtkomt. Daar worden je kruiden niet blij van.

V Kan ik piepschuimkorrels in potgrond gebruiken?

A Het is in principe wel mogelijk, maar het is niet aan te raden. De piepschuimkorrels kunnen vervuild zijn met datgene waarvoor ze in een eerder leven zijn gebruikt. Ook kunnen ze zelf afbreken en veranderen in micro-deeltjes. Ze maken je potgrond bovendien erg licht en je grond houdt er waarschijnlijk minder water door vast.

Rouwmuggen houden van de vochtige potgrond van kamerplanten.

V Hoe kom ik van de rouwmuggen in mijn kamerplanten af?

A Rouwmuggen zijn ontzettend vervelend om in huis te hebben en ze voelen zich erg thuis rondom zaaibakken en kamerplanten. Ze brengen zelden echt schade toe aan planten, maar het is gewoon ontzettend irritant wanneer er steeds vliegjes voor je ogen dansen of in je drankje landen.

Aangezien rouwmuggen houden van verse, vochtige potgrond zijn vers verpotte planten ideale gastheren. Het helpt om je planten water te geven vanaf een schoteltje. Ook kun je de grond bedekken met een laagje steentjes, zodat de beestjes minder gemakkelijk bij de potgrond kunnen. Is de plaag echt groot, bestrijd ze dan met nematoden. Die kun je online bestellen, mengen met wat water en aan je planten geven. De wormpjes eten vervolgens de larven van de rouwmuggen op.

V Kan ik mijn zaden veilig opslaan in plastic insteekhoezen?

A Dat is alleen een geschikte oplossing voor de korte termijn. Zaden moeten liefst droog, koel en donker bewaard worden, want dan gaan ze langer mee. Je zou wellicht je map met insteekhoezen in een afsluitbare kist kunnen doen en die naar een koele plek verhuizen wanneer je hem niet nodig hebt.

Bewaar zaden in luchtdichte bakken op een koele, donkere plek.

V Wat voor fruit kan ik kweken tegen een schutting op het noorden?

A Sommige soorten leifruit kunnen het goed doen tegen een muur of schutting op het noorden, maar dan moet de omgeving zelf niet in de schaduw liggen. Dan krijgt je plekje op het noorden namelijk in de zomer nog voldoende licht, vooral vroeg in de ochtend en later op de dag.

Rode en witte aalbessen zijn geschikte fruitsoorten die eenvoudig te leiden en erg productief zijn. Hetzelfde geldt voor kruisbessen, zolang de luchtstroom

door de struik voldoende is. Bramen kun je ook leiden en zijn de moeite waard, evenals taybessen. Die hebben zelfs liever meer schaduw dan zon.

Peren, die later oogst geven dan de meeste andere fruitsoorten, werden van oudsher geleid op schaduwrijkere plekken om hun groeiseizoen te verlengen. Dat geldt ook voor bomen zoals zure kersen, mits ze boven de schutting komen.

Oogst met een schaarje heerlijke trossen rode bessen.

V Hebben oude rattenkeutels mijn composthoop aangetast?

A Ja, tot op zekere hoogte. Maar vogelpoep kan net zo gevaarlijk zijn! De uitwerpselen worden in de composthoop deels afgebroken (hoe warmer de compost, hoe sterker de afbraak). Maar draag voor je eigen veiligheid altijd handschoenen wanneer je met compost werkt. Meng de aangetaste compost liever door je grond in plaats van hem erop te leggen en gebruik hem niet bij je moestuingewassen.

Wees voorzichtig met wat je op je composthoop gooit. Ratten houden van appelschillen.

Naakt- en huisjesslakken kunnen jonge planten snel oppeuzelen.

V Wie veroorzaken gaten in mijn sla: pissebedden of slakken?

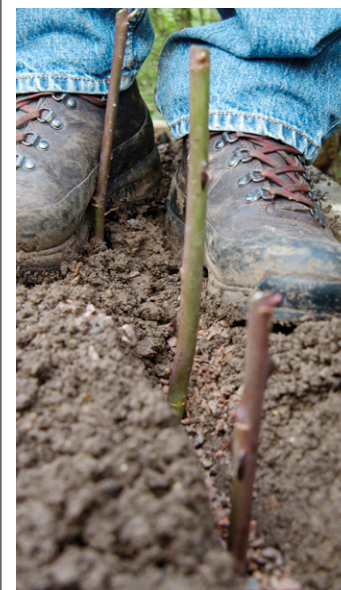
A Pissebedden vind je vaak op plekken waar rotting of afsterving plaatsvindt. Maar ze zijn zelden als eerste ter plekke om gezonde vruchten of blad op te peuzelen. (Naakt)slakken daarentegen weten jonge slablaadjes wel te waarderen. Maak 's avonds met de zaklamp een rondje langs je slapanten en pluk de slakken weg. Heb je echt heel veel last van slakken, bestrijd ze dan met nematoden. Gebruik in ieder geval geen slakkenkorrels. Die zijn schadelijk voor egels en kunnen voor huisdieren dodelijk zijn.

V Hoe kan ik een roos die niet meer verkrijgbaar is stekken?

A Het beste moment om houtstekken te nemen van je rozen is normaal gesproken van november tot maart, dus het zou nu nog nét kunnen. Het is in ieder geval de moeite van het proberen waard, want het is de makkelijkste en meestal succesvolste manier om rozenstekken te maken.

Knip een gezonde, rasechte tak (dus van boven het entpunt) zonder blad af en knip deze met een snoeischaar in meerdere stukken van ongeveer 25 cm lang. Knip elke stek af net onder een knop aan de onderkant en net boven een knop aan de bovenkant. Knip de onderkant van de stek recht en de bovenkant schuin af, zodat je weet wat boven en onder is.

Maak een sleuf van ongeveer 15 cm diep in goed drainerende, losgemaakte, onkruidvrije grond op een zonnige, open plek. Zet de stekken hierin, zodat ze de onderkant van de sleuf raken, en zet ze ongeveer 10 cm uit elkaar. Vul de grond weer op en duw hem stevig aan. Geef water en blijf regelmatig water geven tijdens het groeiseizoen. Na een jaar zijn de stekken voldoende geworteld om ze uit de grond te halen en op de plek van je voorkeur uit te planten.

Zorg dat twee derde van je houtstekken onder de grond staat.

Inspiratie

Mis je kleur in de tuin? Is je tuin net niet die beschutte plek die je voor ogen had? Elke maand lees je hier alles over slimme tuinontwerpen, mooie bloeiers en tips om van je tuin een paradijs te maken.

In deze rubriek

- 68** Een langere bloei
- 74** Betaalbare blikvangers
- 80** Creatief met de kamerplant
- 83** Alles over de kentiapalm
- 86** Euforie over *Euphorbia*
- 90** Inheemse held: maarts viooltje
- 91** Je beste zelfgekweekte tomaten ooit

p. 68

p. 80

p. 86

p. 91

Gardeners' World bijenabonnement

Met dit abonnement help je de bijen en
doneer je direct € 20,- aan de Bijenstichting!

Bloemenmengsel: Dit mengsel bestaat uit één- en tweejarige, en ook nog vaste inheemse bloemen. Vanaf het eerste jaar is het resultaat van het zaaien al prachtig. Je helpt zo een legio aan beestjes, zoals solitaire bijen, honingbijen, vlinders en zweefvliegen. Zo maak je van jouw tuin een bijenparadijs! **Meest ideale zaaitijdstip:** augustus-september of anders februari-april

Bijenhotel: In een bij-vriendelijke tuin mag nestelgelegenheid voor bijen niet ontbreken.

Al abonnee?

Ben je al abonnee maar wil je toch de bijenstichting steunen en dit bijenhotel in jouw tuin?

Ga dan naar

[www.gardenersworld
magazine.nl/
bijenhotel](http://www.gardenersworldmagazine.nl/bijenhotel)

Gardeners' World bijenabonnement

Van ~~€124,88~~ voor

€62,50

- ✓ Ontvang
12x Gardeners' World
- ✓ Inclusief € 20,- donatie
aan de Bijenstichting
- ✓ Ontvang gratis een bijenhotel
en bloemenmengsel

Abonneer je nu via
www.gardenersworldmagazine.nl/bijenabo
of bel naar +31 (0)24 20 27 827

Deze actie is geldig t/m 18 maart 2021 of zo lang de voorraad strekt. Je abonneert tot wederopzegging en voor ten minste de actieperiode van 12 nummers. Na afloop van de actieperiode geldt de reguliere abonnementsprijs en is het abonnement per maand opzegbaar. Opzeggen is heel eenvoudig en kan via onze klantenservice. Voor 2 maart besteld: rond 7 maart verzonden, voor 18 maart besteld: rond 21 maart verzonden.

“Niet elke plant hoeft de stralende ster van de show te zijn. Rustige types laten opzichtige collega’s goed uitkomen en dragen bij aan een schitterend spektakel.”

Een langere bloei

Carol Klein gidst je langs de langst bloeiende planten en geeft tips om ze aan de gang te houden, zodat je tuin maandenlang vol kleurige bloemen staat.

Carol steunt de *Euphorbia palustris* die tussen camassia's groeit, zodat ze langer van hun limoengroene bloemhoofden kan genieten.

De dagen lengen en de bodem begint op te warmen. Het is dus de perfecte tijd om nieuwe planten in de tuin te zetten, zodat we iets fris en boeiends hebben om naar uit te kijken dit jaar. Planten die zo lang mogelijk aantrekkelijk zijn hebben een streepje voor, vooral als ze weken achter elkaar bloeien.

Hoe kleiner je tuin is, hoe belangrijker het is dat planten maandenlang mooi zijn. In een grotere tuin is er misschien genoeg ruimte voor een paar 'eendagsvliegen', zoals pioenrozen en irissen, die spectaculair bloeien maar helaas al na een paar dagen verwelken. Als ze hun ding doen, kan niets aan deze planten tippen, maar als de voorstelling voorbij is, heb je het ook wel gehad. Dat maakt hun bijdrage niet minder waardevol, want zonder deze korte kleurexpositie is de tuin een stuk saaier. Maar als je alleen maar deze tijdelijke schoonheden in je tuin hebt staan, vallen er gaten als er weinig of niets te beleven valt. Voeg in plaats daarvan een heleboel planten toe die maandenlang mooi zijn en je hebt het grootste deel van het jaar iets aantrekkelijks om naar te kijken.

Doorlopende voorstelling

Van welke planten hebben we dus het langst plezier en wat kunnen we doen om ze in bloei te houden? Het lijkt een gegeven dat planten die voldoen aan de eis dat ze lang mooi en kleurrijk zijn, vroeg op gang moeten komen. En inderdaad zijn er planten die vroeg beginnen en maandenlang doorgaan, zoals *Euphorbia*'s. Maar er zijn ook talloze laatkomers die je tuin in de herfst een oppepper kunnen geven en bloeien van september tot de eerste vorst.

De grootste sterren later in het jaar zijn herfstasters, die oorspronkelijk afkomstig zijn van de prairies van Noord-Amerika. Hun bloei wordt getriggerd door kortere dagen en/of dalende temperaturen, dus je kunt ze er niet toe verleiden eerder in het jaar te bloeien. Maar ze zijn het wachten meer dan waard en blijven lang bloeien nadat de meeste andere vaste planten in rust zijn gegaan.

In sommige gevallen is het aan de mens te wijten – of beter gezegd: te danken – dat planten lang bloeien. Veel van de hybriden die zijn gecreëerd door kwekers zijn steriel, wat wil zeggen dat ze geen zaad kunnen maken. Zoals bij alle levensvormen is ook bij planten voortplanting de drijvende kracht om de nieuwe generatie – en daarmee het voortbestaan van de soort – veilig te stellen. Voor bloeiende planten, waarvan ongeveer negentig procent wordt bestoven door insecten, betekent dit dat ze zaad moeten zetten. Als een plant eenmaal bestoven is en zaad heeft gezet, is de druk van de ketel. Hoewel planten daarna nog kunnen bloeien en zaad kunnen zetten, concentreren de meeste hun energie op het rijpen en verspreiden van hun zaad en niet op een langere bloei. Maar een steriele plant heeft dat doel niet en de bloei

“Voeg een heleboel planten toe die maandenlang mooi zijn en je hebt het grootste deel van het jaar iets aantrekkelijks om naar te kijken.”

1 Spaanse margriet

2 Geranium 'Patricia'

10 planten voor doorlopend kleur

1 Spaanse margriet

Als je ruimte in de tuin beperkt is tot verhoogde bedden, potten of een vensterbank, heb je planten nodig die lekker lang blijven bloeien. Planten zoals *Felicia*, middaggoud (*Gazania*) en Spaanse margriet (*Osteospermum*) zijn makkelijk, hebben zelden last van ongedierte of ziekten en vragen weinig aandacht.

Hoogte x Breedte

20-50 cm x 70-90 cm

Bloei Jun-sep

2 *Geranium 'Patricia'*

Er zijn diverse soorten ooievaarsbek die zaad zetten en maandenlang sporadisch blijven bloeien, zoals *Geranium sanguineum*. Maar de steriele hybride soorten van deze plant geven maand na maand kleur en bloeien van hoogzomer tot de eerste vorst. *Geranium 'Patricia'* is hiervan een mooi voorbeeld, met haar fonkelende roze bloemen die verleidelijk donkere ogen hebben.

H x B 60 cm x 60 cm **B** Jun-aug

3 Dahlia

De populariteit van dahlia's is de afgelopen decennia enorm gestegen. De meeste tuiniers verwelkomen ze niet meer alleen in de moestuin, maar ook in de siertuin. We waarderen ze vanwege de vrolijke bloemen en de enorme variatie in grootte, vorm en kleur. Ze bloeien maandenlang – die van ons bloeiden vorig jaar tot in december. Kop ze regelmatig en geef elke twee weken voeding.

H x B 30-130 cm x 30-80 cm

B Jul-okt

4 *Clematis tangutica*

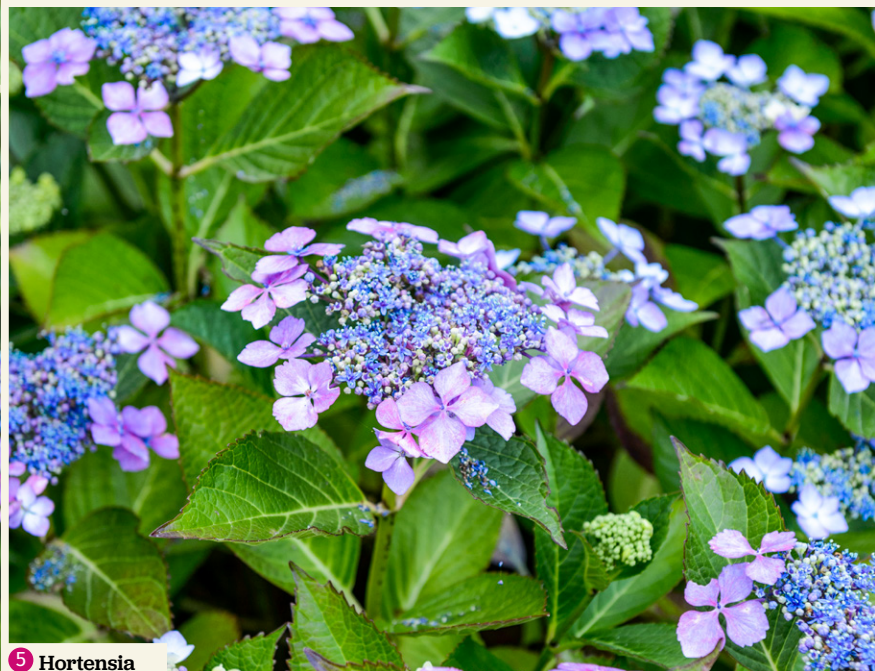
Clematis tangutica is niet te kloppen als het gaat om een lange bloeiperiode, en de latere bloemen worden vergezeld door de zijdezachte zaadhoofden van eerdere bloemen. De kelkbladen zijn geel, wat ongebruikelijk is bij clematissen. En omdat het geen bloemblaadjes maar kelkbladen zijn, blijven de bloemen eindeloos mooi. Een van de mooiste van deze clematissorten is C. 'Bill Mackenzie'.

H x B 4,5 m x 3 m **B** Jul-okt

3 Dahlia

4 Clematis tangutica

5 Hortensia

5 Hortensia

Hortensia's, of het nu om boerenhortensia's of pluimhortensia's gaat, staan bekend om hun prachtige bloeiwijze. De echte bloemen zijn echter klein en onopvallend, en het zijn de steriele pronkbloemen die de hortensia haar prachtige

uiterlijk geven. Deze 'schijnbloemen' zorgen niet alleen voor een overvloed aan kleur, maar blijven ook lang goed. Zelfs als ze verwelken trekken ze de aandacht.

H x B 80 cm-4 m x 80 cm-4 m

B Jul-sep

komt dan dus ook niet tot een natuurlijk einde. De jakobs ladder (*Polemonium caeruleum*), bijvoorbeeld, is een makkelijke cottageplant die in juni haastig begint te bloeien en tegen juli nog haastiger zaad zet. Daarentegen blijven diverse steriele variëteiten van de jakobs ladder, zoals 'Northern Lights', met een beetje aanmoediging, zoals wat extra vloeibare biologische mest toevoegen en verwelkte bloemen koppen, veel langer bloeien.

Dit is ook de reden dat je vruchtbare planten het beste kunt koppen: het voorkomt dat ze zaad zetten en daardoor zullen ze meer bloemen produceren. Het lijkt misschien een beetje gemeen, maar het werkt. Door simpelweg te koppen, kun je ervoor zorgen dat mooie eenjarigen zoals goudsbloemen, cosmea's, afrikaantjes, Mexicaanse zonnebloemen en zinnia's blijven bloeien. Ook talloze vaste planten, van geraniums tot floxen, profiteren van deze behandeling.

Maar koppen en steriele planten kiezen is niet de enige manier om de show gaande te houden. Bij veel planten zijn delen die wij als de bloemen beschouwen in feite kelkblaadjes, schutbladen of schijnbloemen. Die zijn sterker dan bloemen van bloemblaadjes en zien er maandenlang prachtig uit als je ze met rust laat.

Ideale omstandigheden

Wil een plant er maandenlang piekfijn uitzien, dan moet hij gezond zijn en het naar zijn zin hebben op zijn standplaats. En bij het kiezen van planten moet het belangrijkste criterium altijd zijn dat ze houden van de omstandigheden in je tuin.

Voor een lange bloei is een gezonde bodem essentieel. Elk bodemtype wordt beter als je organisch materiaal – liefst zelfgemaakte compost – toevoegt bij het planten en als je mulcht om vocht vast te houden en onkruid te onderdrukken. Planten die in lastige omstandigheden groeien, bijvoorbeeld in een pot, moeten we extra vertroetelen en voeden als we willen dat ze het goed doen. Net als water geven, helpt regelmatig voeden een plant meer bloemen te produceren. Dus geef biologische, vloeibare mest met een hoog kaliumgehalte.

Om je planten echt uit de verf te laten komen, moet je ook aan hun burens denken. Niet elke plant hoeft de stralende ster van de show te zijn. Rustige types laten opzichtige collega's goed uitkomen en dragen bij aan een schitterend spektakel. Planten moeten het goed kunnen vinden met hun burens en vrolijk mengen zonder het hele bloembed over te willen nemen.

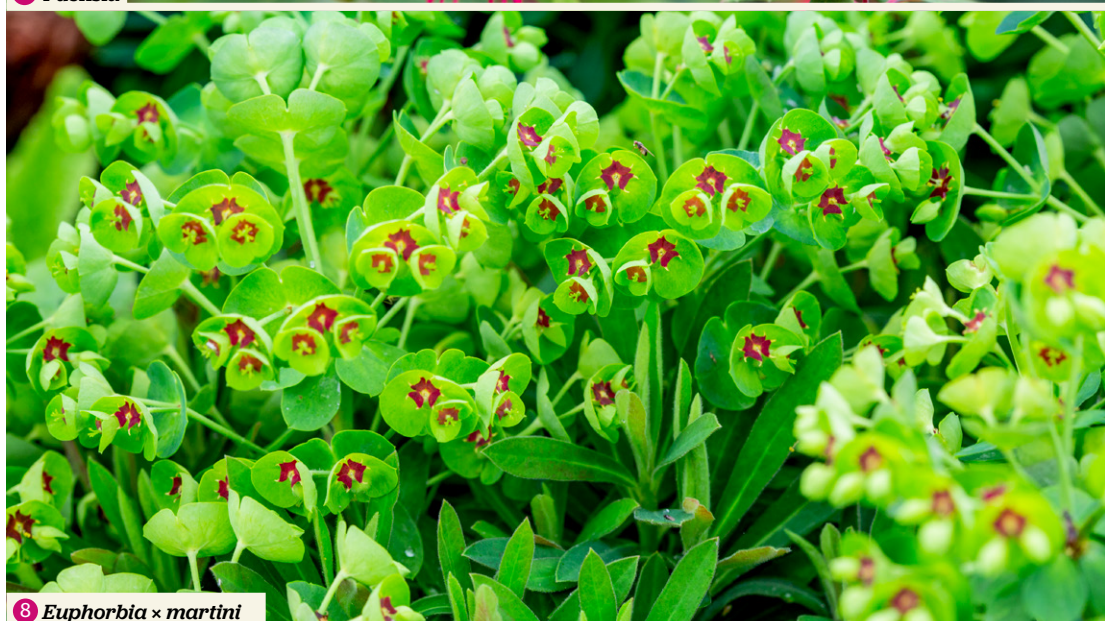
Planten bij elkaar zetten is een van de leukste en meest creatieve aspecten van tuinieren. Het is ook een van de moeilijkste, en juist daarom zo spannend om te doen!

6 *Nepeta* 'Six Hills Giant'

7 *Fuchsia*

8 *Euphorbia* × *martini*

9 Schildpadbloem

9 Penstemon

Schildpadbloemen behoren tot de langst bloeiende vaste planten en zijn er in een scala van uiteenlopende kleuren. Het nuttigst in onze tuinen zijn de benoemde hybriden. Dat zijn sterke, groenblijvende planten die achtereenvolgend bloeien met meerdere klokvormige bloemen per stengel. Om de bloei te verlengen kop je ze door stengels terug te knippen tot het volgende blad of de volgende uitloper.

H x B 50-100 cm x 30-45 cm

B Jun-okt

10 Nicotiana mutabilis

Tabaksplanten zijn half-winterharde eenjarigen die vooral vanwege hun heerlijke geur worden gekweekt. Hun geur verspreidt zich vanaf de avond tot in de nacht en hun bloemen worden overdag dan ook vaak over het hoofd gezien. *N. mutabilis* ziet er niet alleen prachtig uit, maar haar ijle, vertakkende stengels zijn maandenlang bezaaid met allemaal kleine bloempjes.

H x B 1,5 m x 75 cm

B Jun-sep

10 Nicotiana mutabilis

6 Nepeta 'Six Hills Giant'

Als je denkt aan onmisbare planten in een cottagetuin, kan het niet anders of kattenkruid staat ergens bovenaan de lijst. Niet alleen is dat een ideale plant langs borders en paden, met wolken van zachte kleur, maar hij blijft ook verbazingwekkend lang bloeien. Als je hem af en toe terugsnoeit, zal hij binnen een paar weken weer uitlopen en bloeien. Bijen zijn er dol op en katten ook – al kan hun maag van streek raken als ze er te veel van eten.

H x B 90 cm x 60 cm

B Jun-sep

7 Fuchsia

Wat je smaak ook is, er is altijd wel een fuchsia die past bij jouw voorkeur. Of het nu gaat om opvallende hybriden met grote bloemen of, zoals bij mij, de winterharde variëteiten van *F. magellanica*, je krijgt gegarandeerd bloemen van juni tot de eerste vorst. Haal het maximale uit de vorstgevoelige, opvallende variëteiten door de uiteinden van de uitlopers af te knippen om de plant bossig te houden, te koppen en elke twee weken kaliumrijke, vloeibare mest te geven.

H x B 50 cm-3 m x 50 cm-2 m

B Jun-okt

8 Euphorbia x martini

De meeste soorten wolfsmelk geven een mooie, kleurige aanblik in het late voorjaar. Hun gele hoofdjes en helder limoengroene bloemen zijn als bakens die het ontluikende seizoen markeren. Ze kunnen wel maanden mooi blijven en worden naarmate ze ouder worden zachter van kleur. Naast de typische kenmerken van wolfsmelk heeft het blad van *E. x martini* een rossige gloed die goed past bij de rode ogen van deze soort!

H x B 75 cm x 75 cm

B Mrt-jul

VOLGENDE MAAND Carol laat zien welke groenten het makkelijkst te kweken zijn.

Betaalbare blikvangers

Dit is het moment om geweldige zomerpotten te maken, met veel effect voor weinig geld.

Een grote bak bomvol stralende zomerbloemen is een aanwinst voor elke tuin. Begin nu en je kunt je verheugen op een show die aan het begin van de zomer losbarst en nog maandenlang doorgaat. En dat voor een fractie van wat het zou kosten als je diezelfde pot pas over een paar maanden zou maken.

Je eigen planten opkweken met behulp van knollen, zaden en plugplantjes geeft niet alleen voldoening, maar is ook nog eens veel goedkoper dan later in het jaar volwassen planten kopen. Bovendien eindig je waarschijnlijk met meer planten dan je nodig

hebt. Die kun je dan mooi op andere plekken in de tuin zetten.

Deze opvallende bloemen zijn makkelijk te kweken. Als je geen verwarmde kas of kweekbak hebt, is een vensterbank ook goed. Bestel de benodigde zaden, knollen en plantjes online of bezoek je lokale kwekerij.

Al deze blikvangers zijn zó samengesteld dat ze op een specifiek moment van de dag op hun mooist zijn. Dus of je nu 's ochtends in de tuin een kopje koffie drinkt of er 's avonds ontspant met een wijntje, we hebben het perfecte planten-gezelschap voor je.

Dagelijks genot

- 1 2 x *Salvia splendens* 'Salmia Orange' (vuursalie)
- 2 1 x *Musa acuminata* 'Dwarf Cavendish' (dwergbanaan)
- 3 2 x *Aeonium arboreum* 'Velour'
- 4 1 x *Pelargonium* 'Mrs Pollock'
- 5 3 x *Petunia* 'Mini Rosebud Romantic Peachy'
- 6 2 x *Fuchsia* 'Coachman'
- 7 Houten krat van 55 cm x 36 cm x 25 cm (L x B x D)

Deze wirwar van sierlijke bloemen te midden van contrastrend blad komt het meest tot zijn recht op een tafel waar je de hele dag kunt genieten van de mooie details. Rechthoekige, diepe houten kratten, die je bij het grofvuil of in tuincentra kunt vinden, hebben de perfecte grootte en vorm voor drukke, meerlagige beplantingsplannen. Fuchsia's, salvia's, pelargoniums en petunia's zijn in maart en april verkrijgbaar als trayplantjes.

Rijzende zon

- 1 2 x *Ipomoea tricolor* 'Heavenly Blue' (klimmende winde)
- 2 3 x *Tropaeolum Peregrinum* (kanariekers)
- 3 2 x *Thunbergia alata* 'Lemon Star' (Suzanne-met-de-mooie-ogen)
- 4 Vierkante plantenbak, 45 cm

Deze pot vol eenjarige klimplanten die graag in de zon staan, is op zijn spectaculairst tussen zonsopkomst en het middaguur, wanneer steeds nieuwe knoppen van de winde zich openen. Maar de andere klimplanten zorgen ook de rest van de dag voor meer dan genoeg kleur. Deze planten zijn perfect voor potten, maar doen het ook fantastisch op wigwams in borders. En ze zijn ideaal om bijvoorbeeld dat lelijke schuurtje te bedekken. Zaai klimmende winde en kanariekers deze maand in bakken met kleine modules of in wc-rollen, met in elk een paar zaden. Koop Suzanne-met-de-mooie-ogen in april als jonge plantjes.

Zwoele middagzon

- 1 2 x *Canna* 'Phasion'
- 2 1 x *Coleus blumei* 'Campfire' (siernetel)
- 3 3 x *Petchoa* [SuperCal] 'Sunray Pink'
- 4 2 x *Coleus* 'Great Falls Angel' (siernetel)
- 5 Cilindervormige terracotta pot, 47 cm, verkrijgbaar bij tuincentra

De vrolijke, stralende kleuren van de planten in deze terracotta pot verraden dat ze van warmte en zon houden. Pak er dus een stoel bij als het warmer wordt, schenk een koel drankje in en waan je op je eigen tropische eiland!

Koop de grootste canna-knollen die je kunt vinden, kweek ze op vanaf maart en bescherm ze tegen de kou. *Petchoa* (een kruising van *petunia* en *calibrachoa*) en siernetel zijn vanaf half maart verkrijgbaar als trayplanten. Verpot ze, dek ze af en zet ze op een warme plek om hun groei snel op gang te brengen.

Schemergloed

- ❶ 1 x *Dahlia* 'Twynings After Eight'
- ❷ 2 x *Nicotiana* 'Lime Green' (tabaksplant)
- ❸ 1 x *Isotoma axillaris* 'Blue Star' (laurentia)
- ❹ 2 x *Glandularia* 'Samira Blue' (of blauwe verben)
- ❺ Cilindervormige pot met schelpenpatroon, 38 cm

De lichtgevende roze, blauwe, paarse en limoenkleurige bloemen in combinatie met tabaksplanten die geuren in de avond zijn overdag al aantrekkelijk, maar betoveren je nog meer zodra de schemer invalt. Compacte dahliavariëteiten kunnen prima in potten, al hebben ze misschien wat steun nodig. Laat de knollen in de tweede helft van maart uitlopen en zaai tegelijkertijd het zaad van de tabaksplant. De andere planten zijn in maart en april online of bij kwekers en tuincentra verkrijgbaar.

Zo begin je

Weersta de verleiding om jonge planten nu al in hun uiteindelijke pot te zetten. Kweek ze apart op tot robuuste planten met gezonde wortels, waarmee ze later op hun definitieve standplaats los kunnen gaan. Zelfs voor een grote pot heb je niet veel planten nodig, dus kies liever een paar

echt goede planten dan een heleboel. Idealiter zet je de planten half mei, na IJsheiligen, in de definitieve pot. Bescherm kleinere potten in een kas of portiek terwijl de planten wortelen. Grotere potten kun je beter op hun uiteindelijke plaats zetten en in koude nachten bedekken met vliesdoek.

Fijn zaad zaaien

Meng fijn zaad, zoals dat van *Nicotiana*, met droog zand. Zo zie je beter waar je gezaaid hebt. Strooi het dun over het oppervlak van potten met fijn gezeefde potgrond, maar bedek het niet. Zet de potten met een label binnen op een zonnige vensterbank of in een verwarmde kweekbak.

Zaailingen verspenen

Haal voorzichtig met een potlood of vork de zaailingen uit de grond zodra ze twee paar blaadjes hebben en groot genoeg zijn om te hanteren. Houd ze vast aan de blaadjes (niet aan de stengel!) en zet ze in losse potjes. Kweek ze op een warme vensterbank of in een kweekbak verder op.

Plugplanten oppotten

Plugplanten zijn gewortelde stekken of grotere zaailingen die je apart naar (afhankelijk van hun grootte) potten van 9 cm of grote modules kunt verpotten. Zo kunnen ze binnen verder groeien. Gebruik turfrijke universele potgrond en druk stevig aan. Top groeischeuten voor een bossige groei.

Knollen oppotten

Laat je dahlia knollen 24 uur weken in water voordat je ze oppot in potten van 1,5 of 2 liter. Het topje van de knol moet net bedekt zijn. Zo stimuleer je veel uitlopers, die je vervolgens kunt toppen om de planten sterk en bossig te maken. Laat ze op een vorstvrije plek verder groeien.

VOLGENDE MAAND Potten waarmee je meteen lentekleur in je tuin brengt.

De kleuren, vormen en texturen zorgen samen voor een opvallende compositie.

“Kies een combinatie van hogere planten, hangplanten en uiteenlopende bladkleuren en -texturen.”

Creatief met de kamerplant

Laat die groene vingers wapperen en vrolijk je huis op met een pot vol onderhoudsarme kamerplanten – het ziet er gegarandeerd het hele jaar goed uit!

FOTO'S: PAUL DEBOIS

Buiten is het vroege voorjaarsweer nog onvoorspelbaar, dus is dit een perfecte tijd om binnen creatief te worden. Want plantenpotten zijn een mooie manier om je tuin op te vrolijken, maar hetzelfde kun je binnenshuis doen met een pot vol fraaie kamerplanten. Kies een markante pot en een combinatie van hogere planten, hangende soorten en uiteenlopende bladkleuren en -texturen. Een pot als deze ziet er het hele jaar fantastisch uit.

Wanneer de planten de pot uit groeien, kun je ze naar grotere potten verhuizen. Kies kamerplanten die van dezelfde omstandigheden houden. Het heeft geen zin om een zonminnende, droogtetolerante cactus bij een vochtminnende, schaduwtolerante varen te zetten. De planten in deze pot houden allemaal van veel indirect licht en grond die vochtig maar niet nat wordt gehouden.

Dit heb je nodig

- 1 *Chlorophytum comosum* (graslelie)
- 2 *Pilea glauca* (kanonplantje)
- 3 *Tradescantia zebrina* (vaderplant)
- 4 *Codiaeum variegatum* (wonderstruik)
- 5 *Scindapsus pictus* (zilverrank)
- 6 Koperen pot, 35 cm x 18 cm

Plus

- Potgrond voor kamerplanten of turfvrrije universele potgrond
- Grit of split
- Kleikorrels (indien nodig)
- Watermeter (optioneel)

1 Voorkom dat de potgrond drassig wordt (vooral in een pot zonder drainage-gaatjes) door onderin een laag van 3-4 cm kleikorrels te leggen. Vul daarna tot de helft met potgrond.

2 Zet je planten erin, maar maak eerst de wortels in dichtgegroeide kluiten losser en geef water. Zet hoge planten achteraan en hangplanten aan de zijkant. Vul gaten op en druk aan.

3 Strooi een laag grit op het oppervlak zodat de potgrond minder snel uitdroogt. Je kunt ook een watermeter in de grond zetten die aangeeft wanneer je water moet geven.

4 Geef liefst regenwater en zet de pot op een tochtvrije plek met veel indirect licht. Houd de temperatuur tussen 15 en 24 °C. Geef in het groeiseizoen maandelijks voeding.

Tip

Als de pot geen drainage-gaatjes heeft, steek dan om de paar weken op een paar plekken eetstokjes tussen de planten om de potgrond te beluchten.

Alles over kamerplanten

Geef je huis de uitstraling van een filmset met deze tropische plant die minimale verzorging nodig heeft.

Kentiapalm

Deze plant was een exotische lieveling van vorsten als de Britse koningin Victoria en wordt ook wel Hollywoodpalm genoemd, omdat hij vaak in films wordt gebruikt. Ook jij kunt je huis een tropisch tintje geven met een kentiapalm (*Howea forsteriana*), want ondanks zijn glamoureuze voorkomen is hij niet veeleisend. Hij vindt het helemaal niet erg als je af en toe vergeet water te geven. Bovendien vergt hij weinig aandacht en onderhoud, omdat hij langzaam groeit.

De gebogen, vederachtige bladeren geven de plant zijn typische palmboom-look. Hij wordt binnenshuis 2 tot 3 meter hoog en is perfect als blikvanger voor een muur of in een hoek.

FOTO'S: SARAH CUTTLE EN JASON INGRAM

TIP

Ontwar de wortels voorzichtig bij het delen om afbreken te voorkomen.

3

Kentiapalmen komen oorspronkelijk van Lord Howe Island, dat voor de oostkust van Australië ligt. De palmen worden verkocht in potten met meerdere planten, omdat elke plant een enkele, langzaam groeiende stengel heeft. Een groep geeft sneller een volle indruk. Maar daardoor kun je ook makkelijk delen, zoals we hier laten zien. Zo krijg je meerdere planten voor de prijs van één.

Je hoeft maar eens per twee of drie jaar te verpotten, wanneer de pot te krap wordt en de wortels eruit groeien. Hoewel dat een goed moment is om de plant te splitsen, kun je ook gewoon de wortels voorzichtig wat uit elkaar halen en de hele groep in een iets grotere pot zetten.

De bladeren houden van een wekelijkse beneveling, waarmee je ook stof tegengaat. De wortels zijn echter gevoelig voor rot, dus geef niet te veel water en laat de plant niet in water staan. Voeg bij het delen of verpotten wat scherpzand toe aan de potgrond om de drainage te verbeteren en het risico op rot te verkleinen.

■ **Standplaats** Groeit het beste op een lichte plek, maar uit direct zonlicht. Krijgt hij geen nieuwe scheuten, verhuis hem dan naar een lichtere plek.

■ **Verzorging** Houd de grond tussen voor- en najaar net vochtig, maar nooit echt nat. Geef water zodra de bovenste 2 cm van de grond droog is. Geef 's winters minder water.

■ **Details** Gebruik in de zomermaanden een universele voeding.

De plant delen

1 Haal de plant uit de pot en trek de losse stengels voorzichtig uit elkaar. Beweeg de planten daarbij een beetje heen en weer, dan laten ze makkelijker los.

2 Vul de pot deels met een 3:1-mengsel van leemhoudende potgrond en zand.

Spreek de wortels uit en zet de plant net zo diep in de grond als in de vorige pot.

3 Voeg meer van het drainerende potgrondmengsel toe en druk goed aan. Herhaal deze procedure voor de andere pollen. Geef royaal water en laat uitlekken.

VOLGENDE MAAND Geef je huis een ware wow-factor met de opvallende lipstickplant.

Euforie over *Euphorbia*

Kamerplanten zijn erg in trek, en terecht. Ze veranderen onze leefruimtes in een mooie groene jungle en hoe meer je over ze weet, hoe interessanter ze worden. Marieke van der Eerden (plantenkenner en -verzamelaar, stekt en zaait zo veel mooie planten dat ze zelfs in een lokale winkel verkocht worden) en Rogier van Vugt (conservator van de kassen van de Hortus Botanicus Leiden en plantenkenner pur sang) gaan in gesprek.

Marieke: Waarschijnlijk heb je hem vorige maand de deur uit gedaan: de kerstster! Deze plant groeit in het wild in Midden- en Zuid-Amerika, maar wordt bij ons vooral als kamerplant tijdens de kerstperiode gebruikt. Deze klassieker behoort tot een zeer veelzijdig geslacht in de plantenwereld: *Euphorbia*, ook wel wolfsmelk genoemd.

Rogier: Je moet je voorstellen: *Euphorbia* is een geslacht, net zoals *Fuchsia* of *Dahlia*. Maar in dit enkele geslacht zitten soorten die zich ontwikkelen tot een sappig eenjarig plantje zoals het inheemse kroontjeskruid, struiken zoals de mediterrane *Euphorbia dendroides*, de metershoge boom wolfsmelk op Madeira en de super succulente *Euphorbia obesa* die lijkt op een kleine, groene basketbal.

Er lijkt bijna geen limiet aan het aanpassingsvermogen van deze planten. Je kunt je dan

natuurlijk afvragen: als ze zo verschillend zijn, waarom zijn ze dan allemaal *Euphorbia*? Nou, dat is simpel. Genetisch onderzoek laat dat zien en als je kijkt naar de bloemen en vruchten, zie je ineens ongelooflijke gelijkenissen.

De bloemen zijn eigenlijk altijd klein en missen bloemblaadjes. Zelfs als je denkt dat ze groot en opvallend zijn, zoals bij de kerstster, zijn dat niet de bloemen maar aangepaste bladeren die voor de kleur zorgen. De echte bloemen van de kerstster zijn de kleine groengele balletjes in het midden van die kleurrijke bladeren. En die bloemetjes lijken ineens verrassend veel op die van de andere soorten. Ook de vruchten zijn heel herkenbaar. Deze hebben drie compartimenten met in elk compartiment een zaadje dat, als hij rijp is, met kracht wordt weggeschoten. Er is nog een goed kenmerk waarmee je wolfsmelk kan herkennen maar daar komen we later op terug.

De bloemen en jonge vruchten van *Euphorbia exigua*.

De bloemen van *Euphorbia canariensis*.

Euphorbia obesa

DE MINIMARETAK HOUDT OOK VAN **EUPHORBIA**

We kennen allemaal wel de maretak (*Viscum album*) die je rond kerst kan kopen. Dit is slechts een van de vele soorten maretak. De allerkleinste soort maretak (*Viscum minimum*) komt uit Zuid-Afrika en leeft uitsluitend als parasiet in de dikke stengels van een aantal soorten *Euphorbia*. De plant leeft inwendig als een netwerk van draadjes, maar voor de bloeitijd breekt ze door de huid van de *Euphorbia* heen en maakt dan kleine onopvallende bloempjes. Als deze bestoven worden, worden dat vervolgens knalrode bessen die wel erg opvallen. Deze bessen verhogen eigenlijk de sierwaarde van de *Euphorbia* en het zou best leuk zijn om deze in tuincentra te zien. Maar tot die tijd is de minimaretak alleen nog maar te bewonderen in een paar botanische tuinen, zoals in Leiden, waar diverse *Euphorbia*-planten dit kleine wonderlijke huisvesten.

Het spreekt voor zich dat niet elke variëteit wolfsmelk een geschikte kamerplant is. De winterharde soorten zetten we in de tuin. En eigenlijk is die verdraaide kerstster nog een lastpak ook. Dit is de reden dat je praktisch nooit iemand ziet die een oude kerstster jaar na jaar opnieuw in bloei krijgt. De meest typische *Euphorbia*-kamerplanten zijn de vetplantvariëteiten. En daar gaan we het nu over hebben.

Dorre stengels

M: Geen nood, binnen de vetplant-*Euphorbia*'s is nog steeds enorm veel variëteit. De christusdoorn is een oude bekende: een plantje met een doornige stam dat regelmatig bloeit met kleine rode of roze bloemetjes. Maar ook de hiervoor genoemde *Euphorbia obesa* kom je steeds vaker op een zonnige vensterbank tegen. Die halfronde bol in de grond heeft weer een heel andere groeiwijze dan bijvoorbeeld *Euphorbia platyclada* (zie foto).

Deze bizarre plant wordt in het Engels ook wel de 'dead plant' of 'dead stick plant' genoemd en je snapt wel waarom! Verschillende vrienden hebben me al eens gevraagd waarom ik die 'dorre stengels' nog in mijn woonkamer heb staan. Gaat dit jou te ver, maar hou je wel van deze groeiwijze? Neem dan een potloodplant (*Euphorbia tirucalli*). Zaai je graag? Denk dan aan de 'Madagascar Jewel' (*Euphorbia*

leuconeura). Hij staat regelmatig in bloei en is een zelfbestuiver. Maar let op: aangezien *Euphorbia*'s hun zaad wegschieten – tot wel enkele meters – zou je zomaar kleine 'Madagascar Jewels' in andere bloempotten kunnen krijgen!

Een andere *Euphorbia* die je vast al eens gezien hebt, in hippe winkels of oude westerns is *Euphorbia ingens*. Deze wordt in Nederland ook wel 'cowboycactus' genoemd, maar is dus zeker geen cactus! Toch hebben deze en veel andere *Euphorbia*'s daar wel wat van weg.

R: Hun gelijkenis met cactussen is niet toevallig. Het is een aanpassing aan vergelijkbare omstandigheden: (tijdelijke) droogte en dieren die je op willen eten bij gebrek aan beter. Dit heet 'convergente evolutie'. Cactussen zijn ontstaan in de Nieuwe Wereld en de succulente *Euphorbia* in de Oude Wereld, met name in Afrika. In het tuincentrum zien de meeste mensen het verschil niet. Vooral omdat de kenmerkende bloemen niet aanwezig zijn.

Toch kun je ter plekke vaststellen of het een *Euphorbia* of een cactus is. Je kunt kijken naar hun wapentuig. *Euphorbia*'s hebben doorns en cactussen hebben stekels. Dit verschil zie je door goed naar hun aanhechting te kijken. Bij *Euphorbia*'s zijn de doorns echt zichtbaar vergroeid met de stengel. Cactusstekels daarentegen staan meestal in een bedje van donzige haartjes en zijn, als ze niet te dik zijn, makkelijker te bewegen.

Euphorbia platyclada

Madagascar Jewel, *Euphorbia leuconeura*

Meer plantenpraat?

Volg ons op instagram:

@rogiervanvugt en @nimmaplants

Een lijstje met leuke *Euphorbia*'s voor op je vensterbank? Kijk op

www.nimmaplants.com/nl/euphorbia

Landschap op Tenerife met *Euphorbia canariensis*.

“*Euphorbia ingens* wordt ook wel ‘cowboycactus’ genoemd, maar is zeker geen cactus.”

Het meest doorslaggevende bewijs vind je echter als je een gaatje prikt in de stengel. Bij een cactus komt er dan doorzichtig sap uit en bij een *Euphorbia* witte latex: de zogenaamde wolfsmelk. Dit latex kan in sommige gevallen huidirritatie veroorzaken en is gevaarlijk als je het in je oog krijgt. Wees dus wel voorzichtig met deze planten.

Verzorging

M: De verzorging van deze vetplant-*Euphorbia*'s komt overeen met andere vetplanten: denk aan goed doorlatende grond en niet teveel water. Ook een lichte standplaats is belangrijk. Maar let op: de ene *Euphorbia* kan beter tegen direct zonlicht dan de andere. Kijk daarbij naar de dikte van de bladeren: 'Madagascar Jewel' heeft vrije dunne bladeren en zal rood/oranje verkleuren als ze te lang in direct zonlicht staat (zoals een vensterbank op het zuiden). De veel dikkere *Euphorbia obesa*, *Euphorbia platyclada* en de potloodplant kunnen er beter tegen. Toch raad ik je aan om in hoogzomer de zoonanbidders op je vensterbank (dus ook de cactussen en andere vetplanten) te beschermen tegen de meest krachtige zonnestralen.

Een *Euphorbia horrida* met de bessen van de minimaretak.

Euphorbia mellifera wordt een boom.

Stichting NL Bloeit!

Wij kweken bijzonder aantrekkelijke inheemse planten, soorten waar de wilde bijen, vlinders en heel veel andere insecten dol op zijn. In Nederland zijn er nog maar weinig van deze planten in het wild te vinden en jij kunt helpen door juist de inheemse planten in je tuin te zetten. Op een paar vierkante meter kun je al een prachtige wilde weelde creëren.

www.nlbloeit.nl

Violet, als betiteling van de blauwpaarse kleur van de bloem, is afgeleid van de naam viooltje.

Maarts viooltje

Viola odorata

Mensen zijn dol op violen en er worden tegenwoordig allerlei kleurvariaties gekweekt en aangeboden. Ik, het inheemse wilde maarts viooltje, ben een overblijvende plantensoort en ben de allereerste onder de viooltjes die in het vroege voorjaar gaat bloeien. Mijn prachtige violetkleurige bloemen geuren fantastisch en ik word derhalve ook wel welriekend viooltje genoemd (odorata betekent welriekend). Vroeger werd ik al als sierplant in tuinen aangeplant en traditioneel gebruikt voor reukwaters en siropen. Voor de parfumindustrie werd ik op grote schaal gekweekt. Mijn bloemen en bladeren zijn ook eetbaar, niet alleen om bijvoorbeeld een salade kleur te geven, maar juist ook om de smaak nog lekkerder te maken.

Ik ben een laagblijvende plant die zo'n 15 cm hoog kan worden. Ik hou van matig vochtige en schaduwrijkere standplaatsen, alhoewel ik wel wat zon op prijs stel, ofwel vroeg, ofwel laat op de dag. Van nature groei ik op losse, luchtige, lemige of zandige, humeuze en voedselrijke bodems. Qua zuurgraad kan ik heel wat variatie aan, maar vooral op kalkhoudende gronden kan ik rijkelijk voorkomen.

Ik bloei van maart tot mei en mijn bloem heeft vijf kroonblaadjes, waarvan het onderste een spoor draagt waarin nectar wordt gevormd. Mijn bloemen hebben zeer veel nectar, maar omdat ze zo vroeg in het jaar opengaan, wanneer het nog koud is en er doorgaans weinig tot geen wilde bijen en vlinders vliegen, worden ze vrijwel nooit bestoven. Eerder zal er zaad gevormd worden in het najaar door de secundaire – zogenaamde 'cleistogame' – bloemen die tussen de bladeren verschijnen en zelfbestuivend zijn. Er verschijnen dan bolvormige, behaarde doosvruchtjes waarin kleine, harde, ronde zaden zitten.

In de regel vermeerder ik me voornamelijk door stengeluitlopers waarmee ik flink kan uitbreiden. De uitlopers ontstaan na mijn bloeitijd en zullen pas het volgende jaar bloemen dragen. Voor verdere verspreiding kun je mij het beste na de bloei scheuren.

In tuinen ben ik goed toepasbaar als lage, vaak groenblijvende bodembedekker, maar ik kan niet op tegen woekerende buurplanten. In tuinen ben ik bijvoorbeeld goed te combineren met inheemse soorten als lievevrouwebedstro, gevlekt longkruid, bosaardbei, bosanemoon, slanke sleutelbloem en wilde akelei.

Inheemse held stelt zich voor

Met inheemse planten help je de biodiversiteit enorm. Ze zijn prachtig, maar helaas niet zo bekend. Elke maand stelt een inheemse plant zich aan je voor, in de hoop een plekje in jouw tuin te krijgen. Ze zullen je niet teleurstellen!

VOLGENDE MAAND: Daslook (*Allium ursinum*)

Je beste zelfgekwekte tomaten ooit

DEEL 1 Variëteiten kiezen

Kweek je elk jaar dezelfde tomaten? Waarom zou je niet een soort met een grotere opbrengst en betere smaak proberen? Wij schotelen je de 21 beste variëteiten voor.

Tomaten zijn mateloos populair in de moestuin en verkrijgbaar in ongelooflijk veel variëteiten. Hoe kies je dan welke je dit jaar het beste kunt kweken? Heel eenvoudig, want het uitzoekwerk hebben wij al voor je gedaan.

We hebben verschillende soorten uitgeprobeerd om hun beweringen dat ze de beste zijn op de proef te stellen. We hebben zowel traditionele stamvariëteiten als moderne dwergstruikvormen getest op smaak, opbrengst en

kweekgemak. Daarnaast hebben we onderzocht hoe je de grootste oogst uit een kleine ruimte kunt halen, of dat nu een plek tegen een schutting, een pot of je vensterbank is. Deze plekjes kunnen een beschut, zonnig microklimaat bieden waarin warmteminnende tomaten het helemaal naar de zin hebben.

Lees hier welke tomaten het beste presteerden en kies je favoriete variëteiten voor dit jaar. Er is voor ieder wat wils.

Stamtomaten

We kweekten van elke variëteit twee planten en hielden daarvan de totale oogst, het gemiddelde gewicht per tomaat (tussen haakjes) en het totale aantal tomaten bij.

Akron

Beweringen over grote, aanhoudende oogst werden bevestigd. Dit is een F1-hybride snij tomaat met een lange adem.

- **Smaak** Beetje papperig, maar aangenaam zoet met een zuurtje. Zeer sappig, maar ook wat vlak.
- **Opbrengst** 3,9 kg (85,1 g), 46 tomaten

Black Cherry

Opvallende stamvariëteit met een gestage productie van kerstomaten. De Black Cherry rijpt snel.

- **Smaak** Goede volle smaak en balans tussen zoet en zuur. Zeer sappig met dun vel. Heel aangenaam.
- **Opbrengst** 2,7 kg (22,7 g), 117 tomaten

Black Russian

De eerste vleestomaat die rijp was, maar wel met de kleinste opbrengst. Zeer populair dankzij zijn kleur en smaak. Een oud ras.

- **Smaak** Zeer sappig en zacht, maar niet papperig. Aangenaam zuurtje. Een van de minst waterige vleestomaten.
- **Opbrengst** 1,7 kg (107,7 g), 16 tomaten

Gardener's Delight

Een gerenommeerde en betrouwbare kerstomaat op stam. Hij geeft een middelgrote maar gestage opbrengst van grote, cherry-achtige tomaten.

- **Smaak** Zachte smaak, maar goede balans tussen zuur en zoet. Sappig vlees en dik vel.
- **Opbrengst** 1,5 kg (17 g), 90 tomaten

Honeycomb

Een nieuwe F1-hybride stamtomaat met vel dat minder snel zou barsten dan van 'Sungold' (bevestigd in deze test). Lange trossen middelgrote, oranje cherrytomaten.

- **Smaak** Ziet er ongeveer hetzelfde uit als 'Sungold', maar is wat minder zoet.
- **Opbrengst** 1,8 kg (11,3 g), 162 tomaten

Mountain Magic

Campari-achtige tomaten, iets groter dan cherrytomaten. Deze F1-hybride stamvariëteit is resistent tegen late meeldauw. Geeft gedurende zomer en najaar een gestage opbrengst.

- **Smaak** Vrij zuur en een beetje papperig, maar zeer sappig.
- **Opbrengst** 2,7 kg (34 g), 79 tomaten

Consuelo

Deze nieuwe variëteit is resistent tegen late meeldauw. Een hybride stamtomaat met grote, glanzend rode, cherry-achtige tomaten.

- **Smaak** Een mooie balans tussen zoet en zuur, niet té zoet, knapperig en sappig.
- **Opbrengst** 1,4 kg (14,2 g), 101 tomaten

Costoluto Fiorentino

Oud Italiaans ras met markante, geribde vleestomaten. Gestage opbrengst in zomer en najaar.

- **Smaak** Lekker zoet, iets papperige textuur, een klein zuurtje. Dunne smaak.
- **Opbrengst** 5,2 kg (116,2 g), 45 tomaten

Ferline

F1-hybride met grote vruchten. Ideale snij-tomaat. Redelijk resistent tegen meeldauw. Bekend om zijn goede smaak.

- **Smaak** Goede balans tussen zoet en zuur. Erg sappig, niet papperig. Licht knapperige beet.
- **Opbrengst** 2,4 kg (85,1 g), 28 tomaten

Pineapple

Een oud vleestomaatras met lichtoranje, vaak gigantische vruchten. Grote opbrengst, maar laat rijp.

- **Smaak** Een goede balans tussen zoet en zuur, niet te flauw. Stevig en knapperig vlees, licht papperig, milde smaak. Dun vel.
- **Opbrengst** 7,8 kg (311,9 g), 25 tomaten

Red Cherry

Deze cherrytomaat op stam rijpt langzaam, maar de opbrengst is indrukwekkend. Grote plant met mooie, lange trossen.

- **Smaak** Vrij zuur, mild bitter en iets zoet, maar over het geheel genomen vooral gewoon lekker.
- **Opbrengst** 1,9 kg (7,1 g), 264 tomaten

Roma VF

Pruimtomaat met grote vruchten met weinig vocht. Groeit als struik, maar te leiden als stamtomaat. Resistent tegen verticillium en fusarium. Iets gevoelig voor neusrot.

- **Smaak** Zoals verwacht een papperig textuur. Zachte smaak en niet sappig.
- **Opbrengst** 6,6 kg (255,2 g), 26 tomaten

**DE
BESTE
VOOR**
Veel mooie
cherry-
tomen

Strillo

Een krachtige F1-hybride cherrytomaat die lang doet over de productie maar dan heel gul is. Aantrekkelijke lange trossen.

- **Smaak** Heel stevig vlees, vrij zuur maar ook zoet, met een goede volle smaak. Stevig en knapperig, met dik vel.
- **Opbrengst** 1,5 kg (11,3 g), 133 tomaten

**DE
BESTE
VOOR**
Veel lekkere
oranje
cherry's

Sungold

Een krachtige en aanhoudend productieve F1-hybride stamtomaat. Populair omdat hij zoet is. Probleem: vel van zeer rijpe vruchten barst (bevestigd in test).

- **Smaak** Heel zoete tomat, met klein zuurtje. Sappige textuur.
- **Opbrengst** 3,2 kg (17 g), 189 tomaten

**DE
BESTE
VOOR**
Zoete vlees-
tomen

Super Marmande

Struikachtige vleestomaat die kan worden geleid als stamtomaat. Een verbetering van het oude Marmande-ras. Niet zo'n grote opbrengst.

- **Smaak** Heel zacht, lekker zoet en een zwak zuurtje. Niet te papperig en heel sappig.
- **Opbrengst** 2,2 kg (116 g), 19 tomaten

**DE
BESTE
VOOR**
Zeer zoete
rode cherry's

Sweet Aperitif

Planten met verraderlijk dunne stengels gaven een overvloedige oogst van kleine cherrytomen. Leverden in deze test de meeste vruchten.

- **Smaak** Ongelooflijk zoet, maar ook gebalanceerd door goede zuurgraad en volle smaak. Heel lekker en geliefd bij kinderen.
- **Opbrengst** 2,6 kg (7,1 g), 365 tomaten

**DE
BESTE
VOOR**
Opvallende
snijtomaten

Tigerella

Een oud stamtomaatras, populair om het gestreepte vel en de smaak. Middelgrote vruchten zijn ideaal om te snijden. Aanhoudende oogst, maar vruchten barsten snel.

- **Smaak** Goede balans tussen zuur en zoet. Stevig vlees, heel aangenaam.
- **Opbrengst** 2,3 kg (36,9 g), 61 tomaten

**DE
BESTE
VOOR**
Heerlijke,
productieve
vleestomaat

Tomande

F1-hybride vleestomaat, met goede opbrengst. Struikachtig, maar kan worden geleid als stamtomaat. Iets gevoelig voor onregelmatig rijpen.

- **Smaak** Zacht, maar met mooie zuur-zoetbalans. Zeer zacht vlees, heel sappig (bijna papperig), zacht vel.
- **Opbrengst** 3,8 kg (119,1 g), 32 tomaten

Dwergstruiktomaten

Losetto

Deze F1-hybride is meeldauwresistent. Hij geeft een vroege en grote oogst. Kleine cherrytomaten aan compacte struiken, ideaal voor potten en manden.

- **Smaak** Goede balans tussen zoet en zuur. Aangenaam en sappig.
- **Opbrengst** 1,4 kg (5,7 g), 254 tomaten

Maskotka

Een compacte struikvariëteit met licht hangende groeiwijze, ideaal voor potten en manden. Grote, rode cherry-achtige tomaten. Rijpen vroeg.

- **Smaak** Zachter dan verwacht en waterig. Balans tussen zoet en zuur, niet uitgesproken.
- **Opbrengst** 0,98 kg (11,3 g) 86 tomaten

Romello

Een F1-hybride dwergstruik tomaat, ideaal voor potten en manden. Produceerde veel kleine pruimtomaten. Zeer meeldauwresistent.

- **Smaak** Goede balans tussen zuur en zoet. Beetje zacht van smaak, maar toch lekker. Dun vel.
- **Opbrengst** 1,1 kg (4,3 g), 252 tomaten

De meeste variëteiten in deze test zijn stamtomaten (die blijven doorgroeien, in tegenstelling tot struiktomaten). Een stamtomaat tegen een muur of schutting is de ideale verticale groente: hij vergt weinig grondruimte, maar geeft een grote opbrengst.

Maar wat als je niet de hoogte in kunt? Dan biedt de steeds groter wordende groep dwergstruiktomaten uitkomst. We hebben een minitest gedaan met 'Losetto', 'Romello' en 'Maskotka' en zetten elke plant in een 8-liter-pot. Geen van de planten werd groter dan 60 cm hoog en 40 cm breed, maar zowel 'Losetto' als 'Romello' produceerden ruim 250 tomatjes per plant. Fenomenaal! Een plantenbak met twee planten, afgewisseld met basilicum, zou meer dan genoeg opleveren voor een driepersoonshuishouden. Ze geven een vroege oogst en zijn perfect voor plantenhangers, vooral hangende soorten als de Tumbling-tomaten.

Wat de doorslag geeft? Deze compacte struikvariëteiten hoef je niet te dieven en zijn daardoor ideaal voor beginnende kwekers.

VOLGENDE KEER

April Hoe kweek en leid je tomatenplanten?

Mei Wat moet je doen voor een grote oogst?

Waar te koop

Er zijn veel aanbieders van tomatenzaden. Kun je niet precies vinden wat je zoekt? Probeer gewoon andere variëteiten uit!

- 123zaden.nl
- bolster.nl
- dezaden.nl
- farmzysshop.eu
- fruitlent.nl
- gardenseeds.nl
- tomatenzaden.nl
- vertiloom.com
- vreeken.nl
- zaden-enzo.nl

Aan de slag

Er is altijd genoeg te doen in de tuin, maar de taken verschillen per seizoen. En als je even niet oplet, loopt het in de groeimaanden al snel uit de hand. In deze rubriek vind je alle tuintaken die handig zijn om deze maand uit te voeren. Loop de handige checklists na en hou zo makkelijk je tuin bij.

In deze rubriek

- 99** De maand van Monty
- 102** Bloemen in maart
- 104** In de kas
- 106** Adams verhuist vaste planten
- 107** De basis: stek jonge scheuten
- 108** Groente & fruit
- 110** Algemene tuintaken

p. 102

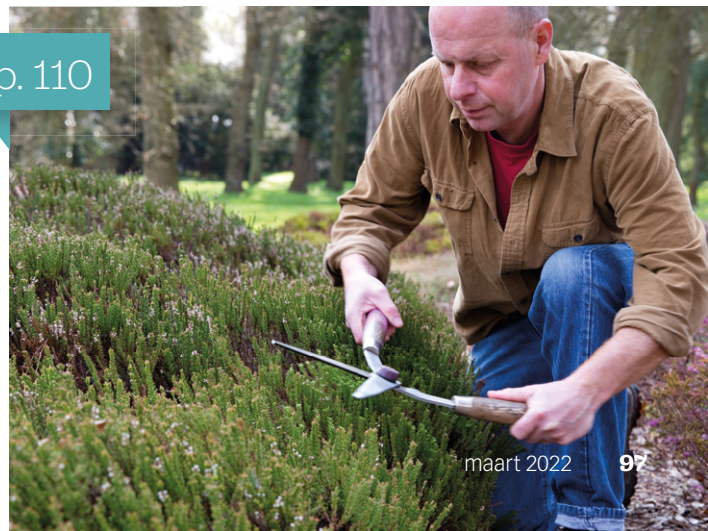
p. 106

p. 108

p. 110

Gardeners' Worldmagazine

Nog meer tuintips?

Op onze website vind je nóg meer Gardeners' World. Dagelijks lees je hier nieuwe tips, actuele klusjes, details over onze favoriete planten en nog veel meer. Neem snel een kijkje op:

www.gardenersworldmagazine.nl

Wil je onze tips elke vrijdag in je mailbox ontvangen?
Kijk op: gardenersworldmagazine.nl/nieuwsbrief

Monty rond de rozensnoei deze maand af, voordat de nieuwe scheuten uitlopen.

Monty's maand

Maart is altijd een spannende maand. Ten eerste kan het weer nog flink tekeer gaan. Regen, sneeuw, vorst, storm, zon en zacht weer: in maart zie je het allemaal, soms zelfs op één en dezelfde dag. Desondanks is maart de maand waarin de tuin na de winter weer tot leven komt.

Welke kuren het weer ook uithaalt, je kunt niet om het voorjaar heen. In maart zingen vogels hun mooiste liederen en bloeien alle voorjaarsbollen, van de laatste sneeuwkllokjes tot de eerste tulpen. Ook rond ik de wintersnoei nu af.

Rozen, vlier- en vlinderstruiken, alle laatbloeiende clematissen, kornoelje, wilgen, fuchsia's, hortensia's (boerenhortensia's en randbloeiers licht, *Hydrangea paniculata* drastisch) ... je kunt ze nu allemaal terugsnoeien om nieuwe takken te stimuleren die deze zomer bloemen zullen dragen.

Het heeft iets van een overgangsritueel: je verwijdert de aanwas van verleden jaar en de winter is officieel voorbij. Er is geen weg terug – het is eindelijk voorjaar.

Rucola planten

De hele familie Don is dol op rucola, vooral in het voorjaar wanneer de blaadjes botermals zijn. Ze hebben dan genoeg pit voor een volle smaak, maar zonder te overheersen. En dan heb ik het over de eenjarige rucola, ofwel *Eruca vesicaria*, die veel lekkerder is dan de overblijvende 'wilde' rucola, *Diplotaxis tenuifolia*. Die kweek ik ook, maar deze soort is veel stugger,

zowel wat betreft zijn textuur als qua smaak.

Ik zaai altijd al vroeg in het jaar een partij rucola. De zaailingen verspeen ik vervolgens naar pluggen en ik kweek ze op in een koude bak totdat de grond warm genoeg is om ze uit te planten. Wanneer de dagen warmer en langer worden, zullen de plantjes snel groeien, maar zonder door te schieten. En doordat je

doorschieten voorkomt, krijg je de lekkerste rucola.

Alle planten geven een paar keer een gulle oogst, voordat ze in mei stug worden en gaan bloeien. Dan gooi ik de bloeiende planten meedogenloos op de composthoop en vervang ze door een andere groente. Eind juli zaai ik nog een partij, die in het koelere weer van het vroege najaar oogstrijp zal zijn.

Monty plant jonge rucola uit zodra de grond warmer wordt en kan dan het hele voorjaar lekkers oogsten.

Monty kweekt een verzameling vorstgevoelige Kaapse viooltjes in de kas.

Trek grote pollen uit elkaar en plant de kleinere planten in losse potten.

Kaapse viooltjes verpotten

Het voorjaar is een goed moment om Kaapse viooltjes (*Streptocarpus*) te splitsen en opnieuw op te potten. Je trekt ze makkelijk uit elkaar. Het maakt niet uit of ze nog bloeien.

Gebruik turfrijke potgrond met wat grit of perliet om de grond los en open te houden. Verhuis de planten niet naar een te grote pot, want voor een rijke bloei moeten de wortels wat beteugeld worden. Zet ze op een

koele (vorstvrije) plek in de schaduw met vochtige lucht, maar zonder te natte wortels. Mijn Kaapse viooltjes zijn tevreden op de vloer van de kas, onder de houten kweekrekken.

Met dagelijks benevelen voldoe je aan hun waterbehoefte. 'Echt' water geven doe je ten hoogste een keer per week. Zorg ervoor dat je niet op de blaadjes spat, want die kunnen daardoor verbranden in de zon.

POOT AARDAPPELEN

Ik teel meestal twee of drie aardappellrassen, waaronder altijd 'Charlotte', want dat is voor mij de perfecte pieper.

Wacht totdat de grond niet koud meer is. Ik egaliseer het bed, trek geulen met 90 cm tussenruimte, gooi daar een laag compost in en plant het pootgoed zo'n 30 cm uit elkaar. Daarna hark ik een dikke laag grond over de geulen zodat er duidelijke richels ontstaan.

Plant middelvroege aardappelen nu voor oogst in juli en augustus.

Checklist

- ☐ Geef bloeiende amaryllis (*Hippeastrum*) water en begin regelmatig tomatenvoeding te geven.
- ☐ Zet zaailingen in een koude bak om ze af te harden.
- ☐ Plant afgeharde tuinbonen uit in de tuin.
- ☐ Bescherm groenten met plastic kappen bij nachtvorst.
- ☐ Graaf grote pollen *Anemone blanda* op en splits die.

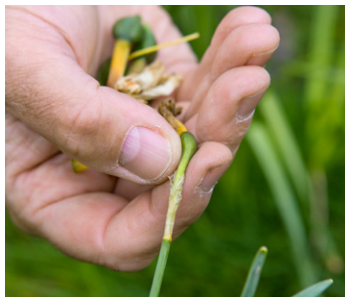

TIP

Onbegroeide grond is heel aantrekkelijk voor katten, dus in voorbereide bedden met open plekken vind je nog wel eens drollen. Leg je twijgen over lege plekken, dan zoeken katten meestal een ander plekje op.

Kop verwelkte narcissen

Verwijder verwelkte narcisbloemen, zodat de planten geen energie verspillen aan zaadproductie. Laat het loof op natuurlijke wijze afsterven. Het groene blad is nog steeds nuttig, dus knip ze pas terug als ze geel worden. Het verlepte loof ziet er misschien niet zo mooi uit, maar de bol haalt energie uit het afstervende blad, waardoor de bloeikracht enorm toeneemt. Begiet de aarde rond de bollen na de bloei tot slot met een kaliumrijke, vloeibare mest (zoals tomatenvoeding) om bloemknoppen voor volgend jaar te bevorderen.

Nijp verwelkte bloemen uit, zodat ze geen zaad zetten.

5
MINUTEN
OVER

In vijf minuten kun je zeker vijf onkruidplanten uit de grond trekken. Ze zijn nu nog klein, maar groeien snel. Je haalt ze nu makkelijker weg dan wanneer ze groot zijn.

Pronkerwten kun je makkelijk binnen en buiten uit zaad opkweken.

Zaai pronkerwten voor zomerse geur

Vul een paar potten met universele (turfvrije) potgrond en zaai in elke pot een paar zaadjes. Neem het liefst diepe potten voor een betere wortelgroei. Je kunt nu ook prima buiten in de grond zaaien. Dek de zaadjes af met een 1 cm dikke laag potgrond of aarde, druk aan en geef royaal water.

Bescherm het zaad tegen muizen. Zodra deze klimmers goed groeien, hebben ze een klimsteun nodig.

In de lente gezaaide pronkerwten bloeien later dan wanneer je ze in het najaar zaait, maar geven een welkome bloeigolf wanneer vroegere planten het rustiger aan gaan doen.

Plant per pot van minstens 30 cm doorsnede zeven of meer knollen.

Plant gladiolenknollen

Wil je een kleurig zomertaferel, plant dan gladiolen in potten of een zonnige border met goed drainerende grond. Kies uit allerlei variëteiten met bloemen in vele kleuren en hoogtes.

Plant de stengelknollen in potten dicht bij elkaar, 15 cm diep. Plant ze in

borders op dezelfde diepte, maar met meer tussenruimte, circa 10 cm. Druk de grond aan en geef royaal water.

Als je wat stengelknollen achterhoudt en die over een paar weken plant, zullen die het totale bloeiseizoen verlengen.

MEER SNEEUWKLOKJES

Splits grote pollen sneeuwklokjes om dichtgroeien te voorkomen en verspreid ze over een groter gebied. Graaf een pol op na de bloei, maar nog steeds in blad, en splits hem in meerdere kleine pollen. Plant deze opnieuw, maar verder uit elkaar. Plant ze op de oorspronkelijke diepte, met de witte bladbases onder de grond.

Plant wortelstokken net onder het oppervlak en geef water.

Canna's oppotten

Pot rustende wortelstokken van bloemriet (*Canna*) nu op, zodat de groei kan beginnen. Bloemriet heeft een lang seizoen nodig om zijn hoge, opvallende bloemen te laten bloeien.

Vul een grote pot met potgrond en plant de wortelstokken net onder het grondoppervlak. Als ze al in potten zitten, vul je de potgrond aan. Geef royaal water en zet ze op een zonnige vensterbank of een verwarmingsmat waar ze zullen uitlopen. Houd ze tot begin juni binnen.

Bereid planten- steunen voor

Zet steunen nu op hun plek, voordat de planten volop groeien. Klimplanten zoals pronkerwt en dagbloemen komen prachtig tot hun recht als ze tegen zelfgemaakte bamboe wigwams of stevige takken groeien.

Veel niet-klimmers hebben ook steun nodig, vooral planten met lange bloemstelen (ridderspoor) of grote bloemen (pioenrozen), want ze vallen snel om. Steun ze tot halverwege de plant, zodat het loof de steunstructuur verbergt en de bloemen erboven er natuurlijk uitzien. Laat je creativiteit de vrije loop met gesnoeide twijgen om je eigen steunen te weven of koop metalen hoepels of obelissen.

Zet nu steunen neer, zoals deze wigwam voor klimplanten.

Maak van grote pollen sleutelbloemen meerdere kleine rozetten.

Deel sleutelbloemen

Het is een goed idee om uitgebloeide sleutelbloemen (*Primula polyanthus*) te splitsen, zodat ze al verjongd en klaar zijn voor volgend jaar. Dit geeft je ook meer (en gratis) planten die je de komende maanden kunt opkweken.

Graaf de sleutelbloem voorzichtig op of haal hem uit de pot. Trek de individuele plantjes met je handen uit elkaar of gebruik

hiervoor een vork. Knip de grotere, buitenste bladeren en oude bloemstengels af. Je moet een klein rozet van jonge blaadjes op een sterk wortelstelsel overhouden. Ook voor de wortels is een snoeibeurt nu nuttig: kort ze met een derde in.

Zet daarna elke rozet in verse potgrond of plant de rozetten terug in de border. Druk de grond aan en geef royaal water.

Verspeen zaailingen

Verplant zaailingen naar diepere potten met voedingsrijkere potgrond zodra ze groot genoeg zijn om te hanteren. Zo krijgen ze meer ruimte om te groeien. Houd ze vast bij een blaadje en maak met een stokje gaten in de nieuwe potgrond. Druk de grond aan en geef water. Zet ze op een warme, lichte plek binnen om verder te groeien, tot ze klaar zijn om uit te planten.

Laat zaailingen in de potgrond zakken tot aan de eerste blaadjes.

Checklist

- ☐ Blijf zomerbloemen zaaien, maar niet meer dan je nodig hebt, want zaailingen verzorgen kost tijd en ruimte.
- ☐ Plant nieuwe klimplanten nadat je trellisschermen of andere steunen hebt neergezet.
- ☐ Fatsoeneer rommelige klimplanten nadat de knoppen zijn uitgelopen, waarbij je dode stengels afknijpt of uittrekt.
- ☐ Plant de bollen die je voor een vroegere bloei binnen hebt voorgetrokken en geef die wat plantenvoeding.

**20
MINUTEN
OVER**

Heb je winterharde planten in potten, maar ben je er nog niet aan toegekomen die te planten? Dan moet je dat nu doen. Eenmaal in de grond zullen ze goed groeien. Maar laat vorstgevoelige planten, zoals zomerperkgoed, tot eind mei in de kas staan.

PAS OP VOOR (Huisjes)slakken

Deze schepseltjes worden actief bij warm, vochtig voorjaarsweer en zijn dol op verse, jonge zaailingen. Haal alle slakken rond de planten weg en zet gevoelige planten in een koude bak of op een schotel met split.

Gebruik een gieter met fijne broes voor de juiste hoeveelheid water.

Geef zaailingen zorgvuldig water

Zet soortgelijke zaailingen in groepjes bij elkaar. Ze groeien nu goed, maar ze hebben niet allemaal dezelfde hoeveelheid water nodig en groeien ook niet allemaal even snel.

Als ze te dicht bij elkaar staan of de potgrond te nat is, loop je het risico dat je zaailingen afsterven of weggroten. Voel daarom regelmatig aan de potgrond om te weten wat ze nodig hebben. Gebruik een gieter met een fijne broes en zet altijd een volle gieter klaar in de kas, zodat het water op temperatuur komt en de zaailingen niet verrast met een koudeschok.

20
MINUTEN
OVER

Ruim tafels in de kas op en maak ze schoon. Gooi alle dode (bloem)bladeren weg, want die kunnen ziektekiemen herbergen. Borstel alle oppervlakken schoon en neem die af met een mild desinfecterend middel als er vlekken achterblijven. Vermijd vochtige lucht: maak eventuele natte plekken droog met een doek.

Checklist

- ☐ Let op slakken, vooral in een onverwarmde kas. Verhuis ze of zet ze op de composthoop.
- ☐ Maak stekken van snoeiafval van pelargoniums om gratis meer planten te kweken.
- ☐ Zaai sla in kleine potten of modules om over een paar weken uit te planten.

Bescherm jonge zaailingen

Zet pas ontkiemde zaailingen een paar dagen op een lichte, warme plek en lucht ze dagelijks als ze onder glas of het deksel van een kweekbak staan.

Als volgende stap in het afhard-proces zet je ze op een tafel in de kas of een vensterbank. Bescherm ze wel tegen lage nachttemperaturen.

Draai zaailingen op een vensterbank regelmatig om. Zo voorkom je dat ze naar één kant gaan hellen. Verspeen ze naar verse potgrond wanneer ze groot genoeg zijn om beet te pakken.

Verhuis bij het verspenen van zaailingen de plantenlabels mee.

STAP VOOR STAP Stengelknollen van anemonen planten

Plant nu stengelknollen van anemonen in potten, dan heb je begin zomer bloemen. Na de bloei gaan ze een rustperiode in, maar je kunt ze bewaren voor volgende jaren. Plant meerdere stengelknollen in een pot en zet die bij warmer weer buiten om te gaan bloeien.

- 1** Leg stengelknollen in warm water en laat ze een nacht weken.
- 2** Vul een pot met potgrond en druk die aan tot 5 cm onder de rand. Plaats de stengelknollen, op hun lange kant, met 5 cm tussenruimte. De wortels en scheuten groeien altijd de goede kant op. Bedek ze tot de potrand met potgrond.
- 3** Label de pot, geef water en zet hem op een lichte plek.

1

2

3

Wit 'pluis' wijst op een wolluisinfectie.

Bestrijd ongedierte

Controleer of je planten symptomen vertonen van ongedierte zoals blad- en wolluizen. Die leven namelijk van plantensap en verstoren de groei. Zoek extra goed bij nerven onder de bladeren, in de bladoksels tussen bladeren en stengels, en natuurlijk op sappige, nieuwe knoppen.

Wrijf eerst met je vingers zoveel mogelijk ongedierte weg en nip zeer sterk geïnfecteerde scheuten helemaal uit. Besproei de plant met een zeepoplossing. Behandel aangetaste delen gericht met een wattenstaafje dat je in de oplossing hebt gedoopt. Overweeg ook om een natuurlijke vijand in de kas uit te zetten.

TIP

Bewaar ongebruikt zaad zorgvuldig, zodat het langer goed blijft voor later gebruik. Als je de helft van een zakje hebt gezaaid, bewaar de rest dan schoon en droog in de originele verpakking. Vouw de open kant van de zakjes dicht en bewaar ze in een blik. Vermijd warme en vochtige plekken. De koelkast is een goede optie.

FOTO'S: SARAH CUTTLE; PAUL DEBOIS; JASON INGRAM

Zaai bloemenzaad

Zaai nu bloemen in potten, plantenbakken, borders of perken. Het is makkelijk en je bespaart geld omdat je later in het seizoen geen planten hoeft te kopen.

Alle eenjarigen kunnen nu worden gezaaid en veel vaste planten bloeien dit jaar nog als je ze nu zaait. Vul een bak met universele potgrond, druk aan en geef water vóór het zaaien. Dek de zaden af met een dunne laag potgrond en zet de bak op een warme plek.

Nu de dagen lengen, zullen bloemen snel ontkiemen en groeien.

Gebruik een verspeenstokje om de hele steel in de grond te steken.

Maak nieuwe begonia's

Knip een paar nieuwe bladeren met bladsteel van een begonia om bladstekken te maken. Vul potten met stekgrond, druk aan en geef water. Kort elke bladsteel in tot 2-5 cm. Gebruik een verspeenstokje om de steel in de potgrond te steken, zodat alleen het blad erbovenuit komt. Druk de grond aan.

Dek de pot af met een plastic zak of deksel van een kweekbak en zet het geheel op een warme plek om te wortelen. Aan de basis van het blad komt een nieuw plantje tevoorschijn. Als dat wat groter is, kun je het oude blad afknippen.

Haal isolatiemateriaal weg

Nu het groeiseizoen weer in de turbostand schiet, is het tijd om het isolatiemateriaal van je kas te verwijderen. Zo laat je veel meer licht in de kas binnen. Noppenfolie houdt de kas 's winters warm, maar in deze tijd van het jaar hebben de snel groeiende planten zoveel mogelijk licht nodig. Zonder isolatie kan er ook meer zonnewarmte van de voorjaarszon binnenkomen en de kas 's nachts warm houden, net als een warmteaccumulator.

Haal het folie uit de kas en maak het schoon. Verwijder alle algen en overwinterend ongedierte van het plastic voordat je het opslaat. Dan ligt het meteen klaar wanneer je het voor de komende winter nodig hebt.

Het zonlicht wordt deze maand krachtiger, dus verwijder isolatiemateriaal.

Vaste planten verhuizen

Het is nu de perfecte tijd om te beslissen of bepaalde winterharde vaste planten op een andere plek beter tot hun recht komen. Winterharde vaste planten sterven in de winter meestal bovengronds af, lopen in het voorjaar weer uit en bloeien in de zomer en het najaar. Tuiniers snoeien ze 's winters soms terug om de dode stengels en bladeren te verwijderen.

In deze periode zit er alleen leven in de wortels en nieuwe knoppen, wat betekent dat je deze planten met een verhuizing nu niet al te veel stoort. De grond is vochtig door winterregen en warmt langzaam op in de voorjaarszon: goede omstandigheden om planten op een nieuwe plek te laten aanslaan.

Dit is ook de juiste tijd om asters, rudbeckia's, vetkruid, zonnekruid en herfstanemonen te verhuizen. Dan hebben ze genoeg tijd om aan hun nieuwe plek te wennen en zich op de bloei voor te bereiden.

Verhuis winterharde vaste planten nu om later van hun bloeispektakel te genieten.

STAP VOOR STAP Zo verhuis je herfstanemonen

1

Graaf de plant met een spade op. Probeer recht onder de plant door te steken zodat je zo veel mogelijk wortels meeneemt, maar zonder ze door te snijden.

2

Bereid het plantgat op de nieuwe plek voor en werk er organisch materiaal door, zoals tuincompost. Maak het gat twee keer zo breed en even diep als de wortelkluit.

3

Verhuis de uitgegraven plant zorgvuldig, zodat hij op dezelfde diepte komt als eerst. Als de plant te diep staat, schep je wat extra grond onder de wortelkluit.

4

Vul het gat weer op en druk de aarde rond de plant aan. Geef vervolgens royaal water. Geef de plant bij droog weer regelmatig water om hem te helpen aan te slaan.

Stek jonge scheuten

Het is makkelijk om stekken te nemen van kruidachtige planten in borders, potten of een kas. Onderaan de nieuwe scheuten die in het voorjaar beginnen te groeien zit weefsel waaruit zich een wortelstelsel ontwikkelt. De truc is dus om de scheuten net onder de aarde of potgrond af te snijden.

Planten ontwaken op verschillende momenten uit hun winterslaap, dus houd je favoriete planten de komende weken in de gaten. Kies korte, sterke scheuten die onderaan stevig aanvoelen. Knip grote bladeren voor de helft af om waterverlies te verminderen.

Zet de potten met stekken in een kweekbak of dek ze af met een transparante plastic zak en plaats ze op een lichte vensterbank of in een kas. Stekken van buitenplanten zouden zelfs in een koude bak moeten wortelen.

Plant meerdere stekken per pot, dan kun je ze later meteen als pol planten of oppotten. Ze zouden binnen een paar weken moeten wortelen.

Vlambloemen zijn polvormende planten die je in het voorjaar goed kunt stekken.

STAP VOOR STAP Neem nu stekken van tuinkruiden

1 Knip alle dorre resten van vorig jaar af om de eerste nieuwe voorjaarsstekken eronder bloot te leggen. Hieruit ga je het juiste stekmateriaal kiezen.

2 Vul een pot met potgrond. Meng er extra zand of split door om de drainage te verbeteren voor planten die dat nodig hebben. Druk de grond aan, begiet en laat uitlekken.

3 Kies de sterkste, meest compacte scheuten en snijd die met een mes net onder de grond af. Zorg ervoor dat ze onderaan wat stevig weefsel of (nog beter) kleine wortels hebben.

4 Verwijder de onderste blaadjes, maak een gat in de potgrond en laat de stek daarin zakken. Druk de grond aan en geef water wanneer alle stekken in de grond staan.

FOTO'S: SARAH CUTTLE; PAUL DEBOIS

STAP VOOR STAP Aardbeien kweken

Kies een zonnige plek met goed drainerende grond. Aardbeien doen het ook prima in grote potten. Koop nieuwe planten of gebruik uitlopers van volwassen planten. Komende zomer zal de opbrengst nog klein zijn, maar volgend jaar mag je een grote oogst verwachten, vooral als je dit jaar alle bloemen verwijdert zodat de planten eerst sterker worden.

1 Zoek plantjes die met een stengel aan de hoofdpol vastzitten, maar wel al hebben geworteld. Graaf de sterkste uit. In pot gekweekte planten kun je nu ook uitplanten.

2 Plant uitlopers met een plantenscheepje, waarbij je de wortelhals net boven het oppervlak houdt. In potten plant je de wortelhals op gelijk niveau met de potgrond om te voorkomen dat de planten onderaan gaan rotten.

3 Druk de grond met de hand aan, maar pas op dat je de plantjes niet dieper de grond in duwt. Begiet de grond rond de planten royaal en wacht daarna met water geven totdat je de eerste tekenen van groei ziet.

4 Houd het nieuwe bed onkruidvrij. Geef zodra de planten groeien kaliumrijke voeding om de bloei te stimuleren. Nijp eventuele uitlopers aan deze jonge planten uit. Binnen een paar maanden kun je smullen van de eerste rode zomerkoninkjes.

**10
MINUTEN
OVER**

Wied met de hand rond planten op plekken waar je met een schoffel of vork niet bij kunt. Je kunt onkruid het beste aanpakken als het nog jong is, want dan is het makkelijk te verwijderen. Als de plantjes groter worden, raken hun wortels verstrikt met die van gekweekte planten en zullen ze water, licht en voedsel stelen.

Hark kluiten los totdat de aarde fijn genoeg is om in te zaaien.

Maak bedden zaaiklaar

Wied de groentebedden voordat je de laatste zaaivoorbereidingen treft. Ga nu niet spitten, maar als het grondoppervlak erg verdicht is, maak je het wat losser met een tuinvork. Hark de kluiten die je door de vork los maakt fijn. Egaliseer het oppervlak en hark de grond weg van de randen, zodat eventueel gras van paden niet de bedden in kan groeien. Haal grote stenen weg. Bestrooi de grond met een dun laagje potgrond en hark nog één keer door. Laat de grond voor het zaaien een paar dagen rusten.

Checklist

- ☐ Zaai buiten in voorbereide zaaibedden. Ga naar pagina 44 voor instructies.
- ☐ Ga door met binnen zaaien in de kas of op de vensterbank. Begin met basilicum, rode biet, wortels, komkommers, erwten en tomaten.
- ☐ Fatsoeneer bestaande aardbeienbedden door al het dode loof weg te knippen.
- ☐ Breng rond jonge fruitbomen en -struiken organische mulch aan, bijvoorbeeld goed verteerde compost.

Blijf oogsten

Trek de laatste preien op voordat ze gaan bloeien. In een warm voorjaar kunnen ze binnen een paar dagen doorschieten, dus oogst ze voordat het te laat is.

Blijf spinazie-, snijbiet- en sla-bladeren plukken. Deze bladgroenten willen nu ook gaan bloeien, dus snij alle scheuten weg die in het midden van de planten opkomen. Uiteindelijk zullen ze de strijd winnen en gaan bloeien, waarna er niets anders op zit dan ze op te graven en op de composthoop te gooien. Binnenkort kun je ook de nieuwe scheuten plukken van vroege koolsoorten, zoals paarse winterbroccoli.

Blijf de nieuwe bladeren van snijbiet en sla oogsten.

Plant plantuitjes met de puntjes naar boven en druk licht aan.

Poot plantuitjes

Poot plantuitjes nu rechtstreeks in voorbereide grond. Plantuitjes zijn kleine, jonge uien in rust, die snel zullen wortelen en groeien. Je kunt ook uien opkweken uit zaad dat je eerder dit jaar onder glas hebt gezaaid. Zet de jonge planten in de moestuin zodra ze groot genoeg zijn.

Egaliseer de grond met een hark en poot de uitjes 10 cm uit elkaar, in

rijen met 30 cm tussenruimte, zodat de wortels goed kunnen groeien. Gebruik een tuinschepje en poot de bolletjes met de puntjes omhoog en net boven de grond. Druk voorzichtig aan, zodat de onderkant niet beschadigt. Houd ze in het oog totdat ze zijn aangeslagen. Zet eventuele door vogels uitgetrokken uitjes opnieuw in de grond.

Verhuis jonge planten voor het uitplanten naar een koude bak.

Hard af voor uitplanten

Plaats jonge planten voor het uitplanten buiten de warme kas om ze te laten wennen aan de buiten-temperatuur. Als je ze meteen vanuit een warme omgeving in de grond zet, kunnen kou en droge wind de bladeren verschroeien.

Verhuis ze naar een koude bak of op een beschutte plek buiten, waar ze beschermd zijn maar geleidelijk aan de lagere temperaturen kunnen wennen. Open overdag de deksel om de lucht te laten circuleren.

Heb je geen koude bak? Zet ze dan overdag buiten, maar breng ze de eerste paar dagen 's avonds weer naar binnen of pak ze in. Na deze behandeling zullen ze binnen een of twee weken goed aanslaan.

STAP VOOR STAP

Plugplanten opkweken

Koop groenteplanten in pluggen. De meeste zaad-handelaren leveren per post, maar je kunt ze ook bij een tuincentrum kopen. De keuze is beperkt, maar het is een goede manier om op gang te komen.

1 Open de verpakking meteen of haal de plugplanten eruit om ze te luchten en geef de worteltjes in de plastic cellen water.

2 Vul potten van 7 cm doorsnee met universele potgrond en zet een plugplantje in het midden van elke pot. Druk aan en geef water.

SNELLE OPLOSSINGEN

Bescherm de zaailingen van eenjarige tuinkruiden tegen vogels door er een 'kooi' van twijgen omheen te maken. Vogels zijn dol op dille, koriander, venkel en peterselie.

STAP VOOR STAP Een struik planten

Plant in pot gekweekte struiken nu het weer zachter is. Kies een plant die er gezond uitziet, een mooie vorm heeft en onkruidvrij is. Haal eventueel de plant uit de pot en controleer de wortels: ze moeten de pot vullen, maar niet rond de kluit cirkelen. Zet de struik vóór het planten in water om de wortels te drenken en bewater ook na het planten.

1 Graaf een gat dat twee keer zo breed en net zo diep is als de pot van de struik. Maak de bodem van het gat los met een vork, voeg een schep compost toe en giet er water in.

2 Haal de struik uit de pot en zet hem vervolgens in het midden van het gat. Houd de onderkant van de stam van houtige planten net boven de grond om rotten te voorkomen. De diepte die de plant in de pot had is meestal de beste richtlijn.

3 Vul het gat rond de wortels met aarde of met een mengsel van aarde en potgrond. Vul het gat beetje bij beetje en druk de grond steeds even aan. Houd de struik rechtop en op de juiste diepte.

4 Gebruik een snoeischaar om eventuele beschadigde takken tot boven een gezond oog terug te snoeien. Een nieuwe scheut zal de oude snel vervangen.

Checklist

- ☐ Neem houtige kornoeljestekken wanneer de nieuwe knoppen op barsten staan.
- ☐ Ga met je handen (met handschoenen) door de zak met potgrond om kluiten fijn te maken en de grond te beluchten.
- ☐ Controleer of zaaigrond niet te nat of te zwaar is. Als er water uitkomt wanneer je erin knijpt, is de grond te nat.
- ☐ Controleer vaste planten op nieuwe aanwas, want die kun je binnenkort gebruiken om stekken te maken.

FOTO'S: SARAH CUTTLE

Snoei heideplanten voorzichtig om oude bloemen te verwijderen, maar snijd niet in oud hout.

Snoei heideplanten

Een favoriete heideplant is *Calluna vulgaris*. Die blijft heel lang mooi en vormt een dichte en compleet groene bol. Om te voorkomen dat de planten een kale onderkant krijgen en sprietig worden, hoef je ze alleen maar jaarlijks te snoeien. De verwelkte zomer- en najaarsbloemen kun je laten zitten totdat je de planten snoeit. En dat moet nu, wanneer de actieve groei begint.

Heideplanten herstellen niet op plekken waar ze tot in het kale, bruine hout zijn gesnoeid. Snoei onder de oude bloemen en laat het liefst een paar centimeter groen boven het kale hout zitten.

Wacht totdat het gras ongeveer 7 cm hoog is voordat je het op een droge dag maait.

Draai de zode om en zaai lege plekken opnieuw in.

Repareer gazonranden

Steek aan een lelijke of verzakte gazonrand een graszode af. Zet eerst de verticale sneden en streef naar een rechte vorm met goed gras naast de beschadiging en een dikke laag grond eronder.

Steek de zode af en draai hem om zodat de goede rand de nieuwe gazonrand vormt. Voeg extra grond toe onder de nieuwe rand om de zode waterpas te leggen. Druk de zode aan en vul kale plekken met grond voordat je die opnieuw inzaait. Geef ten slotte royaal water.

Maai het gazon regelmatig

Maai het gazon op een droge, zonnige dag. Een gazon bestaat uit duizenden grasplantjes die na het maaien dichter worden doordat de knoppen in het midden van de

plantjes uitlopen. Maaien is dus eigenlijk een soort snoeien. Stel de messen in het begin hoog in om te voorkomen dat je de knoppen beschadigt. Zo kan het gras beter

concurreren met onkruid dat zich meestal dicht bij de grond ophoudt. Maai de gazongedeelten met bollen nog niet, maar wacht tot het bollenloof is afgestorven.

Checklist

- ☐ Plant de laatste bomen en struiken met kale wortels voordat het te warm wordt.
- ☐ Plaats de vijverpomp(en) weer in de vijver, maar controleer eerst de elektrische aansluitingen.
- ☐ Snoei nu struiken die kleurige winterstengels hebben, zoals kornoeljes en wilgen.
- ☐ Mulch onbegroeide grond in borders om vocht in de bodem vast te houden en onkruidgroei tegen te gaan.
- ☐ Belucht het gazon door er met een vork om de 50 cm gaten in te prikken. Dit verbetert de drainage en vermindert mosgroei.

Maak de grond onkruidvrij en hark hem fijn alvorens te zaaien.

Bereid inzaaien van een gazon voor

Maak de grond vrij van onkruid en grote stenen. Een gezaaid gazon heeft tijd nodig, maar is goedkoper dan een gazon uit zoden.

De voorbereiding is voor beide manieren gelijk. Alleen als de drainage slecht is, moet je de grond omspitten.

Voeg verteerd organisch materiaal toe om ervoor te zorgen dat arme grond voedingselementen beter kan vasthouden. Gebruik planken om op te staan wanneer je de grond aanharkt. Druk goed aan en egaliseer nog één keer voordat je zaait.

Volgende maand

- ☐ Monty maakt steunen voor zijn klimplanten.
- ☐ Ontdek hoe je ongedierte bestrijdt met aaltjes.
- ☐ Leg met graszoden een nieuw gazon aan.
- ☐ Vermeerder chrysanten door te stekken.

FOTO'S: SARAH CUTTLE; JASON INGRAM; TIM SANDALL

Gardeners' World

Klantenservice

Wil je abonnee worden of heb je vragen over je abonnement? Op onze website vind je antwoord op de meeste vragen.

www.gardenersworldmagazine.nl/contact

Telefoon

We zijn er maandag tot vrijdag van 09.00 tot 17.00 uur om je vragen te beantwoorden.

+31 (0)24-2027827

E-mail

Stel je vraag eenvoudig per e-mail aan een van onze service medewerkers.

**klantenservice@
gardenersworldmagazine.nl**

Abonnementsinformatie

Gardeners' World kost € 6,99 per nummer. De abonnementsprijs is in Nederland € 66,- en in België € 69,- (12 nummers). Deze prijs geldt bij betaling per automatische incasso. Voor betaling via een (digitale) factuur geldt een toeslag van € 2,50. Je kunt eenvoudig een machtiging aangeven via www.fnl.nl/machtigen. Abonnementen worden automatisch verlengd, tenzij anders vermeld. Het opzeggen van een abonnement kan eenvoudig telefonisch via +31 (0)24-2027827 of per mail via klantenservice@gardenersworldmagazine.nl.

Copyright

BBC Gardeners' World magazine is published by F&L Media B.V. under licence from BBC Studios, Television Centre, Wood Lane, London W12 7TQ. The Gardeners' World logo and the BBC Blocks are the trade marks of the British Broadcasting Corporation. Used under licence. © Immediate Media Company Limited. All rights reserved. Reproduction in whole or part prohibited without permission.

Gardeners' World

Managing Director – Catriona Bolger
Editor-in-Chief – Lucy Hall
Deputy Editor – Kevin Smith

BBC Studios, UK Publishing

Chair, Editorial Review Boards: Nicholas Brett
Managing Director, Consumer Products and Licensing - Stephen Davies
Director, Magazines - Mandy Thwaites
Compliance Manager - Cameron McEwan
UK Publishing Co-ordinator – Eva Abramik
uk.publishing@bbc.com
www.bbcstudios.com

Immediate Media Co Ltd

Chairman – Martin Weiss
CEO – Tom Bureau
Director of International Licensing and Syndication – Tim Hudson
International Partners Manager – Molly Hope-Seton

Alle rechten van dit materiaal behoren toe aan Immediate Media Co. Limited en mogen niet worden herdrukt of hergebruikt, in welke vorm dan ook, zonder uitdrukkelijke schriftelijke toestemming. Het auteursrecht op deze uitgave en op daarin verschenen artikelen wordt door de uitgever voorbehouden. Het verlenen van toestemming tot publicatie in de gedrukte uitgave houdt in dat de auteur de uitgever, met uitsluiting van ieder ander onherroepelijk machtigt de bij of krachtens de auteurswet door derden verschuldigde vergoedingen voor kopiëren te innen en dat de auteur alle rechten overdraagt aan de uitgever, tenzij anders bepaald. Niets uit deze uitgave mag worden overgenomen, vermenigvuldigd of gekopieerd zonder uitdrukkelijke schriftelijke toestemming van de uitgever. De uitgever stelt zich niet aansprakelijk voor eventuele onjuistheden die in deze uitgave zouden kunnen voorkomen.

Gardeners' World is een uitgave van F&L Media B.V.

in licentie van BBC Studios

Head of Content

Daan Jeuken

Hoofredactie

Anne Wiegers

Redactie

Jos Heijmans, Helga Kluiters, Linda Passies en Maurice Snijders

Met medewerking van

Berthe Bogers, Milly Born, Jaap Molenaar, Sylvia van den Top, Stichting NL Bloeit! Rogier van Vugt, Marieke van der Eerden, Marcelle van Houtum en redactie Gardeners' World UK

Vormgeving

Nick Groenewold, Mylène Nales, Tom Gerrits, Susan Gerbrands-Derksen, Orlando Koper en Ellen Willemsen

Sales

Thijs de Hoogh
+31 (0)24 24 04 641
tdhoogh@fnl.nl

Marketing

Anouk Tolboom
+31 (0)24 24 04 595
atolboom@fnl.nl

Drukkerij

Habo DaCosta bv, Vianen

Vragen aan de redactie

Heb jij opmerkingen, suggesties of vragen aan de redactie?
redactie@gardenersworldmagazine.nl

Nieuwsredactie / Pers

redactie@gardenersworldmagazine.nl
of adresgegevens zie hieronder o.v.v.
F&L Media, redactie Gardeners' World

Bezoekadres F&L Media

Jonkerbosplein 52, 6534 AB Nijmegen

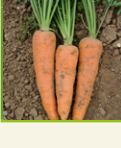

maart Groeigids

Dit kun je deze maand allemaal zaaien en planten voor een smakelijke en gezonde oogst.

Planten/zaaien ■ Uitplanten ■ Oogsten ■

De beste keuzes voor maart		jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
	Aardbeien Dit zomerfruit houdt je huid gezond en jong. Het bevat meer vitamine C dan eenzelfde hoeveelheid bosbessen.												
Tips Voor een vroege oogst kweek je ze in potten in een onverwarmde kas of dek je buitenplanten af met stolpen. Plant ↓ met de kroon net bovengronds Afstand ↔ 30 cm uit elkaar ↗ 45 cm tussen rijen													
	Aardperen Rijk aan inuline. Dat zijn koolhydraten die de bloedsuikerspiegel op peil houden en goede darmbacteriën voeden voor een betere stoelgang.												
Tips Geef deze grote planten voldoende ruimte en ondersteuning als je ze op een onbeschutte plek kweekt. Plant ↓ 15 cm diep Afstand ↔ 30 cm uit elkaar ↗ 30 cm tussen rijen													
	Bloemkool Bevat het antioxidant sulforafaan, dat ontstekingsremmend werkt. Snijd de bloemkool en kook lichtjes of eet rauw om deze stof te activeren.												
Tips Zaai onder glas van november tot februari. Dek af met vliesdoek of fijnmazige netten tegen vogels en rupsen. Zaai ↓ 2 cm diep Afstand ↔ 45 cm uit elkaar ↗ 60 cm tussen rijen													
	Paprika Paprika's zijn een goede bron van bètacaroteen, dat wordt omgezet in vitamine A. Deze vitaminen beschermen tegen luchtweginfecties.												
Tips Zaai onder glas. Geef regelmatig water en voorkom uitdroging. Dien elke 2 weken tomatenvoeding toe voor een goede groei. Zaai ↓ 0,5 cm diep Afstand ↔ 45 cm uit elkaar ↗ 60 cm tussen rijen													
	Pastinaak Rijk aan voedingsstoffen en kankerremmende polyacetylenen. Oogst na de eerste vorst. Het zetmeel is dan veranderd in suiker, wat een zoetere smaak geeft.												
Tips Pastinaak is niet slechts winterkost! Oogst vroeg gezaaide groenten eind zomer zodra het loof afsterft. Zaai ↓ 2 cm diep Afstand ↔ 15 cm uit elkaar ↗ 30 cm tussen rijen													
	Rode bieten Rode bieten zijn rijk aan het plantpigment betalaine. Dit antioxidant beschermt cellen tegen beschadiging en versterkt het immuunsysteem.												
Tips Oogst knollen ter grootte van een golfbal om en om in de rij. Laat de overige zitten om verder te rijpen tot tennisbal-grootte. Zaai ↓ 1 cm diep Afstand ↔ 10 cm uit elkaar ↗ 30 cm tussen rijen													
	Rucola Bevat meer calcium per honderd gram dan melk. Dankzij de geringe hoeveelheden oxaalzuur is rucola de kampioen onder de bladgroenten.												
Tips Pluk jonge blaadjes als je van een milde smaak houdt. Voor meer pit wacht je nog een beetje langer met plukken. Zaai ↓ 1 cm diep Afstand ↔ 15 cm uit elkaar ↗ 15 cm tussen rijen													
	Tomaten Bevat naringenine, een flavonoïde met ontstekingsremmende eigenschappen, die helpen diabetes en hartkwalen bestrijden.												
Tips Zaai onder glas. Geef royaal en regelmatig water, zodat de vruchten niet openbarsten. Zaai ↓ 2 cm diep Afstand ↔ 40 cm uit elkaar ↗ 90 cm tussen rijen													
	Tuinbonen Eén van de oudste en betrouwbaarste gewassen om te kweken. Tuinbonen zitten vol voedingsstoffen zoals ijzer en kalium.												
Tips Pas op voor de zwarte bonenluis. Verwijder alle aangetaste scheuten en voorkom zo een grote uitbraak. Zaai ↓ 8 cm diep Afstand ↔ 23 cm uit elkaar ↗ 45 cm tussen rijen													
	Wortelen De carotenen in wortelen dragen bij aan een goed zicht en beschermen tegen maculadegeneratie, een oogandoening als gevolg van het ouder worden.												
Tips Zaai onder glas in februari en maart. Wortelen kunnen goed tegen droogte, geef dus alleen water zodra het loof slap begint te worden. Zaai ↓ 1 cm diep Afstand ↔ 5 cm uit elkaar ↗ 30 cm tussen rijen													

In de volgende editie

Het aprilnummer ligt vanaf **22 maart** in de winkel.

Laat de zomer maar komen!

- Monty zaait prachtige zomerbloeiers
- Carol vertelt hoe je de hele zomer van je groentenooft geniet

en nog veel meer ...

Volg **Adams** eenvoudige stappenplan voor een verhoogd bed.

Beplant kleurrijke potten en bakken voor kleine ruimten.

Alan laat zien hoe je meer beestjes naar je tuin lokt.

FOTO'S: SARAH CUTTLE, JASON INGRAM
*AANKONDIGINGEN ONDER VOORBEHOUD

Mis geen nummer meer!

Neem nu een abonnement en krijg voortaan elke uitgave van Gardeners' World automatisch in je brievenbus.

Gardeners' World

Ga naar www.gardenersworldmagazine.nl/abo
of bel gratis naar +31 (0)24 2027 827

Speciale editie van Gardeners' World Complete gids voor bloembollen

Gardeners'
World magazine

Boordevol inspiratie voor het kweken van bloembollen

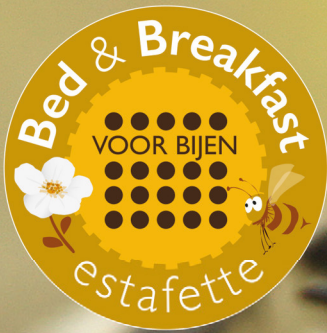
- Met deze bollen heb je het hele jaar kleur
- 100 plantideeën
- Praktische tips voor gegarandeerd succes - zelfs op de lastigste plekken

€9,99

Bestel nu op

www.gardenersworldmagazine.nl/bloembollen

Doe jij ook mee met de Bed & Breakfast actie van de Bijenstichting?

Open een Bed & Breakfast voor bijen in je eigen tuin of op je balkon. Koop hiervoor wat duurzaam zaaigoed en een bijenhotel via de Bijenstichting. En zaaien maar... Je zult zien: als het voedsel er is, zijn de bedden zo gevuld. Laat de gasten maar komen!

**10%
KORTING**

Bestel de B&B pakketten met de code **GW2022** in onze webshop en krijg **10% korting!**
<https://bijenstichting.nl/>

